

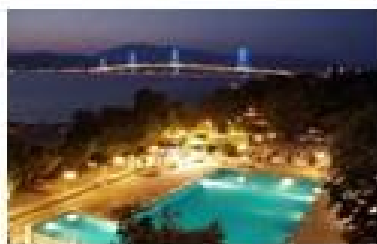
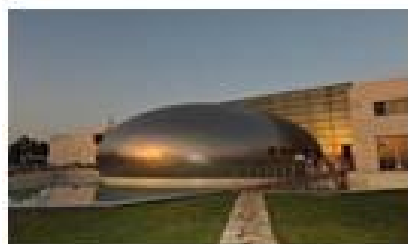
ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΠΑΤΡΑΣ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Η ΕΞΕΛΙΚΤΙΚΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΩΝ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΩΝ ΜΟΡΦΩΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ. ΝΟΜΟΣ ΑΧΑΪΑΣ (2000-2010)

Εκπόνηση
ΙΩΑΝΝΑ ΚΟΤΣΗ

Επίβλεψη
ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΠΑΝΑΓΟΠΟΥΛΟΣ

Πάτρα, 2012

Όλοι οι άνθρωποι τ'αγαπάνε τα ταξίδια, μα οι Έλληνες τ'αγαπάνε ακόμα παραπάνω και γ'αυτό, εκείνον που ταξιδεύει μακαρίζουνε οι άλλοι που κάθονται παραπονεμένοι σα να είναι καταδικασμένοι. Και βγήκανε από τον τόπο μας πολλοί ταξιδευτάδες, που ταξιδέψανε όχι σε κοντινά μέρη, παρά σε μακρινά. Γιατί ταξίδια λέγονται και τα κοντινά, ταξίδια λέγονται και τα μακρινά, ταξίδια λέγονται και της θάλασσας και της στεριάς, ταξίδια λέγονται και τα εύκολα και τα ραχατλίδικα, ταξίδια λέγονται και τα επικίνδυνα. Για μένα όμως τα καλά ταξίδια είναι τα μακρινά, τα θαλασσινά και τα επικίνδυνα...

(Φ.Κόντογλου)

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Αντικείμενο της παρούσας εργασίας συνιστά η διερεύνηση της εξελικτικής διαμόρφωσης των εναλλακτικών μορφών τουρισμού που συντελείται σε έναν Νομό της Ελλάδας, στο Νομό Αχαΐας, λαμβάνοντας υπόψη το φυσικό και πολιτιστικό πλούτο της περιοχής. Ο νομός γνωρίζει σημαντικές αλλαγές την τελευταία δεκαετία σε διάφορα επίπεδα της οικονομικής, κοινωνικής και πολιτισμικής ζωής, οι οποίες συναρτώνται με την ανάπτυξη του τουρισμού. Για την επίτευξη του στόχου απαιτείται η σύνδεση της εν λόγω περιοχής και των συγκεκριμένων μορφών τουρισμού με το ευρύτερο τουριστικό σύστημα. Στο πλαίσιο αυτό, επιλέγεται αρχικά να αιτιολογηθεί η ανάδυση των εναλλακτικών μορφών τουρισμού. Ακολουθούν η ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης, η καταγραφή των διαθέσιμων πόρων, με αναφορές σε κοινωνικά χαρακτηριστικά και οικονομικά μεγέθη, καθώς και η παρουσίαση των σημαντικότερων φυσικών και πολιτιστικών πόρων της περιοχής. ενώ η ανάλυση SWOT παρουσιάζει τα δυνατά και αδύνατα σημεία της περιοχής. Στη συνέχεια εντοπίζονται και αναλύονται οι προοπτικές της ανάπτυξης αυτών των μορφών, με ιδιαίτερη μνεία στις μορφές εναλλακτικού τουρισμού που μπορούν να αναπτυχθούν στη περιοχή που εξετάζεται. Στη συνέχεια, το επίκεντρο του ενδιαφέροντος εστιάζεται στο τοπικό επίπεδο και ειδικότερα στην παρουσίαση και αξιολόγηση της τουριστικής ανάπτυξης του Νομού. Τέλος διαπιστώνεται ότι οι δραστηριότητες ειδικού και εναλλακτικού τουρισμού είναι μεμονωμένες, διάσπαρτες χωρίς τον προγραμματισμό και τον συντονισμό της δράσης των τοπικών παραγωγικών δυνάμεων και φορέων (ιδιωτικού και δημόσιου τομέα). Έχουν όμως τη δυνατότητα να αποτελέσουν μοναδική αναπτυξιακή ευκαιρία αναδεικνύοντας πολλά από τα στοιχεία του φυσικού - πολιτιστικού περιβάλλοντος, τα ήθη, τα έθιμα και τις παραδόσεις, αναβαθμίζοντας ποιοτικά και οικονομικά την ευρύτερη περιοχή.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
----------	---

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ: ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΕΙΣ & ΤΟ ΠΡΟΤΥΠΟ ΤΟΥ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	2
---	---

2.1. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ	3
---	---

2.2. ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	7
---	---

2.2.1. Η ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΜΕ ΑΡΙΘΜΟΥΣ	7
--	---

2.2.2. ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΖΗΤΗΣΗ	21
--------------------------	----

2.2.3. ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΠΡΟΣΦΟΡΑ	15
----------------------------	----

2.3. ΑΜΦΙΣΒΗΤΗΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΤΥΠΟΥ ΤΟΥ ΜΑΖΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ- ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΩΝ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΩΝ ΜΟΡΦΩΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	19
---	----

2.3.1. ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΟΥ ΜΑΖΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	20
--	----

2.3.2. Η ΚΡΙΣΗ ΤΟΥ ΜΑΖΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΚΑΙ Η ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΩΝ ΜΟΡΦΩΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	23
--	----

2.3.3. ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΤΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΩΝ	25
--	----

2.4. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	29
-------------------	----

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΑΝΑΛΥΣΗ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ, ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΠΟΡΩΝ, ΕΝΕΡΓΕΙΩΝ	
---	--

3.1. ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	34
---------------------------	----

3.1.1. ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	34
------------------------	----

3.1.2. ΚΛΙΜΑ	35
--------------	----

3.1.3. ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	36
----------------------------	----

3.1.4. ΑΝΘΡΩΠΙΝΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ	40
---------------------------	----

3.1.5. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	41
----------------------------	----

3.1.6. ΥΠΟΔΟΜΕΣ	45
-----------------	----

3.1.7. ΠΕΡΙΒΑΛΟΝ	47
------------------	----

3.2. ΑΝΑΛΥΣΗ SWOT	53
-------------------	----

3.2.1. ΓΕΝΙΚΑ	53
3.2.2. ΑΝΑΛΥΣΗ ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΔΥΝΑΜΙΩΝ – ΕΥΚΑΙΡΙΩΝ ΚΑΙ ΑΠΕΙΛΩΝ	54
3.3.	57

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΜΟΡΦΕΣ ΕΙΔΙΚΟΥ ΚΑΙ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΠΟΥ ΕΧΟΥΝ ΤΙΣ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΝΑ ΑΝΑΠΤΥΧΘΟΥΝ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΑΧΑΪΑΣ

4.1. ΓΕΝΙΚΑ	60
4.2. ΕΙΔΙΚΕΣ ΚΑΙ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΠΟΥ ΜΠΟΡΟΥΝ ΝΑ ΑΝΑΠΤΥΧΘΟΥΝ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΑΧΑΪΑΣ	60
4.2.1. ΟΡΕΙΝΟΣ ΧΕΙΜΕΡΙΝΩΝ ΣΠΟΡ	60
4.2.2. ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ – ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑΣ	61
4.2.3. ΘΑΛΑΣΣΙΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	64
4.2.4. ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟ	64
4.2.5. ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	65
4.2.6. ΙΑΜΑΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	67
4.2.7. ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΥΓΕΙΑΣ	67
4.2.8. ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	68
4.2.9. ΣΥΝΕΔΡΙΑΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	69
4.3. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΚΙΝΗΣΗΣ	70
4.3.1. ΠΟΣΟΤΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΚΙΝΗΣΗΣ	70
4.3.2. ΠΟΙΟΤΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΚΙΝΗΣΗΣ	72

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΕΡΕΥΝΑ ΠΕΔΙΟΥ: ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ & ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	75
--	----

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΓΕΝΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	82
---------------------	----

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ	87
-------------------------	----

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ & ΧΑΡΤΩΝ

Πίνακας 2.1.: Οι 10 δημοφιλέστεροι τουριστικοί προορισμοί της ΕΕ- 25 την περίοδο1995-2005_____	5
Πίνακας 2.2.: Κυριότεροι τουριστικοί δείκτες: Ελλάδα, 2005_____	10
Πίνακας 2.3.: Κατανομή των διεθνών τουριστών που επισκέφθηκαν την Ελλάδα σύμφωνα με τα κίνητρά τους (1993-1994)_____	16
Πίνακας 3.1: Αρχικές Επενδύσεις Νέων Επιχειρήσεων_____	38
Πίνακας 3.2: Ακαθάριστες Επενδύσεις Πάγιου Κεφαλαίου κατά κλάδο στηνΠεριφέρεια Δυτικής Ελλάδας και στη Χώρα_____	38
Πίνακας 3.3: Εξέλιξη ΑΕΠ στην Χώρα, Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας και στους Νομούς της_____	39
Πίνακας 3.4: Μέση ετήσια πληρότητα ξενοδοχειακών καταλυμάτων (2000-2010)_	39
Πίνακας 3.5 : Αριθμός κλινών στα ξενοδοχειακά καταλύματα τα έτη 2002-2007__	40
Πίνακας 3.6: Πληθυσμός Νομού Αχαΐας_____	40
Πίνακας 3.7: Αφίξεις Αλλοδαπών Τουριστών θαλασσίως (2003-2006)_____	40
Πίνακας 3.8: Παραλίες Ν. Αχαΐας_____	49
Χάρτης 2.1.: Κατανομή των κέντρων ιαματικού τουρισμού στην Ευρώπη_____	16
Χάρτης 2.2.: Γεωγραφική κατανομή των θερμών πηγών στον εθνικό χώρο_____	22

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ, ΣΧΗΜΑΤΩΝ & ΕΙΚΟΝΩΝ

Γράφημα 3.1: Τουριστικές Δαπάνες για το Νομού Αχαΐας κατά το διάστημα 2005-2010_____	37
Γράφημα 3.2: Ποσοστιαία συμμετοχή απασχολούμενων ανά ΤομέαΠαραγωγής και φύλο στον Νομό Αχαΐας_____	42
Γράφημα 3.3: Εξέλιξη ΑΕΠ στην Χώρα, Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας και στο Νομούς της_____	45
Γράφημα 3.4 : Κατηγορίες χρήσεως γης_____	50

Γράφημα 3.5:Αριθμός εισιτηρίων και Έσοδα από το Χιονοδρομικό (2001-2008)___67

Γράφημα 3.6: Αναλογία γιατρών ανά 1000 άτομα_____71

Σχήμα 2.1.: Ταξινόμηση Ταξιδιωτών_____5

Σχήμα 2.2.: Η σχέση ζήτησης – προσφοράς κατά τον Gunn_____12

Σχήμα 2.3.: Εξέλιξη της διαφοροποίησης του τουριστικού πληθυσμού_____24

Εικόνα 2.1.: Άποψη του ThermalBathSpra από την ομώνυμη πόλη Μπαθ/ Αγγλία

Εικόνα 2.2.: Άποψη των εγκαταστάσεων των Λουτρών Caracalla στην Λουτρόπολη Baden- Baden/ Γερμανία

Εικόνα 3.1: Φαράγγι του Βουραϊκού

Εικόνα 3.2: Αρχαιολογικό Μουσείο Πατρών

ΑΡΚΤΙΚΟΛΕΞΑ

ΑΓΥΠ	Αγροτική Γη Υψηλής Παραγωγικότητας
ΑΕ	Ανώνυμη Εταιρία
ΑΕΠ	Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν
ΒΠΠΕ	Βιομηχανική Περιοχή
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΟΚ	Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα
ΕΣΥΕ	Εθνική Στατιστική Υπηρεσία
ΕΤΒΑ	Ελληνική Τράπεζα Βιομηχανικής Ανάπτυξης
ΖΟΕ	Ζώνη Οικιστικού Ελέγχου
ΚΕΠΕ	Κέντρο Οικονομικού Προγραμματισμού και Ερευνών
ΚΠΣ	Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης
ΚΥΑ	Κοινή Υπουργική Απόφαση
ΝΔ	Νομοθετικό Διάταγμα
ΟΡΣΠΠ	Οργανισμός Ρυθμιστικού Σχεδίου & Προστασίας Περιβάλλοντος
ΟΤΑ	Οργανισμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης
ΠΑΘΕ	Άξονας Πάτρας- Αθήνας- Θεσσαλονίκης- Ευζώνων
ΠΔ	Προεδρικό Διάταγμα
ΠΔΕ	Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων
ΠΕΠ	Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Η ολοκλήρωση της εργασίας αυτής δεν θα ήταν δυνατή χωρίς την υποστήριξη και καθοδήγηση συγκεκριμένων ανθρώπων. Αρχικά, θα ήθελα να ευχαριστήσω τον κο Αναστάσιο Παναγόπουλο, επιβλέπων της πτυχιακής μου εργασίας, που συνέβαλλε με τις ουσιαστικές παρατηρήσεις του, τις συμβουλές του αλλά και την εμπιστοσύνη του στην ολοκλήρωση της εργασίας μου. Τις ευχαριστίες μου θέλω να εκφράσω επιπρόσθετα, στους καθηγητές κ. Αλκιβιάδη Παναγόπουλο και Χρήστο Σακελάριο για την άψογη συνεργασία μας κατά τη διάρκεια του προπτυχιακού προγράμματος. Τις θερμότερες ευχαριστίες οφείλω ακόμα, στον καθηγητή μου κ. Γιώργο Σωτηρόπουλο, ο οποίος με το σπουδαίο γνωστικό υπόβαθρο που μου μετέφερε, αποτέλεσε για μένα πηγή έμπνευσης για την μετέπειτα επαγγελματική μου σταδιοδρομία στον τομέα των Χρηματοοικονομικών.

Ευχαριστίες οφείλω στους φορείς που μου παραχώρησαν στοιχεία, αδημοσίευτα τις περισσότερες φορές, συμβάλλοντας καθοριστικά στην εγκυρότητα και τεκμηρίωση της εν λόγω ερευνητικής διαδικασίας.

Τέλος, το πιο μεγάλο ευχαριστώ οφείλω στους γονείς μου, Δημήτρη και Ευθυμία, και στον αδερφό μου, Αλέξανδρο, η στήριξη και η αγάπη των οποίων είναι η δύναμή μου σε κάθε μου εγχείρημα. Η συνεισφορά τους είναι ανεκτίμητη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το γεγονός ότι ο τουρισμός αποτελεί πλέον έναν από τους σημαντικότερους μοχλούς ανάπτυξης της παγκόσμιας οικονομίας είναι αναντίρρητα αποδεκτό από όλους τους μελετητές, φορείς και εν γένει εμπλεκόμενους στο φαινόμενο αυτό.

Το επιστημονικό ενδιαφέρον για την προσέγγιση της εξέλιξης του τουριστικού φαινομένου αποτέλεσε την αφετηρία για την παρούσα εργασία. Σε συνδυασμό με την βιωματική εμπειρία της εξέλιξης του Νομού Αχαΐας σε έναν ελκυστικό τουριστικό προορισμό διαμόρφωσαν το πλαίσιο του συγκεκριμένου εγχειρήματος, με τίτλο «Η Εξελικτική διαμόρφωση των εναλλακτικών μορφών τουρισμού. Νομό Αχαΐα (2000-2010)».

Η αντιμετώπιση του προβλήματος της εποχικότητας σε συνδυασμό με την γεωγραφική ανακατανομή της τουριστικής κίνησης και η ετερογένεια στα κίνητρα των τουριστών και συνεπακόλουθα της τουριστικής ζήτησης, αποτέλεσαν τους βασικούς παράγοντες που συντέλεσαν στην ανάπτυξη των εναλλακτικών μορφών τουρισμού. Αν και είναι αμφισβητήσιμο αν επρόκειτο για λύση ανάγκης ή όχι η στροφή προς έναν περισσότερο βιώσιμο τουρισμό, το βέβαιο είναι πως λειτούργησε και συνεχίζει να λειτουργεί ως η διαφυγή από τα αδιέξοδα που είχε οδηγήσει για πολλές περιοχές της χώρας μας η μονοανάπτυξη συγκεκριμένων τομέων της οικονομίας. Όποια εκδοχή και να υιοθετήσουμε, το αποτέλεσμα είναι μαζί με τις διάφορες μορφές τουρισμού ήπιας παρέμβασης που ήρθαν στο προσκήνιο της τουριστικής πολιτικής (ήδη από τη δεκαετία του '80 και εντονότερα τη δεκαετία του '90) να προβληθούν και περιοχές της Ελλάδας με τεράστιο φυσικό και πολιτιστικό πλούτο. Όπως αναμενόταν, οι τόποι αυτοί έγιναν εύκολα μέρος της βασικής μας τουριστικής προσφοράς και στον τουριστικό χάρτη της χώρας προστέθηκαν “νέοι” τουριστικοί προορισμοί.

Ειδικότερα, η εργασία αυτή φιλοδοξεί να παρουσιάσει την εξέλιξη που συντελείται

στο Νομό Αχαΐας. Για την επίτευξη του στόχου απαιτείται η σύνδεση της εν λόγω περιοχής και της συγκεκριμένης μορφής τουρισμού με το ευρύτερο τουριστικό σύστημα. Το βασικό μέλημα της παρούσας εργασίας είναι η διασφάλιση, κατά το δυνατό, της συνοχής και συνεκτικότητας της.

Τα συμπεράσματα που θα προκύψουν, δεδομένου ότι η συγκεκριμένη εργασία επικεντρώνεται στο μικροεπίπεδο αναγνωρίζοντας ταυτοχρόνως ότι οι τοπικές κοινότητες είναι ενσωματωμένες σε ευρύτερα οικονομικά και κοινωνικά συστήματα, επιχειρούν να εξηγήσουν τη δυναμική αυτή πορεία χωρικής επέκτασης των τουριστικών δραστηριοτήτων, μέσα από τις τοπικές ιδιαιτερότητες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

***ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ/ΑΝΑΠΤΥΞΗ:
ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΕΙΣ & ΤΟ
ΠΡΟΤΥΠΟ ΤΟΥ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ***

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ: ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΕΙΣ & ΤΟ ΠΡΟΤΥΠΟ ΤΟΥ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Το γεγονός ότι ο τουρισμός αποτελεί πλέον έναν από τους σημαντικότερους μοχλούς ανάπτυξης της παγκόσμιας οικονομίας είναι αναντίρρητα αποδεκτό από όλους τους μελετητές, φορείς και εν γένει εμπλεκόμενους στο φαινόμενο αυτό. Σε αυτό έχει συμβάλλει καθοριστικά η χωρική και γεωγραφική επέκταση του τουρισμού. Τόσο οι ανεπτυγμένες χώρες όσο και οι αναπτυσσόμενες επιδιώκουν με κάθε τρόπο να επιταχύνουν την τουριστική τους ανάπτυξη, δεδομένου ότι αυτή συμβάλλει αποφασιστικά στην οικονομική τους ευρωστία και κοινωνική τους ανέλιξη. Βασικό αντικείμενο του κεφαλαίου αυτού είναι η προσέγγιση του εννοιολογικού πλαισίου όσον αφορά στην τουριστική ανάπτυξη, ενός πλαισίου που διαγράφει αρχικά, την εξέλιξη του τουριστικού φαινομένου καθώς και τις κύριες συνιστώσες της τουριστικής αγοράς. Στη συνέχεια, παρουσιάζεται η μετάβαση από το πρότυπο του μαζικού τουρισμού σε αυτό των εναλλακτικών μορφών τουρισμού, οι παράγοντες που οδήγησαν στην ανάπτυξη αυτών των μορφών.

2.1. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ¹

ΟΡΙΣΜΟΣ

Ο «τουρισμός» ορίζεται ως η δραστηριότητα των ατόμων που ταξιδεύουν για να διαμείνουν σε μέρη εκτός από το σύνηθες περιβάλλον τους και όχι περισσότερο από ένα συνεχή χρόνο για αναψυχή, επιχειρηματικούς ή για άλλους σκοπούς και όχι σχετικούς με την άσκηση αμειβόμενης εργασίας στον τόπο προορισμού. (www.unwto.org)

Ο Ζακ Λακαριέρ αναφέρει, «Οι άνθρωποι ταξίδευαν, ανέκαθεν. Από διάθεση, από καθήκον ή από ανάγκη. Πιστεύω, πως τα μεγάλα κίνητρα των ταξιδιών είναι ο περιηγητισμός, η αποστολή, το εμπόριο και ο πόλεμος. Σήμερα, πολύ συχνά, το ταξίδι συγγέεται με τον τουρισμό...». (Παναρέτου, 1995) Το ταξίδι, λοιπόν, δεν αποτελεί μια πρόσφατη δραστηριότητα αλλά εμφανίστηκε και εξελίχθηκε παράλληλα με εμάς. Με το

¹Στο παράρτημα επισυνάπτεται ιστορικό χρονοδιάγραμμα της τουριστικής ανάπτυξης.

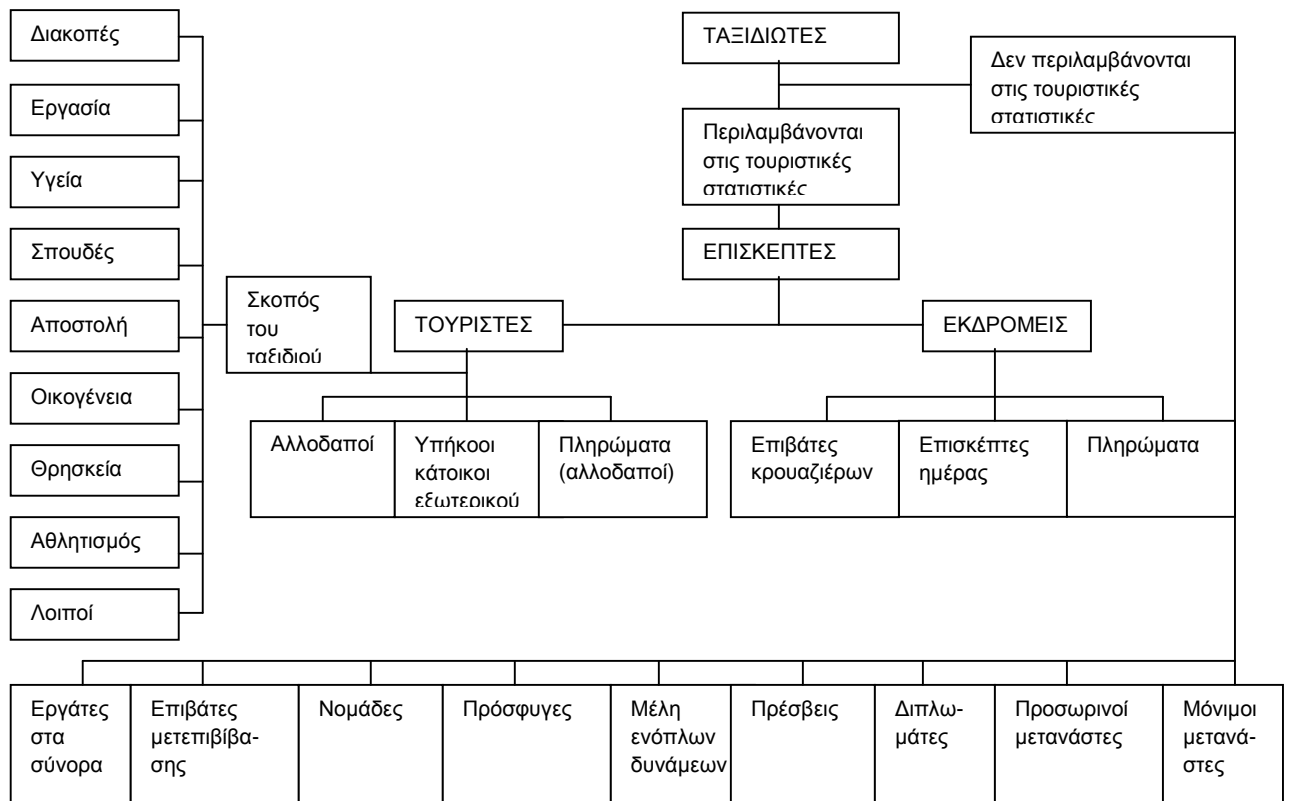
πέραςμα των χρόνων ενσωματώθηκε σε μια ευρύτερη δραστηριότητα, τον τουρισμό, ο οποίος αρχίζει να οριοθετείται εννοιολογικά από τις αρχές του 19^{ου} αιώνα και να συνδέεται κατά κύριο λόγο με την “εύρεση” του ελεύθερου χρόνου και έπειτα με την εδραίωση της ανάγκης για αξιοποίηση του.

Οι εννοιολογικές προσεγγίσεις και οι ορισμοί του τουρισμού ποικίλλουν ανάλογα με το συγκεκριμένο πλαίσιο στο οποίο εξετάζεται· πλαίσιο που αναφέρεται τόσο στους διάφορους επιστημονικούς κλάδους (οικονομία, κοινωνιολογία, γεωγραφία κ.λπ.) όσο και στους διάφορους δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς σχεδιασμού και πολιτικής (σε εθνικό ή διεθνές επίπεδο) (Κομίλης και Βαγιονής, 1999). Ωστόσο, αυτό που πρέπει να υπογραμμιστεί είναι πως από την αρχαία Ελλάδα μέχρι σήμερα παραμένει το κυρίαρχο κίνητρο για το ταξίδι να είναι η αναψυχή-ευχαρίστηση. Ωστόσο, τότε υποδήλωνε την ανώτερη τάξη του ταξιδευτή, σήμερα, πλέον, δεν ισχύει αυτό (αντιθέτως πένες γνωρίζουν τα διακοποδάνεια που προσφέρουν οι τράπεζες στον κόσμο για να πάει διακοπές).

Δεδομένης της δυσκολίας προσδιορισμού της έννοιας του τουρισμού, παρακάτω παρατίθενται πέντε κύρια χαρακτηριστικά του τουρισμού που πρέπει να τον διακρίνουν:

- Ο τουρισμός εγείρεται από την μετακίνηση των ατόμων και τη διαμονή τους στους διάφορους προορισμούς.
- Υπάρχουν δύο στοιχεία σε “κάθε” τουρισμό: το ταξίδι στον προορισμό και η διαμονή συμπεριλαμβανομένων των δραστηριοτήτων στον προορισμό.
- Το ταξίδι και η διαμονή λαμβάνουν χώρα έξω από την περιοχή κατοικίας και εργασίας, ώστε ο τουρισμός να δώσει ώθηση στην ανάπτυξη δραστηριοτήτων διαφορετικών από αυτές που βιώνουν τα άτομα στον τόπο κατοικίας και εργασίας τους.
- Η μετακίνηση στον προορισμό χαρακτηρίζεται από προσωρινό, βραχυπρόθεσμο χαρακτήρα, με την πρόθεση της επιστροφής μέσα σε λίγες ημέρες, εβδομάδες ή μήνες.
- Οι προορισμοί επιλέγονται για λόγους διαφορετικούς από μόνιμη διαμονή ή αμειβόμενη εργασία στον τόπο υποδοχής. (Burkart και Medlik, 1989)

Σχήμα 2.1.: Ταξινόμηση Ταξιδιωτών

Πηγή: WTO, 1978 και Holloway, 1990

Ο τουρισμός, ως περιήγηση- γνωριμία με πολιτιστικές και κοινωνικές αξίες άλλων λαών, χρονολογείται από την αρχαιότητα και στη μορφή του αυτή οφείλονται πλήθος ταξιδιωτικές, ιστορικές και γεωγραφικές πληροφορίες από ταξιδιώτες- περιηγητές διαφόρων εποχών. Θρησκευτικοί και αθλητικοί πόλοι έλξης και γεγονότα καθώς και εκπαιδευτικοί λόγοι οδήγησαν στις πρώτες “ειδικές μορφές τουρισμού” που χάνονται στα βάθη των αιώνων (Τσεκούρας κ.α., 1991). Έτσι, ομαδικές ή ατομικές μετακινήσεις για θεραπευτικούς σκοπούς θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως οι προπομπές του θεραπευτικού- ιαματικού τουρισμού καθώς και του τουρισμού υγείας που παρουσιάζει εξαιρετικά μεγάλη ανάπτυξη τα πρόσφατα χρόνια.

Περιγράφεται στη συνέχεια μια σύντομη ανασκόπηση της ιστορίας του τουρισμού² μέσα από τις μορφές που αυτός προσδιορίστηκε κατά τη διάρκεια των σημαντικότερων χρονικών περιόδων της ιστορίας της ανθρωπότητας. (Τουφεγγουπούλου, Α. 2008).

²Ο τουρισμός υπό την έννοια της περιήγησης και του ταξιδιού και όχι ως οικονομικό φαινόμενο που αναπτύχθηκε κυρίως από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα.

- Κατά τη διάρκεια του Μεσαίωνα, δύο μορφές τουρισμού επικρατούν κατεξοχήν: α) ο πανεπιστημιακός και β) ο τουρισμός των μεγάλων θρησκευτικών γεγονότων και εορτών.
- Κατά τη διάρκεια της Αναγέννησης, ο τουρισμός εμπλουτίζεται με νέα κίνητρα. Οι άνθρωποι ταξιδεύουν με κύριο σκοπό την ευχαρίστηση, καθώς και από “διανοουμενίστικη περιέργεια”.
- Το 1800 χρησιμοποιείται για πρώτη φορά η λέξη tourist, για να χαρακτηρίσει τα άτομα που συμμετείχαν στη μακρά περιήγηση (grandtour) που περιελάμβανε το Παρίσι, τη νότια Γαλλία και τη Βουργουνδία. Το 1811 πρωτοεμφανίζεται η λέξη tourism, για να δηλώσει κατά επεξηγηματικό τρόπο την πρακτική του να ταξιδεύει κανείς από ευχαρίστηση.
- Μεταξύ 1840 και 1860, τα χαρακτηριστικά του τουρισμού και η κινητικότητα των τουριστών μεταβάλλονται με την ανακάλυψη και την εξάπλωση του σιδηροδρόμου, που υπήρξε και το πρώτο μέσο μαζικής μεταφοράς αλλά και την κατασκευή μεγάλων ατμόπλοιων.
- Φτάνοντας στις αρχές του 20ου αιώνα, το τουριστικό φαινόμενο μεταβάλλεται. Οι θεσμικές, οικονομικές, κοινωνικές και τεχνολογικές ανακατατάξεις που επιτελούνται στα πλαίσια της βιομηχανικής επανάστασης προσδιορίζουν όχι μόνο τη μελλοντική μορφολογία του τουρισμού, αλλά συμβάλλουν επίσης στην εμφάνιση των πρώτων τάσεων της μαζικοποίησης και της εμπορευματοποίησής του. (Βαρβαρέσος, 1998)

Σε διάστημα μόνο μισού αιώνα, η Ευρώπη είναι διάσπαρτη από σιδηροδρομικά δίκτυα και ταξιδιωτικούς οδηγούς. Παρατηρείται σημαντική αύξηση του αριθμού των τουριστών, ενώ οι πρώτες τάσεις μαζικοποίησης των τουριστικών μετακινήσεων γίνονται ορατές. Αυτή η περίοδος συμπίπτει με την τουριστικοποίηση της Ιταλίας, την “BelleEpoque” στην Κιανή Ακτή, με τα καζίνο και τις λουτροπόλεις. Η Άπω Ανατολή και η Αμερική, μέσω των ατμοπλοϊκών διασυνδέσεων, μετατρέπονται σε τουριστικούς προορισμούς και αποποιούνται τον εμπορικό και μεταναστευτικό τους χαρακτήρα. (Βαρβαρέσος, 1997).

Όσον αφορά ειδικότερα την εξέλιξη του τουριστικού φαινομένου στη χώρα μας είναι γεγονός ότι η Ελλάδα αρχίζει να δέχεται τα μεγάλα τουριστικά ρεύματα από τη

δεκαετία του 1950, ωστόσο είναι δέκτης τουριστικού ρεύματος από την αρχαιότητα. Η Αιδηψός, η Ολυμπία, η Επίδαυρος, η Δωδώνη, οι Δελφοί θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν και ως “τουριστικά κέντρα” της αρχαιότητας, όπου η υποδοχή των ξένων ήταν οργανωμένη και μεθοδευμένη τόσο από την πολιτεία (λήψη νομοθετικών μέτρων) όσο και εκ μέρους των ιδιωτών (ανέγερση καταλυμάτων). Τα κίνητρα για τις μετακινήσεις την περίοδο εκείνη ήταν κυρίως θρησκευτικοί λόγοι, αθλητικά γεγονότα, λόγοι υγείας (ιαματικές πηγές), κ.α.

2.2. ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

2.2.1. Η ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΜΕ ΑΡΙΘΜΟΥΣ

Ο τουρισμός στη μεταπολεμική περίοδο, ειδικά μετά το 1970, αποτελεί έναν από τους δυναμικότερους και ταχύτερα αναπτυσσόμενους τομείς της παγκόσμιας οικονομίας. Αυτό καταδεικνύουν και τα στατιστικά στοιχεία. Η συνεισφορά του τομέα του τουρισμού στο ΑΕΠ (GDP- GrossDomesticProduct) της ΕΕ υπολογίζεται στο 4% περίπου και προσφέρει εργασία σε παραπάνω από το 4% του εργατικού δυναμικού της ένωσης (δηλαδή 8 εκατομμύρια δουλειές!). Αν λάβουμε υπόψη και τις συνδέσεις με άλλους τομείς της οικονομίας, τότε η συνεισφορά του τουρισμού στο ΑΕΠ ανεβαίνει στο 11% και οι αντίστοιχες θέσεις εργασίας στο 12% του εργατικού δυναμικού (συνολικά 24 εκατομμύρια δουλειές!). Εκτός όμως από την οικονομική μεγέθυνση και τη δημιουργία θέσεων εργασίας, ο τουρισμός παίζει καθοριστικό ρόλο στην ανάπτυξη της πλειοψηφίας των περιφερειών της ΕΕ. Οι υποδομές που δημιουργούνται με σκοπό την προσέλκυση τουριστών/ τη δημιουργία τουριστικού προϊόντος συνεισφέρουν ταυτοχρόνως στην τοπική ανάπτυξη, με αποτέλεσμα να επωφελούνται και περιοχές που πλέον βρίσκονται σε βιομηχανική ή αγροτική παρακμή.

Ειδικότερα, από έρευνες που έχουν διεξαχθεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή σχετικά με τον τουρισμό προέκυψαν τα εξής συμπεράσματα:

- Το 2004, οι Ευρωπαίοι τουρίστες έκαναν κατά μέσο όρο τουλάχιστον 2 ταξίδια-διακοπές των τεσσάρων ημερών ή και περισσότερο.
- Σε επίπεδο ΕΕ, τα ταξίδια στο εσωτερικό κυριαρχούν των ταξιδιών εκτός της ένωσης.
- Περίοδος αιχμής: Ιούλιος με Σεπτέμβριο.
- Τα ταξίδια μικρής διάρκειας προτιμώνται έναντι των μεγαλύτερων στα περισσότερα κράτη μέλη. Την περίοδο 1998-2005 ο αριθμός των “μικρών”

ταξιδιών- διακοπών αυξήθηκε κατά 47%, φτάνοντας στο 31% του συνολικού αριθμού ταξιδιών-διακοπών. Το 2005, ένα στα δύο ταξίδια είχαν διάρκεια μόνο μία με τρεις νύχτες.

- Οι Ευρωπαίοι τουρίστες προτιμούν να οργανώνουν τα ταξίδια τους αυτόνομα.
- Η δυνατότητα για τουριστική ανάπτυξη είναι ανάλογη με τη δυνατότητα για εργασία: περιοχές με μεγάλη τουριστική ανάπτυξη τείνουν να έχουν χαμηλούς δείκτες ανεργίας. (Demunter, 2008)

Η Ευρώπη θεωρείται ως η σημαντικότερη τουριστική περιοχή στον κόσμο είτε ως προορισμός είτε ως τόπος προέλευσης. Αν και παρουσιάζει μια μικρή πτώση στο μερίδιο της αγοράς από την περίοδο μετά το 1995 κυρίως ως συνέπεια της δυναμικής ανάπτυξης περιοχών της Νότιας Ασίας, ωστόσο παραμένει σε κάθε περίπτωση να παίζει κεντρικό ρόλο στην παγκόσμια τουριστική αγορά.

Σύμφωνα με την «Ανανεωμένη Ευρωπαϊκή Πολιτική για τον Τουρισμό» βασική επιδίωξη αποτελεί η αύξηση της κατανόησης και της προβολής του τουρισμού, μέσω της προώθησης των ευρωπαϊκών προορισμών. Η παγκοσμιοποίηση των αγορών έχει δημιουργήσει ανταγωνιστικές πιέσεις αλλά ταυτόχρονα και ευκαιρίες, καθώς η οικονομική κατάσταση των τουριστών από νέες αγορές (όπως η Κίνα, η Ρωσία και η Ινδία) τους επιτρέπει να πραγματοποιούν διακοπές υψηλού επιπέδου. Η προσέλκυση περισσότερων τουριστών στην Ευρώπη θα ευνοήσει τη δημιουργία ανάπτυξης και θέσεων εργασίας (ικανοποίηση των στόχων της Στρατηγικής της Λισσαβόνας)³. (Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 2006)

Στην κατηγοριοποίηση των χωρών- κρατών της ΕΕ-25 ανάλογα με το ρόλο τους στην τουριστική αγορά, οι χώρες διακρίνονται σε χώρες προέλευσης (π.χ. Γερμανία,

³ Διάφορες ευρωπαϊκές πόλεις και περιοχές διοργανώνουν πληθώρα πολιτιστικών εκδηλώσεων (όπως η Ευρωπαϊκή Πολιτιστική Πρωτεύουσα ή διάφορα φεστιβάλ) και αθλητικών διοργανώσεων· τέτοιες εκδηλώσεις μπορούν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στην εμπορική προώθηση της εικόνας της διοργανώτριας πόλης ή περιοχής πριν, κατά τη διάρκεια, και μετά το πέρας της εκδήλωσης. Οι ΜΜΕ που συνδέονται με τον τουρισμό είναι εκείνες που μπορούν κατ' εξοχήν να ωφεληθούν σε μεγάλο βαθμό από τέτοιου είδους εκδηλώσεις, εφόσον συμμετάσχουν κατάλληλα σε όλα τα στάδια της διοργάνωσής τους.

Σκανδιναβικές χώρες κ.λπ.), χώρες προορισμού (Ελλάδα, Κύπρος, Μάλτα κ.λπ.) ή χώρες που συγκεντρώνουν σε εξίσου μεγάλο βαθμό και τις δύο ιδιότητες (Γαλλία, Βέλγιο, Ιταλία κ.λπ.).

Όσον αφορά στους σημαντικότερους τουριστικούς προορισμούς της ΕΕ των 25 συγκριτικά τα έτη 1995 και 2005 έχουμε:

Πίνακας 2.1.: Οι 10 δημοφιλέστεροι τουριστικοί προορισμοί της ΕΕ- 25 την περίοδο 1995-2005

ΕΤΗ		ΧΩΡΑ	ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ (1000)		ΕΤΗΣΙΟΣ Μ.Ο. ΡΥΘΜΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ % 1995-2005	ΜΕΡΙΔΙΟ ΑΓΟΡΑΣ (%)	
1995	2005		1995	2005		1995	2005
		ΣΥΝΟΛΟ ΕΕ-25	672.150	886.748	2.8	100.0	100.0
		ΣΥΝΟΛΟ ΤΩΝ 10	574.281	767.673	2.9	85.4	86.6
2	1	ΙΣΠΑΝΙΑ	107.605	209.518	6.9	16.0	23.6
1	2	ΙΤΑΛΙΑ	113.001	148.290	2.8	16.8	16.7
3	3	ΓΑΛΛΙΑ	87.548	107.952	2.1	13.0	12.2
4	4	ΗΒ ⁴	76.523	73.778	-0.4	11.4	8.3
5	5	ΑΥΣΤΡΑ	63.840	67.733	0.9	9.5	7.9
7	6	ΓΕΡΜΑΝΙΑ	38.227	48.246	2.4	5.7	5.4
6	7	ΕΛΛΑΔΑ	35.285	40.734	1.4	5.2	4.6
9	8	ΣΚΩΤΙΑ	19.736	25.210	2.5	2.9	2.8
8	9	ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ ⁵	22.241	24.617	1.1	3.3	2.8
14	10	ΤΣΕΧΙΑ	10.275	19.595	6.7	1.5	2.2

Πηγή: Eurostat, 2007a

Η σύγκριση αποδεικνύει ποιες χώρες ενδυναμώνουν το ρόλο τους στην τουριστική αγορά εντός της δεκαετίας και ποιων ο ρόλος αποδυναμώνεται έστω και περιορισμένα. Το 2005 η ομάδα των 10 δημοφιλέστερων τουριστικών προορισμών αντιπροσωπεύει το 86.6% των συνολικών διανυκτερεύσεων στην ΕΕ-25 και το μερίδιό τους μένει σχεδόν

⁴ Χρησιμοποιήθηκαν δεδομένα του 2004.

⁵ Χρησιμοποιήθηκαν δεδομένα του 2004.

σταθερό κατά τη διάρκεια της περιόδου που εξετάζεται. Όπως προκύπτει και από τον πίνακα ο δημοφιλέστερος τουριστικός προορισμός το 2005 είναι η Ισπανία με 209,5 εκατομμύρια διανυκτερεύσεις ενώ η Ελλάδα κατέχει την έβδομη θέση με 40,7 εκατομμύρια διανυκτερεύσεις κατά μ.ο. το χρόνο.

Στη δυτική Ευρώπη καταγράφονται τα πιο πυκνά τουριστικά ρεύματα του κόσμου (τα δύο τρίτα των αλλοδαπών τουριστών, και τα τρία τέταρτα της παγκόσμιας τουριστικής κίνησης). Ο μαζικός τουρισμός αποτελεί ακόμα και σήμερα ευρωπαϊκό φαινόμενο, στο οποίο μπορούμε να διακρίνουμε τα πιο κάτω κύρια ρεύματα:

1. *Τα τουριστικά ρεύματα που κατευθύνονται προς τον ήλιο και τη θάλασσα της νότιας Ευρώπης:* η έλξη του ήλιου και των παραλιών της νότιας Ευρώπης εξηγεί την ύπαρξη του μεγαλύτερου παγκόσμιου τουριστικού ρεύματος προς τις ακτές της Μεσογείου και της Αδριατικής.
2. *Τα τουριστικά ρεύματα προς το «λευκό χρυσό»:* η εφόρμηση στο «λευκό χρυσό» των χιονισμένων εκτάσεων της Ευρώπης εκδηλώθηκε κυρίως κατά τη δεκαετία του '60 με τον πολλαπλασιασμό της περιόδου χειμερινών διακοπών και την άνοδο του μέσου βιοτικού επιπέδου, με κυρίαρχο προορισμό τις Άλπεις.
3. *Τα τουριστικά ρεύματα προς τη βορειοδυτική Ευρώπη:* προς τις παραθαλάσσιες περιοχές της βορειοδυτικής Ευρώπης (αγγλικές ή γαλλικές ακτές της Μάγχης), προς τα αστικά κέντρα Παρίσι, Λονδίνο κ.λπ..
4. *Τα μεγάλα τουριστικά ρεύματα της Ανατολικής Ευρώπης:* προς τους παραθαλάσσιους σταθμούς της Μαύρης Θάλασσας στην Ουκρανία, τη Βουλγαρία, προς τις πόλεις της Πολωνίας (Βαρσοβία, Κρακοβία), της Τσεχίας (Πράγα) και της Ουγγαρίας (Βουδαπέστη) κ.λπ.. (Lozato- Giotart, 1996)

Ειδικότερα, η Ελλάδα ανήκει στην πρώτη παραπάνω κατηγορία, είναι ένας από τους πιο σημαντικούς τουριστικούς προορισμούς στην Ευρώπη. Οι χώρες από τις οποίες “αντλεί τουρισμό” είναι κυρίως η Γερμανία με ποσοστό 22.7% και το ΗΒ με 19%, ακολουθούν η Ιταλία και η Γαλλία με ποσοστό κοντά στο 7%..

Πίνακας 2.2.: Κυριότεροι τουριστικοί δείκτες: Ελλάδα, 2005

ΔΕΙΚΤΕΣ	2005
Συμμετοχή της Ελλάδας στο σύνολο των διεθνών διανυκτερεύσεων στην ΕΕ-25	4.6%

Συμμετοχή της Ελλάδας στο σύνολο των διεθνών τουριστών που δέχεται η ΕΕ-25	4.7%
Ποσοστό των διανυκτερεύσεων που πραγματοποιούνται στην Ελλάδα από Ευρωπαίους τουρίστες των 25 κρατών- μελών	82.7%
Συμμετοχή του διεθνούς τουρισμού στο σύνολο του τουρισμού της χώρας	73.7%
Συμμετοχή του διεθνούς τουρισμού στο ΑΕΠ	6.1%
Αναλογία των διεθνών τουριστών που εισέρχονται στην χώρα συγκριτικά με αυτούς που εξέρχονται	4.51

Πηγή: Eurostat, 2007a

Ο πίνακας που προηγήθηκε παρουσιάζει περιληπτικά την εικόνα του τουρισμού στην Ελλάδα συγκρίνοντάς την με τα δεδομένα της ΕΕ-25. Η χώρα απορροφά μεγάλο κομμάτι του διεθνούς τουρισμού. Το μερίδιο των διανυκτερεύσεων που καταναλώνουν οι τουρίστες στην Ελλάδα στο σύνολο των διανυκτερεύσεων μέσα στην ΕΕ-25 υπολογίζεται στο 4.6%. Ομοίως, η συμμετοχή της χώρας στο σύνολο των τουριστών που δέχεται η ΕΕ είναι περίπου στο 4.7%. Να σημειωθεί ότι ο διεθνής τουρισμός είναι εξαιρετικά διαδεδομένος. Οι αλλοδαποί τουρίστες καταναλώνουν σχεδόν τα τρία τέταρτα των συνολικών διανυκτερεύσεων στη χώρα εκ των οποίων το 83% συγκροτείται από άτομα της ΕΕ-25. Επίσης, είναι φανερό ότι ο τουρισμός συμβάλλει σημαντικά στην οικονομία της χώρας μας, συγκεκριμένα το 2005, ο διεθνής τουρισμός αντιπροσώπευε περίπου το 6% του συνολικού ΑΕΠ.

Σύμφωνα με τους Κοκκώση και Τσάρτα (2001) οι παράμετροι διαμόρφωσης των χαρακτηριστικών της τουριστικής ανάπτυξης είναι:

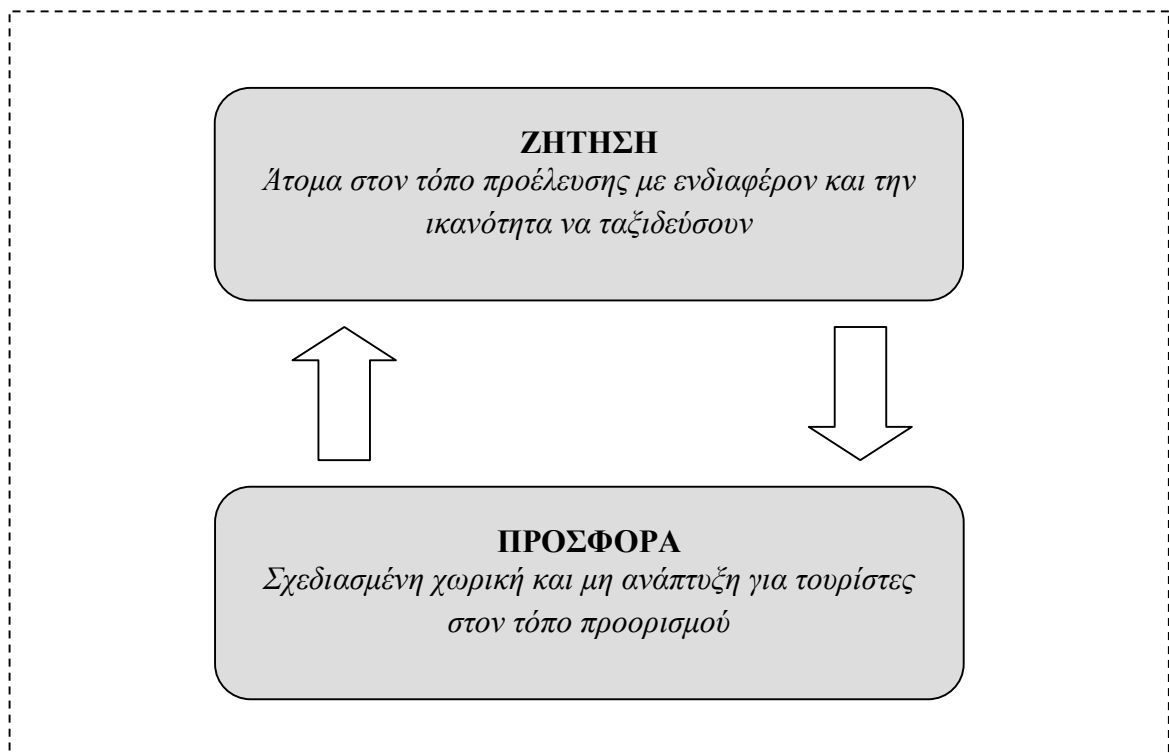
- Χαρακτηριστικά της τουριστικής ζήτησης.
- Τουριστικοί πόροι της χώρας εθνικοί ή περιοχής.
- Φορείς, οργανισμοί και κοινωνικο- επαγγελματικές ομάδες που εμπλέκονται στη διαδικασία τουριστικής ανάπτυξης.
- Επιρροή της τουριστικής προσφοράς από τα υπαρκτά πρότυπα τουριστικής ανάπτυξης.
- Τουριστικές επιχειρήσεις.
- Τουριστική πολιτική (διεθνής, τοπική).

Δεδομένου ότι η συγκεκριμένη εργασία στοχεύει στην προσέγγιση των χωρικών χαρακτηριστικών της τουριστικής ανάπτυξης και όχι εν γένει του τουρισμού ως

οικονομικό φαινόμενο περιορίζεται στην εξέταση κυρίως των δύο πρώτων παραμέτρων, αυτών της τουριστικής ζήτησης και προσφοράς. Οι εν λόγω παράμετροι θα αποτελέσουν το θεωρητικό υπόβαθρο επί του οποίου θα δομηθεί η ερευνητική διαδικασία στη συνέχεια, ώστε να προσεγγιστεί ο χαρακτήρας της περιοχής καθώς και τα χαρακτηριστικά της τουριστικής ανάπτυξης των Λουτρών Αριδαίας.

Σύμφωνα με τον Gunn (1997) “Για να λειτουργήσει σωστά το τουριστικό σύστημα πρέπει να υπάρχει μια ισορροπία ανάμεσα στην προσφορά του τουριστικού προϊόντος και στη ζήτηση αυτού από τους δυνητικούς επισκέπτες”. Η σχέση αυτή των δύο δυναμικών παραγόντων του τουριστικού συστήματος σχηματοποιείται με τον παρακάτω τρόπο.

Σχήμα 2.2.: Η σχέση ζήτησης – προσφοράς κατά τον Gunn

Πηγή:Gunn, 1997

2.2.2. ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΖΗΤΗΣΗ

ΟΡΙΣΜΟΣ

Η «τουριστική ζήτηση» αντιπροσωπεύει τις ποσότητες των αγαθών και των τουριστικών υπηρεσιών που επιθυμούν να καταναλώσουν οι τουρίστες μια δεδομένη χρονική περίοδο. Αυτή η ζήτηση είναι άμεση απόρροια μιας πληθώρας παραγόντων, που μπορούν να λάβουν διάφορες μορφές, όπως οικονομικές ή φυσικές, γεωγραφικές, γενικές ή εξειδικευμένες, και που επεξηγούν τη συμμετοχή των ατόμων στις τουριστικές μετακινήσεις. (Βαρβαρέσος, 1998)

Η τουριστική ζήτηση, ως αποτέλεσμα των ειδικότερων κινήτρων των τουριστικών ταξιδιών, επηρεάζει άμεσα την πορεία της τουριστικής ανάπτυξης. Αυτή προκάλεσε την ανάπτυξη των παράκτιων περιοχών, ορεινών θερέτρων, των ιαματικών λουτροπόλεων καθώς και πλέον ορισμένων απομονωμένων αγροτικών περιοχών. Από το γεγονός αυτό σαφώς απορρέουν σημαντικές συνέπειες τόσο οικονομικές, όσο και κοινωνικές και περιβαλλοντικές- χωρικές, οι οποίες θα αναλυθούν σε επόμενο στάδιο.

Τα βασικά χαρακτηριστικά της τουριστικής ζήτησης είναι:

- *Η ετερογένεια:* ο τουρίστας τόσο κατά τη διάρκεια του ταξιδιού όσο και κατά τη διάρκεια της παραμονής του στον τόπο υποδοχής, ζητά και καταναλώνει μια πληθώρα αγαθών και υπηρεσιών, που αποσκοπούν στην ικανοποίηση των αναγκών του. Ως εκ τούτου, η ζήτηση των αγαθών και υπηρεσιών που επιδιώκει να καταναλώσει ο τουρίστας φαίνεται να είναι ετερογενής και να απεικονίζει ουσιαστικά την ίδια τη δομή του τουριστικού τομέα.
- *Οι χωρο-χρονικές συγκεντρώσεις:* η τουριστική ζήτηση χαρακτηρίζεται από μια χρονική και από μια χωρική συγκέντρωση. Όσον αφορά τη πρώτη, η τουριστική δραστηριότητα είναι μια κατεξοχήν εποχική δραστηριότητα η οποία συγκεντρώνεται σε μερικούς μήνες του έτους. Ο εποχικός χαρακτήρας επηρεάζει όλους τους τομείς που εμπλέκονται στην τουριστική παραγωγή και δημιουργεί αρκετά προβλήματα σχετικά με το διαχειριστικό πλάνο και την αποδοτικότητα των τουριστικών επιχειρήσεων. Όσον αφορά τη χωρική συγκέντρωση, αυτή εμφανίζεται λιγότερο ανελαστική απ' ό,τι η πρώτη, εφόσον, σε ένα ευρύτερο πλαίσιο, η αναζήτηση του νέου ή της μόδας, η μείωση των τιμών, η ταχύτητα, η άνεση, η χωρητικότητα και η ασφάλεια των αερομεταφορών αύξησαν, μεταξύ άλλων παραγόντων, τη γεωγραφική κινητικότητα των τουριστών. (Βαρβαρέσος, 1998)

Όσον αφορά τις παραμέτρους της τουριστικής ζήτησης, αυτοί ενεργοποιούνται κυρίως σε διεθνές αλλά και σε εθνικό επίπεδο. Ορισμένες από αυτές χαρακτηρίζονται από μεσοπρόθεσμη σταθερότητα, ενώ άλλες συνδέονται με τη χρονική συγκυρία, π.χ. η «μόδα» για κάποια συγκεκριμένη περιοχή. Οι κυριότερες από αυτές τις παραμέτρους είναι οι ακόλουθες:

- *Οι παγιωμένες τάσεις της ζήτησης διεθνώς.* Η ζήτηση για οργανωμένο μαζικό τουρισμό διακοπών αποτελεί παράδειγμα τέτοιας τάσης, η οποία επηρεάζει την τουριστική ανάπτυξη πολλών περιοχών του κόσμου.
- *Τα ειδικά κίνητρα των τουριστών.* Υπάρχει σημαντικός αριθμός ειδικών κινήτρων που ενεργοποιούν ταξίδια. Τα πρότυπα τουριστικής ανάπτυξης επηρεάζονται ανάλογα, διαμορφώνοντας τις κατάλληλες υποδομές και υπηρεσίες για να ανταποκριθούν σε αυτά.
- *Η διαφήμιση.* Αποτελεί έναν καθοριστικό παράγοντα, ιδιαίτερα στα πλαίσια ενός εντεινόμενου ανταγωνισμού. Η ύπαρξη μιας διαφημιστικής «εικόνας» από τις τουριστικές περιοχές θεωρείται απαραίτητη.
- *Η πολιτική των tour-operators για τη συγκεκριμένη περιοχή.* Εφόσον πρόκειται για περιοχή με διεθνή πελατεία, ο ρόλος των tour-operators είναι σημαντικός στη διαμόρφωση των κεντρικών τάσεων της ζήτησης.
- *Η γεωγραφική θέση της περιοχής.* Αν, για παράδειγμα, η περιοχή βρίσκεται γεωγραφικά σε μία από τις παραδοσιακά αναπτυγμένες ζώνες τουρισμού, αυτό επηρεάζει τη ζήτησή της συνήθως θετικά.
- *Το μάρκετινγκ.* Η ύπαρξη ενός δυναμικού προγράμματος μάρκετινγκ για την περιοχή επηρεάζει τη σύνθεση της ζήτησης και την πορεία ανάπτυξης της περιοχής.
- *Η συγκυρία στις χώρες αποστολής ή υποδοχής τουριστών.* Παραδείγματα σε αυτήν την περίπτωση είναι: οικονομική ή πολιτική κρίση, στροφή σε άλλες αγορές λόγω πτώσης τιμών ή μόδας κ.λπ.. (Κοκκώσης και Τσάρτας, 2001)

Ασφαλώς, υπάρχουν και ορισμένοι κοινωνικο-οικονομικοί παράγοντες που επηρεάζουν καθοριστικά τις τουριστικές μετακινήσεις, όπως π.χ. το εισόδημα. Συνήθως, από στατιστικές προκύπτει πως οι χώρες που έχουν το υψηλότερο ΑΕΠ ανά κάτοικο να εμφανίζουν και τα μεγαλύτερα ποσοστά αναχώρησης για διακοπές, αλλά και οι τιμές επηρεάζουν σε μεγάλο βαθμό την τουριστική ζήτηση. Ασφαλώς και οι υποκειμενικοί παράγοντες (επιθυμίες, ανάγκες κ.λπ.) είναι αυτοί που καθορίζουν τη ζήτηση σε μεγάλο βαθμό, όπως αναλυτικά επισημάνθηκε παραπάνω, ωστόσο, αυτοί διαμορφώνονται από τις προηγούμενες παραμέτρους.

2.2.3. ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΠΡΟΣΦΟΡΑ

ΟΡΙΣΜΟΣ

Η «τουριστική προσφορά» αντιπροσωπεύει το σύνολο των αγαθών και των υπηρεσιών που προτείνονται στον καταναλωτή, για να ικανοποιήσει μια σειρά αναγκών που χαρακτηρίζονται ως τουριστικές. Δεδομένης όμως της ετερογένειας που χαρακτηρίζει τον τουριστικό τομέα, φαίνεται αρκετά δύσκολο να καθορίσουμε με ακρίβεια τα τουριστικά προϊόντα τα οποία παράγει και ομαδοποιεί η προοπτική των “διακοπών”. (Βαρβαρέσος, 1998)

Η τουριστική προσφορά, δηλαδή το τουριστικό προϊόν μιας περιοχής ή μιας χώρας (Τ.Π.), ως έννοια, είναι από τις πιο δύσκολες να προσδιοριστεί. Περιλαμβάνει από “χειροπιαστά” αγαθά της περιοχής (ακτές, μνημεία κ.λπ.), που προσφέρονται για κατανάλωση στην τουριστική αγορά, μέχρι άυλα αγαθά (υπηρεσίες, οργανωτικά σχήματα, φιλοξενία), που συμβάλλουν στη διαμόρφωση της τουριστικής εμπειρίας. (Κομίλης και Βαγιονής, 1999)

Όσον αφορά στις παραμέτρους της τουριστικής προσφοράς, σε αυτήν την περίπτωση σημασία έχουν οι πόροι που διαθέτει η περιοχή ή έχουν κατασκευαστεί από επιχειρήσεις ή φορείς που βρίσκονται σε αυτήν. Η έλλειψη ενός ικανού αριθμού τέτοιων πόρων μπορεί να αποτελέσει αρνητικό παράγοντα στις προσπάθειες τουριστικής ανάπτυξης. Οι κυριότερες από αυτές τις παραμέτρους είναι:

- Οι φυσικοί και πολιτιστικοί πόροι της περιοχής. Αναφερόμαστε σε πόρους που έχουν ιδιαίτερη σημασία για διαφορετικούς τύπους τουριστικής ζήτησης, όπως: περιβάλλον, κλίμα, πολιτιστικές εκδηλώσεις, πολιτιστική παράδοση κ.λπ.. (Πρωτογενής Τουριστική Προσφορά)
- Ανθρωπογενείς πόροι. Πρόκειται κυρίως για πόρους που σχετίζονται με το δομημένο περιβάλλον, όπως π.χ. παραδοσιακοί οικισμοί, ιστορικά κέντρα πόλεων, μνημεία, μουσεία κ.λπ.. (Πρωτογενής Τουριστική Προσφορά)
- Υποδομές και υπηρεσίες. Σε αυτήν την περίπτωση περιλαμβάνονται όλες οι υποδομές και υπηρεσίες που άμεσα ή έμμεσα σχετίζονται με τη διαμονή των τουριστών στην περιοχή: ξενοδοχεία, πρακτορεία, μεταφορικά μέσα,

επιχειρήσεις εστίασης και αναψυχής κ.λπ.. (Δευτερογενής Τουριστική Προσφορά). (Κοκκώσης και Τσάρτας, 2001)

Θα μπορούσε να ειπωθεί πως οι δύο πρώτοι παράμετροι αποτελούν ουσιαστικά τη “βάση” της τουριστικής δραστηριότητας. Ωστόσο, η ύπαρξη της τρίτης παραμέτρου είναι αυτή που θα καταστήσει έναν τουριστικό πόρο αξιοποιήσιμο ή όχι. Αν για παράδειγμα μια περιοχή διαθέτει ένα πλούσιο φυσικό περιβάλλον, σημαντική πολιτιστική κληρονομιά κ.λπ. αλλά στερείται των βασικών υποδομών ώστε να είναι προσπελάσιμη στον εν δυνάμει καταναλωτή- τουρίστα (αεροδρόμιο, οδικό δίκτυο κ.λπ.) είναι δύσκολο να αναπτυχθεί τουριστικά. Επομένως, η επιλογή του τόπου υποδοχής από τους τουρίστες πραγματοποιείται σε συσχετισμό με μια ομάδα παραγόντων που χαρακτηρίζουν την τουριστική προσφορά, οι οποίοι μεταξύ άλλων είναι: η απόσταση και η προσπελασιμότητα, η προβολή- προώθηση της εν λόγω περιοχής, το κόστος ζωής στην περιοχή κ.λπ..

Παρακάτω, παρατίθεται πίνακας που παρουσιάζει τα αποτελέσματα μιας παλαιότερης έρευνας που υλοποιήθηκε από το ΑΠΘ. Επιδιώκει να συσχετίσει τα κίνητρα των τουριστών με τους παράγοντες που χαρακτηρίζουν το ελληνικό τουριστικό προϊόν. Σύμφωνα με αυτόν οι φυσικές ομορφιές ικανοποιούν σε πολύ μεγάλο ποσοστό τις ανάγκες των διεθνών τουριστών.

Πίνακας 2.3.: Κατανομή των διεθνών τουριστών που επισκέφτηκαν την Ελλάδα σύμφωνα με τα κίνητρά τους (1993-1994)

ΚΙΝΗΤΡΟ	%
Φυσικές ομορφιές	56,14
Κλίμα	46,41
Αρχαιότητες	28,29
Κόστος ταξιδιού	15,41
Ιαματικές πηγές	0,49
Δεν υπήρχε άλλη επιλογή	12,49
Άλλοι λόγοι	14,38

Πηγή: Βαρβαρέσος, 1998

Το τουριστικό προϊόν θεωρείται εκ φύσεως ετερογενές. Αυτή η ιδιομορφία του γεννά μια σειρά από χαρακτηριστικά, τα οποία παρατίθενται παρακάτω:

- Η αδυναμία αποθήκευσης του τουριστικού προϊόντος: Το τουριστικό προϊόν, στο σύνολό του, χαρακτηρίζεται από την κατανάλωση χώρου (τόπος υποδοχής), ήλιου, τουριστικών καταλυμάτων, υπηρεσιών αναψυχής, αναμνηστικών δώρων κ.λπ.. Η λειτουργία της κατανάλωσης οριοθετεί την ύπαρξη του σφαιρικού τουριστικού προϊόντος, το οποίο παράγεται και καταναλώνεται μετά από τη ζήτηση που δημιουργεί η ίδια η παρουσία του πελάτη.
- Η ανελαστικότητα του τουριστικού προϊόντος: Μια αύξηση της τουριστικής ζήτησης ή μια άνοδος των τιμών των τουριστικών υπηρεσιών δε συνεπάγεται παράλληλη αναλογική αύξηση του Τ.Π.. Αυτό χαρακτηρίζεται περιορισμένο και προσδιορίζεται από την ικανότητα υποδοχής της χώρας, η οποία προσδιορίζεται από τον αριθμό των τουριστικών καταλυμάτων, τη μεταφορική ικανότητα των μεταφορικών μέσων, τον αριθμό και το μέγεθος των τουριστικών συγκεντρώσεων κ.λπ..
- Το τουριστικό προϊόν δε χαρακτηρίζεται από μεγάλο βαθμό αυτοματισμού: Οι τουριστικές δραστηριότητες χαρακτηρίζονται ως εντάσεως εργασίας. Θα πρέπει ωστόσο να υπογραμμιστεί η χρήση των συστημάτων μηχανοργάνωσης και των Η/Υ στη διαχείριση των ξενοδοχειακών καταλυμάτων.
- Το τουριστικό προϊόν καταναλώνεται στον τόπο παραγωγής: Το τουριστικό προϊόν δεν μπορεί να αποσταλεί στον τόπο προέλευσης του τουρίστα και να καταναλωθεί εκεί. Αυτό απαιτεί τη μετακίνηση του τουρίστα από τον τόπο μόνιμης παραμονής του στον τόπο υποδοχής, για να καταναλώσει τα τουριστικά προϊόντα.
- Η παραγωγή και η κατανάλωση του τουριστικού προϊόντος πραγματοποιείται ταυτόχρονα και στον ίδιο χώρο: Μια διανυκτέρευση, ένα γεύμα, ένας αγώνας τένις παράγονται και καταναλώνονται ταυτόχρονα, μια χρονική στιγμή, σε ένα συγκεκριμένο χώρο (ξενοδοχείο, εστιατόριο, γήπεδο τένις). Αυτά προϋποθέτουν αφενός μεν την παρουσία του τουρίστα, αφετέρου δε την ύπαρξη μιας κατάστασης ετοιμότητας υποδοχής του τουρίστα εκ μέρους των τουριστικών υπηρεσιών.
- Η κατανάλωση των τουριστικών υπηρεσιών επιφέρει την καταστροφή τους: Μετά το τέλος των διακοπών οι μόνες άυλες αξίες που σχετίζονται με το

κίνητρο της μετακίνησης και την περίοδο διεξαγωγής των διακοπών και οι οποίες συνοδεύουν τα άτομα είναι οι “οι εμπειρίες” και οι “αναμνήσεις”.

- Ορισμένα τουριστικά προϊόντα μπορούν να υποκατασταθούν μεταξύ τους: Το διαθέσιμο εισόδημα για διακοπές είναι συχνά καθοριστικός παράγοντας για να υποκατασταθεί ένα ξενοδοχείο πρώτης κατηγορίας με ένα τρίτης, το αεροπλάνο με το αυτοκίνητο ή το τρένο κ.λπ..
- Ορισμένα προϊόντα χαρακτηρίζονται ως συμπληρωματικά: Παρ’ όλο που το τουριστικό προϊόν είναι ετερογενές, μεταξύ των διαφόρων υπο- προϊόντων παρατηρείται μια συμπληρωματικότητα.
- Η ευαισθησία της τουριστικής δραστηριότητας στις οποιασδήποτε μορφής κρίσεις (οικονομικές, πολιτικές, περιβαλλοντικές) καθώς και στις εποχικές διακυμάνσεις: Για παράδειγμα, ο πόλεμος του Κόλπου μείωσε σε σημαντικό βαθμό τον αριθμό των τουριστικών αφίξεων στις άμεσα ή στις έμμεσα εμπλεκόμενες χώρες.
- Το μέγεθος των αρχικών επενδύσεων: Οι αρχικές επενδύσεις στον τουριστικό τομέα, που αφορούν τα έργα τουριστικής υποδομής και ανωδομής, είναι συχνά πολύ μεγάλες, γεγονός που δημιουργεί αρκετά προβλήματα στη διαχείριση και την αποδοτικότητά τους, δεδομένης της εποχικής λειτουργίας τους. (Βαρβαρέσος, 1998)

Στο σημείο αυτό να προστεθεί ότι η τουριστική προσφορά, ειδικά την τελευταία δεκαετία, δέχεται την επιρροή και προτύπων ανάπτυξης διαφορετικών από το κυρίαρχο πρότυπο του οργανωμένου μαζικού τουρισμού. Το γεγονός αυτό ουσιαστικά αποτελεί έναν πρόσθετο παράγοντα διαμόρφωσης του προϊόντος του εκάστοτε τουριστικού προορισμού. Για παράδειγμα, ένα πετυχημένο παράδειγμα χειμερινού εναλλακτικού τουρισμού διακοπών, γίνεται παράδειγμα προς μίμηση, και τυπολογικά χαρακτηριστικά της ανάπτυξης του “μεταφέρονται” σε διαφορετικές περιοχές του κόσμου. Αυτό ίσχυε παλαιότερα σε μεγάλο βαθμό για την περίπτωση του μαζικού τουρισμού, την περίοδο ωστόσο που διανύουμε, με την κρίση του εν λόγω προτύπου, η προσπάθεια για δημιουργία τουριστικού προϊόντος εναλλακτικού τύπου τουρισμού τόσο σε ορεινές όσο και σε παράκτιες περιοχές κερδίζει συνεχώς έδαφος έναντι του μαζικού.

2.3. ΑΜΦΙΣΒΗΤΗΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΤΥΠΟΥ ΤΟΥ ΜΑΖΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ-ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΩΝ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΩΝ ΜΟΡΦΩΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Ο τουρισμός, παρ' όλο που στηρίχθηκε από την αρχαιότητα έως σήμερα στον ελεύθερο χρόνο και τη μετακίνηση, εντούτοις παρουσίασε διαχρονικά μια μορφολογική εξέλιξη και μια διευρυνόμενη χωρικά διάρθρωση (Βαρβαρέσος, 1998). Στην παρούσα εργασία δεν θα γίνει αναφορά στην εξέλιξη αυτή αλλά κρίνεται σημαντική η αναφορά στο φαινόμενο της μαζικοποίησης του τουρισμού και επακόλουθα της κρίσης που αυτό εμφάνισε διότι η κρίση αυτή θα αποτελέσει και την αφορμή για την ανάδυση νέων προτύπων τουρισμού.

Οι παράγοντες διαμόρφωσης των προτύπων τουριστικής ανάπτυξης, συγκροτημένοι σε ομάδες, σύμφωνα με τους Κοκκώση- Τσάρτα (2001), είναι οι εξής:

- Διεθνείς ή υπερεθνικοί φορείς και οργανισμοί που σχετίζονται με την τουριστική ανάπτυξη (ΟΗΕ, ΟΟΣΑ, ΠΟΤ, Παγκόσμια Τράπεζα, Ε.Ε., επιστημονικοί σύλλογοι, εκπαιδευτικά και ερευνητικά ιδρύματα κ.α.).
- Επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στον ευρύτερο τουριστικό τομέα (tour-operators, ξενοδοχειακές επιχειρήσεις, τουριστικά πρακτορεία, εταιρίες μεταφορικών μέσων, εταιρίες διαχείρισης θεματικών πάρκων, εταιρίες εστίασης και αναψυχής κ.α.).
- Πολιτικές άμεσα ή έμμεσα συνδεδεμένες με την τουριστική ανάπτυξη σε επίπεδο υπερεθνικό, εθνικό ή τοπικό, όπως πολιτικές τουρισμού, πολιτικές περιφερειακής ανάπτυξης, πολιτικές προώθησης των ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού, πολιτικές απασχόλησης, πολιτικές για το περιβάλλον, πολιτικές για τον αγροτικό τομέα.
- Φορείς και ομάδες συμφερόντων σε εθνικό και τοπικό επίπεδο που συνδέονται με τη σχεδίαση, την οργάνωση, τη διαχείριση και την προώθηση της τουριστικής ανάπτυξης (επιχειρήσεις τουρισμού σε εθνικό ή τοπικό επίπεδο, άτομα ή εταιρίες που ασχολούνται με την τουριστική ανάπτυξη, φορείς εθνικής, περιφερειακής ή τοπικής πολιτικής εκπροσώπησης, οργανώσεις ασχολούμενες με την τοπική ανάπτυξη ή την προστασία του περιβάλλοντος, κοινωνικο-επαγγελματικές ομάδες του πληθυσμού τουριστικών περιοχών, εργαζόμενοι στον τουρισμό).

- *Παράμετροι επιρροής της τουριστικής ζήτησης και προσφοράς σε διεθνές και εθνικό επίπεδο (στην τουριστική ζήτηση οι σταθερές αλλά και οι συγκυριακές τάσεις που αφορούν στις επιλογές προορισμών ή προϊόντων· στην τουριστική προσφορά οι πόροι που διαθέτει η κάθε τουριστική περιοχή ή χώρα).*

Σύμφωνα με τις παραπάνω παραμέτρους και μέσω μιας δυναμικής εξελικτικής διαδικασίας συγκροτούνται τα πρότυπα τουριστικής ανάπτυξης στις τουριστικές περιοχές. Η μελέτη της πορείας συγκρότησής τους δείχνει ότι υπάρχει μια τάση δημιουργίας νέων προτύπων την τελευταία 20ετία. Τα πρότυπα αυτά αρχικά αποτελούν εξειδικεύσεις των παλαιότερων, αλλά σταδιακά λειτουργούν ως αυτοδύναμα πρότυπα στις τουριστικές χώρες. Επομένως, προκύπτει ότι, το πρότυπο ή τα πρότυπα που υπάρχουν στην κάθε τουριστική περιοχή αποτελούν τη βάση της τουριστικής ανάπτυξης της αλλά και ιδιαίτερο χαρακτηριστικό του τουριστικού «προϊόντος» που προσφέρει (Κοκκώσης και Τσάρτας, 2001). Ένα τέτοιο πρότυπο αποτελεί και το πρότυπο εναλλακτικού τουρισμού που προέκυψε αρχικά ως ο αντίποδας του μαζικού τουρισμού.

2.3.1. ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΟΥ ΜΑΖΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

ΟΡΙΣΜΟΣ

Ο «μαζικός τουρισμός» χαρακτηρίζεται από την ομαδική συμμετοχή των τουριστών στις διάφορες φάσεις της τουριστικής δραστηριότητας. Ο χαρακτήρας του μαζικού τουρισμού οφείλεται στον τρόπο οργάνωσης του ταξιδιού, καθώς και στον επιλεγμένο τόπο διακοπών. (Βαρβαρέσος, 1998)

Σύμφωνα με τον ορισμό που παραθέτει η ΚΥΑ για το Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΕΠΧΣΑΑ) για τον Τουρισμό: “ως «μαζικός» ορίζεται ο τουρισμός, ο οποίος, διαμορφώνεται και διεκπεραιώνεται με οργανωμένο τρόπο από τουριστικούς φορείς και επιχειρήσεις και συνδέεται με τις εκάστοτε κυρίαρχες μορφές του”. Έτσι, ταυτίζει ουσιαστικά την οργάνωση του ταξιδιού, δηλαδή την παρέμβαση ενός Tour- Operator ή ενός γραφείου ταξιδιών με τον μαζικό τουρισμό. Ωστόσο, όσον αφορά τη διάκριση μεταξύ μαζικού και εναλλακτικού τουρισμού, δε θα πρέπει να επέλθει σύγχυση σχετικά με την οργάνωση του ταξιδιού. Σαφώς, στην πρώτη περίπτωση κυριαρχεί ο οργανωμένος τρόπος ενώ η δεύτερη προσδιορίζεται από την

μεγάλη αυτονομία στις επιλογές αλλά να υπογραμμιστεί ότι, μια επιπλέον βασική διαφορά έγκειται στο κίνητρο, δηλαδή στην επιθυμία για αξιοποίηση διαφορετικών τουριστικών προϊόντων, στην αξιοποίηση κυρίαρχων πόρων στην περίπτωση του μαζικού τουρισμού (ήλιος, θάλασσα κ.λπ.) ενώ “ειδικών” στην περίπτωση του εναλλακτικού τουρισμού (περιβάλλον, φύση, ιαματικά λουτρά κ.λπ.).

Βασικά χαρακτηριστικά του προτύπου του μαζικού τουρισμού είναι:

- *Η συλλογική κατανάλωση από μη διαφοροποιημένους τουρίστες.*
- *Τα μεγάλα ποσοστά τουριστών που όμως σχετίζονται με ένα κύκλο μαζικής παραγωγής.*
- *Ιδιαίτερα τυποποιημένη, άκαμπτη και εξαρτώμενη από οικονομίες κλίμακας παραγωγή.*
- *Το συλλογικό ενδιαφέρον του τουριστών εστιάζεται σε τόπους (παραθεριστικά θέρετρα) που είναι σχεδιασμένοι για να συγκεντρώνουν την εποχική και πολωμένη κατανάλωση.*
- *Μη διαφοροποιημένο προϊόν- ομοιότητα υποδομών και εμπειριών.*
- *Ομοιόμορφη ζήτηση- ομοιότητα στις απαιτήσεις των τουριστών.*
- *Χαμηλές τιμές. (Shaw και Williams, 2004)*

Μια γενική και ολοκληρωμένη θεώρηση των προβλημάτων από την ανάπτυξη του μαζικού τουρισμού επιχειρήθηκε από τον Butler (1991), από το άρθρο του οποίου ο Κομίλης (2007) αναφέρει συνοπτικά τις ακόλουθες προβληματικές καταστάσεις:

- *Άγνοια ή παραγνώριση των πραγματικών διαστάσεων και της δυναμικής του τουρισμού, καθώς και των περιβαλλοντικών παραμέτρων που εμπλέκονται στη διαδικασία τουριστικής ανάπτυξης.*
- *Έλλειψη συνειδητοποίησης, κατανόησης και αναγνώρισης του τουρισμού ως βιομηχανίας που προκαλεί επιπτώσεις σημαντικής εμβέλειας, καθώς και των δυσκολιών αναίρεσης ή αναστροφής των αλλαγών που προκαλούνται.*
- *Έλλειψη δυνατότητας ή και ικανότητας να προσδιοριστούν επίπεδα αιεφόρου ανάπτυξης και χωρητικότητας (capacity) και να εφαρμοστούν ολοκληρωμένες και αποδοτικές πολιτικές διαχείρισης και ελέγχου της τουριστικής ανάπτυξης.*
- *Έλλειψη σωστής αναγνώρισης της αξίας και της αναπτυξιακής δυναμικής του τουρισμού, των ποικίλων διασυνδέσεων του τουρισμού με το οικονομικό,*

κοινωνικό και περιβαλλοντικό σύστημα, αλλά και έλλειψη αναγνώρισης των αλλαγών που αυτός προκαλεί, δυσχεραίνοντας μια ολοκληρωμένη ανταπόκριση και παρέμβαση στην επίλυση των προβλημάτων.

- Έλλειψη συνεργασίας, συμφωνίας και συνεννόησης (consensus) μεταξύ διαφόρων φορέων σε διάφορα χωρικά και διοικητικά επίπεδα ως προς τα επιθυμητά επίπεδα τουριστικής ανάπτυξης, τις ενδεικνυόμενες μορφές και κατευθύνσεις και τις αναγκαίες πολιτικές ρυθμίσεων και διαχείρισης.

Συγκεκριμένα στην Ελλάδα, πριν το Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο η τουριστική κίνηση ήταν εξαιρετικά περιορισμένη, παρά το μοναδικό κλίμα και το πλούσιο αρχαιολογικό ενδιαφέρον που επιδεικνύει. Ωστόσο, τη δεκαετία του '60, με την αλματώδη άνοδο του τουριστικού φαινομένου, και στη χώρα μας παρατηρείται μαζική άφιξη τουριστών, που όπως ήταν αναμενόμενο, τη βρίσκει απροετοίμαστη. Τουριστικά καταλύματα δεν υπάρχουν για να εξασφαλιστεί η διαμονή των τουριστών, οι γενικότερες υποδομές κρίνονται ανεπαρκείς, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται χωρίς σχεδιασμό, χωρίς προδιαγραφές, άναρχα και πρόχειρα ενοικιαζόμενα δωμάτια, ως επί το πλείστον, με τεράστιες περιβαλλοντικές, κοινωνικές και οικονομικές συνέπειες τα επόμενα χρόνια για τον τόπο υποδοχής.

Ειδικότερα, κατά τα τελευταία τριάντα χρόνια παρατηρούνται:

- Αλματώδης αύξηση αφίξεων και διανυκτερεύσεων, μεταξύ των προελεύσεων επικρατούν οι αναπτυγμένες χώρες και το αεροπλάνο κυριαρχεί στα μέσα μεταφοράς.
- Το τουριστικό συνάλλαγμα αυξάνει με αλματώδεις ρυθμούς συμβάλλοντας στην κάλυψη του ελλείμματος του εμπορικού ισοζυγίου.
- Η τουριστική απασχόληση αυξάνει σε εκατοντάδες χιλιάδες ατόμων, αλλά λόγω της εποχιακής φύσης δεν μπορεί να υπολογιστεί με ακρίβεια.
- Ο αριθμός των βασικών και βοηθητικών καταλυμάτων αυξάνει συνεχώς με συνακόλουθο φαινόμενο την παραξενοδοχία.
- Ένα άνισο χωρικό μοντέλο κατανομών διαμορφώνεται με ισχυρές συγκεντρώσεις στην αθηναϊκή περιοχή, Ρόδο και Κρήτη. (Αυγερινού, 1996)

2.3.2. Η ΚΡΙΣΗ ΤΟΥ ΜΑΖΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΚΑΙ Η ΑΝΑΔΥΣΗ ΤΩΝ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΩΝ ΜΟΡΦΩΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

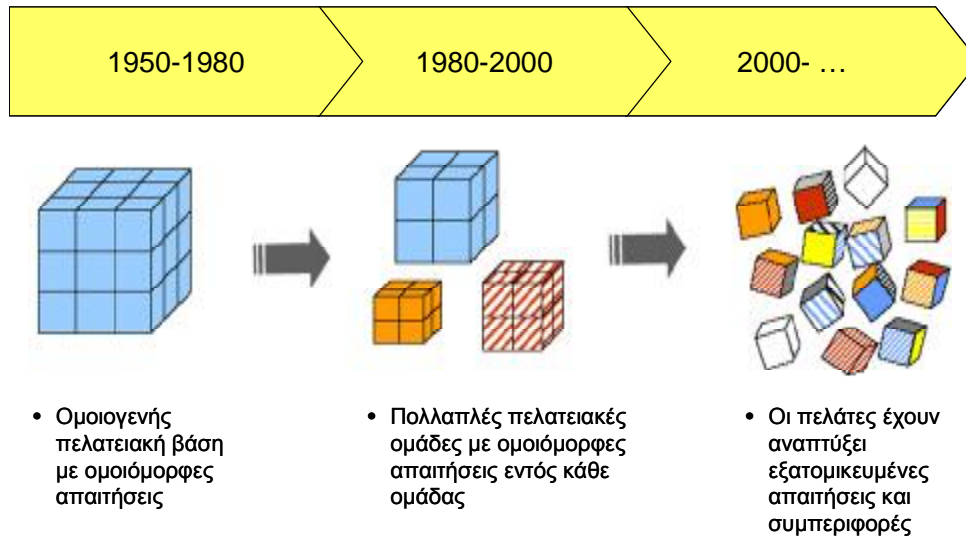
Η αντιμετώπιση του προβλήματος της εποχικότητας σε συνδυασμό με την γεωγραφική ανακατανομή της τουριστικής κίνησης και την ανάδειξη νέων περιοχών καθώς και η ετερογένεια στα κίνητρα των τουριστών και συνεπακόλουθα στην τουριστική ζήτηση, αποτέλεσαν τους βασικούς παράγοντες που συντέλεσαν στην ανάπτυξη των εναλλακτικών μορφών τουρισμού. Επίσης, το γεγονός ότι αποτέλεσε για πολλές περιοχές τη διέξοδο στα αδιέξοδα που είχε οδηγήσει η μονοανάπτυξη άλλων τομέων της οικονομίας δίνει στον εναλλακτικό τουρισμό μια μεγαλύτερη κοινωνική διάσταση, όχι μόνο αναπτυξιακή.

Μετά τη δεκαετία του '70 καταγράφονται στις περισσότερες ανεπτυγμένες χώρες, που είναι και οι κυριότεροι τόποι προέλευσης τουριστών, σημαντικές αλλαγές στα καταναλωτικά και κοινωνικά πρότυπα, αλλαγές που επηρεάζουν άμεσα την πορεία του τουρισμού και οδηγούν σε νέα μοντέλα τουριστικής ανάπτυξης. Ο αριθμός των ταξιδιών στη διάρκεια του έτους αυξάνει και παράλληλα αυξάνουν και τα ταξίδια ειδικών μορφών τουρισμού, που δίνουν έμφαση στη ζωή στην ύπαιθρο και τις ενεργητικές διακοπές και σχετίζονται με τον αθλητισμό, τον πολιτισμό, τη φυσιολατρία κ.α.. οι τουρίστες με τις επιλογές τους αμφισβητούν την κυριαρχία του οργανωμένου ταξιδιού- πακέτου που δεν επέτρεπε την αυτονομία κατά τη διάρκεια της παραμονής στον τόπο υποδοχής και αναζητούν αυθεντικές ταξιδιωτικές εμπειρίες. Αναζητούν στις επιλογές τους την καινοτομία και τη διαφορετικότητα ενώ εκφράζουν και την ανάγκη να διατηρήσουν ένα βαθμό οικειότητας με τους τόπους που επισκέπτονται. (Κράβαρης, 2005)

Το τουριστικό προϊόν συνεπώς διαφοροποιείται ώστε να απευθύνεται στις νέες ανάγκες της τουριστικής ζήτησης. Στην κοινωνία των συναισθημάτων οι τουρίστες - καταναλωτές δεν ενδιαφέρονται απλώς να «καταναλώσουν» τις υπηρεσίες που περιλαμβάνει ένα τυπικό πακέτο μαζικού, οργανωμένου τουρισμού, αλλά να αποκτήσουν νέες εμπειρίες και να εμπλακούν σε δραστηριότητες που ταιριάζουν στο προφίλ και στα ενδιαφέροντά τους. Επομένως, ο τουριστικός πληθυσμός παύει να θεωρείται ομοιογενής, με κοινά χαρακτηριστικά, αλλά αποτελείται από διάφορες

ομάδες, κάθε μια από τις οποίες έχει τα δικά της χαρακτηριστικά και ενδιαφέροντα (targetgroups).

Σχήμα 2.3.: Εξέλιξη της διαφοροποίησης του τουριστικού πληθυσμού

Πηγή: Facing the Consumer, Facing Change (Παρουσίαση TUI στηΦιλοξένια 2004)

Στη συγκεκριμένη περίπτωση πρόκειται για διαφοροποίηση με την έννοια της εξειδίκευσης. Το προϊόν εξειδικεύεται βάσει των εξειδικευμένων κινήτρων των τουριστών και με αυτόν τον τρόπο αναπτύσσονται και εδραιώνονται οι εναλλακτικές μορφές του.

Στη χώρα μας από τη δεκαετία του '80 άρχισαν να αναπτύσσονται οι πρώτες σοβαρές προσπάθειες αλλαγής της ταυτότητας του μέχρι τότε τουρισμού. Τη δεκαετία αυτή αρχίζει η εφαρμογή του Κοινωνικού Τουρισμού, ως επιδοτούμενων από το κράτος διακοπών για τους χαμηλόμισθους και συνταξιούχους και επεκτείνεται η εφαρμογή του Αγροτουρισμού με χρηματοδότηση της ΕΟΚ. Από πλευράς κυβερνητικής πολιτικής προγραμματίζονται μαρίνες, χιονοδρομικά κέντρα και υδροθεραπευτήρια ως ολοκληρωμένα συμπλέγματα Θαλάσσιου, Χειμερινού και Θεραπευτικού Τουρισμού. Παράλληλα δίνονται κίνητρα για την ανάπτυξη του Αθλητικού, του Θαλάσσιου και του Συνεδριακού Τουρισμού (Τσεκούρας κ.α., 1991).

Από το 1990 ο θαλάσσιος τουρισμός προωθείται σε προτεραιότητα με προγράμματα κατασκευής μαρινών στα πλαίσια των ΜΟΠ. Δίνονται κίνητρα στην ιδιωτική πρωτοβουλία για συνδυασμό ξενοδοχειακών συγκροτημάτων με μαρίνες, χιονοδρομικά

κέντρα, συνεδριακά κέντρα, υδροθεραπευτήρια. Επίσης, συνεχίζεται η εφαρμογή του Κοινωνικού και Αγροτικού τουρισμού (Τσεκούρας κ.α., 1991).

Ωστόσο, για να είμαστε ρεαλιστές και ξεκάθαροι θα πρέπει να τονιστεί ότι δεν αποτέλεσε ζήτημα κρατικής παρέμβασης η “στροφή” σε ηπιότερες μορφές τουριστικής ανάπτυξης αλλά για ακόμη μια φορά το ειδικό ενδιαφέρον και η ανάγκη για κάτι διαφορετικό/ εναλλακτικό σηματοδοτεί αυτού τους είδους την ανάπτυξη. Έτσι, σταδιακά ξεκινάει πρώτα η ιδιωτική πρωτοβουλία να κάνει βήματα προς αυτή την κατεύθυνση και ακολουθούν οι επίσημοι φορείς της πολιτείας.

Ο Butler (1990) προσφέρει μια πλήρη σύγκριση του μαζικού τουρισμού με τις εναλλακτικές (ήπιες) μορφές τουρισμού. Η σύγκρισή του αναφέρεται σε τέσσερις κατηγορίες: Γενικές Έννοιες, Τουριστικές Αναπτυξιακές Στρατηγικές, Πλαίσιο Πολιτικής και Διαθέσεις του Τουρίστα (παράρτημα πίνακας 2.1.).

2.3.3. ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΤΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΩΝ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΩΝ ΜΟΡΦΩΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

ΟΡΙΣΜΟΣ

«Οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού», αποτελούν τμήμα των ειδικών μορφών και χαρακτηρίζονται από την ύπαρξη ενός κυρίαρχου ειδικού κινήτρου στη ζήτηση το οποίο συνδέεται με συγκεκριμένα θέματα όπως: φυσιολατρία, ταξίδια περιπέτειας, αθλητισμός, περιήγηση, περιβάλλον, γνωριμία με την τοπική παράδοση. Στις εναλλακτικές μορφές, οι τουρίστες συχνά επιλέγουν ένα τρόπο οργάνωσης και διεξαγωγής του ταξιδιού στον οποίο κυριαρχεί η αυτονομία στις επιλογές και η περιήγηση με μικρή ή ελάχιστη χρήση υπηρεσιών οργανωμένου τουρισμού. Επιπλέον, και στις εναλλακτικές μορφές καταγράφεται η ανάπτυξη μιας ειδικής υποδομής που εξυπηρετεί τους συγκεκριμένους τουρίστες. Τέλος, κοινός παρονομαστής, τόσο στη ζήτηση όσο και στην προσφορά των εναλλακτικών μορφών τουρισμού, αποτελεί ο

Βάσει ενός γενικότερου ορισμού που αξίζει να επισημανθεί, ο εναλλακτικός τουρισμός συμπεριλαμβάνει «μορφές τουρισμού οι οποίες όχι μόνο δεν αντιβαίνουν σε ευρύτερες κοινωνικές και κοινοτικές αξίες, καθώς και αξίες για τη φύση, αλλά παρέχουν στους

υποδοχείς και στους τουρίστες την ευκαιρία μιας θετικής και άξιας λόγου ανάδρασης καθώς και κοινών εμπειριών». Να σημειωθεί ότι τουλάχιστον δύο διεθνή επιστημονικά περιοδικά, το Journal of Ecotourism και το Journal of Sustainable Tourism, ειδικεύονται στη μελέτη των όρων, δυνατοτήτων και προσδιοριστικών παραγόντων του εναλλακτικού τουρισμού. Γενικά, η βιβλιογραφία φαίνεται να οδεύει σταδιακά προς μια ισόρροπη ανάπτυξη όσον αφορά τα θέματα που εξετάζονται και, κυρίως, σε σχέση με την προηγηθείσα φάση διερεύνησης σχεδόν αποκλειστικά του μαζικού τουρισμού. Θα μπορούσαμε ακόμα να ισχυρισθούμε ότι η ζυγαριά έχει αρχίσει να γέρνει από το να καταδικάζουμε το φαινόμενο για τις συνέπειες του στις τοπικές κοινωνίες από μια μεγάλη μερίδα επιστημόνων, προς την αντίθετη κατεύθυνση, δηλαδή της επικρότησης ως το μέσον που επιτρέπει την επίτευξη ποικίλων κοινωνικών, οικονομικών και περιβαλλοντικών στόχων (Γαλάνη- Μουτάφη, 2002).

Σύμφωνα και με τον Butler (1990) οι εναλλακτικοί τύποι τουρισμού (και τουρίστα) επιφέρουν λιγότερες αρνητικές συνέπειες στους προορισμούς υποδοχής τουριστών χωρίς όμως να μειώνουν τα θετικά οικονομικά αποτελέσματα, πραγματικότητα επιθυμητή από όλους όσους βρίσκονται σε θέσεις κλειδιά στην τουριστική ανάπτυξη μιας περιοχής καθώς και τον ντόπιο πληθυσμό. Ο εναλλακτικός τουρίστας δεν μπορεί να θεωρηθεί ως «πελάτης» ή «καταναλωτής» αφού διαφέρει από τα καθιερωμένα πρότυπα του φθηνού μαζικού τουρισμού, ενώ είναι γεγονός ότι ο εναλλακτικός τουρισμός προσφέρει μια εναλλαγή από τον καθιερωμένο τρόπο ζωής. Οι εναλλακτικοί τουρίστες αποτελούν ένα τμήμα της αγοράς με διαφοροποιητικά χαρακτηριστικά στα κίνητρα που τους ωθούν σε τουριστική μετακίνηση, τις δραστηριότητές τους κατά τη διάρκεια των διακοπών τους κ.λπ.. Οι διαφορές των εναλλακτικών τουριστών από όλα σχεδόν τα άλλα είδη τουρισμού τείνει να τους απομονώνει σε ευδιάκριτες κατηγορίες που η κάθε μια απ' αυτές παρουσιάζει τις δικές της ιδιαιτερότητες. Σύμφωνα με τους Laarman & Durst (1987) ο εναλλακτικός τουρίστας έχει τα παρακάτω χαρακτηριστικά:

- Προσπαθεί να επισκέπτεται μέρη που δεν έχει πατήσει ανθρώπινο πόδι.
- Διεγείρεται από το αίσθημα της περιήγησης.
- Προσπαθεί να αποφύγει τον πολιτισμό για κάποιο χρονικό διάστημα.
- Προσπαθεί να δημιουργήσει κανάλια επικοινωνίας με τον ντόπιο πληθυσμό.
- Δεν επιζητάει την ύπαρξη τουριστικής υποδομής.
- Συλλέγει περισσότερες πληροφορίες πριν και κατά τη διάρκεια του ταξιδιού του.

- Ταξιδεύει μόνος του ή σε μικρές ομάδες.
- Είναι καλά εκπαιδευμένος.
- Έχει περισσότερα έσοδα από το μέσο όρο.
- Τείνει να παραμένει σε μια χώρα για περισσότερες μέρες από τον παραδοσιακό τουρίστα. (Ανδριώτης, 2003)

Για να συμπληρωθεί η εννοιολογική προσέγγιση του εναλλακτικού τουρισμού, παρακάτω παρατίθενται και ποιες είναι αυτές οι μορφές τουρισμού (αρκετά αναλυτική κατάταξη) που θεωρούνται εναλλακτικές:

- Κοινωνικός τουρισμός.
- Κοινωνικός τουρισμός επαγγελματιών ενώσεων.
- Αγροτουρισμός (διάφοροι τύποι).
- Συμπλέγματα αγροτουρισμού σε σύγχρονους οικισμούς, δομημένα με χαρακτηριστικά παραδοσιακών αγροτικών οικισμών.
- Τουρισμός στην ύπαιθρο, Φυσιολατρικός τουρισμός
- Τουρισμός τρίτης ηλικίας.
- Αθλητικός τουρισμός (διάφοροι τύποι).
- Περιηγητικός τουρισμός.
- Θαλάσσιος τουρισμός (διάφοροι τύποι).
- Οικολογικός τουρισμός, Οικοτουρισμός (διάφοροι τύποι).
- Τουρισμός υγείας και φυσικής ζωής.
- Ιαματικός τουρισμός, Θερμαλιστικός τουρισμός.
- Πολιτιστικός τουρισμός.
- Εκπαιδευτικός τουρισμός.
- Θρησκευτικός τουρισμός.
- Επαγγελματικός τουρισμός.
- Συνεδριακός τουρισμός.
- Εκθεσιακός τουρισμός.
- Τουρισμός κινήτρων.
- Ορεινός τουρισμός.
- Χειμερινός τουρισμός.
- Γυμνιστικός τουρισμός.

- Χρονομεριστική μίσθωση.
- Τουρισμός περιπέτειας.
- Τουρισμός σε οργανωμένα τουριστικά χωριά ειδικού τύπου (club).
- Τουρισμός σε θεματικά πάρκα και θεματικά μουσεία.
- Αστικός τουρισμός. (Κοκκώσης- Τσάρτας, 2001)

Πρέπει, λοιπόν, να γίνει κατανοητό πως ο εναλλακτικός τουρισμός αλλά και εν γένει ο βιώσιμος τουρισμός παίζει σημαντικό ρόλο στη διατήρηση και βελτίωση του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος αλλά και στην τοπική κοινωνία και οικονομία. Το γεγονός αυτό οδήγησε την Επιτροπή και τους αρμόδιους στα θέματα του τουρισμού φορείς να αναπτύξουν διεξοδικά στην Ευρωπαϊκή Ατζέντα 21 για τον Τουρισμό, η οποία συνδέει την δραστηριότητα με τις απαιτήσεις που απορρέουν από την Στρατηγική της Λισσαβόνας⁶. Από στοιχεία της Eurostat προκύπτει πως οι στρατηγικές τουριστικής ανάπτυξης πρέπει να λάβουν υπόψη τους τα σημερινά δεδομένα, που είναι:

- Περισσότερα ταξίδια, αλλά μικρότερης διάρκειας.
- Αυξανόμενο ενδιαφέρον στα “τελευταίας στιγμής” ταξίδια και με μικρό κόστος.
- Ανάπτυξη των αυτόνομων ταξιδιών έναντι των οργανωμένων.
- Αναζήτηση για άμεση και περισσότερο “συνειδητή” επαφή με τη φύση και το περιβάλλον.
- Επιθυμία του τουρίστα να κερδίσει μια αληθινή και αυθεντική εμπειρία των περιοχών που επισκέπτεται.
- Ενδιαφέρον στην περιπέτεια, στα ανεκμετάλλευτα μέρη.
- Ανάπτυξη των διακοπών μικρής διάρκειας, π.χ. διακοπές σε περιοχές κοντά στον τόπο κατοικίας (διακοπές του σ/κ).
- Ανάπτυξη νέων πολιτιστικών οριζόντων, πέρα από την επίσκεψη σε μουσεία και μνημεία αλλά ενδιαφέρον για το συνολικό χώρο και το πολιτιστικό πλαίσιο που εντάσσεται η συγκεκριμένη μονάδα (φαγητό, παράδοση, τρόπος ζωής κ.λπ.).
- Ενδιαφέρον για τις τοπικές συνήθειες και παραδόσεις. (Eurostat, 2007b)

⁶Η αύξηση της απασχόλησης στον τομέα του τουρισμού είναι σημαντικά υψηλότερη απ’ ό,τι στους υπόλοιπους τομείς της οικονομίας κατά τα τελευταία έτη, πράγμα το οποίο καθιστά τον τομέα σημαντική συμβολή στο στόχο της Λισσαβόνας για τη δημιουργία περισσότερων και καλύτερων θέσεων απασχόλησης (Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 2007).

Πλέον, στόχος είναι η ανάπτυξη μορφών τουρισμού που θα μπορούν να ενταχθούν αρμονικά στο περιβάλλον, φυσικό, δομημένο και ανθρωπογενές. Στο πλαίσιο του νέου, προσανατολισμένου σε εναλλακτικές μορφές τουρισμού ενδιαφέροντος, ο οικοτουρισμός θεωρείται ότι κατέχει την κυρίαρχη θέση, λόγω όμως του ειδικού ενδιαφέροντος της συγκεκριμένης εργασίας, στην εξελικτική διαμόρφωση των εναλλακτικών μορφών τουρισμού στο Νομό Αχαΐας, το θεωρητικό μέρος προσαρμόζεται στο πλαίσιο αυτό, εξετάζοντας διεξοδικά μια μόνο περιοχή όπου έχουν κάνει την εμφάνισή τους μορφές εναλλακτικού τουρισμού, αυτές του Τουρισμού. Αυτό που αξίζει να υπερθεματιστεί σε κάθε περίπτωση είναι η παρότρυνση τόσο της ιδιωτικής πρωτοβουλίας όσο και της κρατικής παρέμβασης στην προώθηση των εν λόγω μορφών τουρισμού δεδομένου ότι αποτελούν μια εξίσου κερδοφόρα αλλά και αειφόρο “βιομηχανία”. Το στοίχημα είναι οι φυσικοί πόροι που αποτελούν ουσιαστικά το τουριστικό προϊόν της περιοχής να μην θυσιάζονται υπέρ αυτού αλλά μέσα από αυτό να αξιοποιούνται και ορθολογικά να διαχειρίζονται.

2.5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Ο τουρισμός κάθε άλλο παρά να ισχυριστεί κανείς μπορεί ότι αποτελεί ένα τυχαίο φαινόμενο των εξελιγμένων σήμερα κοινωνιών. Δικαιολογημένα θα διερωτηθεί κανείς γιατί ο τουρισμός εξελίχθηκε τόσο αργά διαμέσου των αιώνων και γιατί το μεγάλο εξελικτικό άλμα που σημείωσε, πραγματοποιήθηκε ουσιαστικά στις τελευταίες τέσσερις περίπου δεκαετίες του 20^{ου} αιώνα; Η απάντηση στο ερώτημα αυτό κάθε άλλο παρά δύσκολη θα μπορούσε να θεωρηθεί. Ο τουρισμός σαν οικονομικό, κατά κύριο λόγο, φαινόμενο αναπτύχθηκε στις οργανωμένες κοινωνίες στο πλαίσιο, πάντα, των υφιστάμενων κάθε φορά σε αυτές αντικειμενικών και οικονομικών συνθηκών. Με άλλα λόγια ακολούθησε μια εξελικτική πορεία παράλληλη προς εκείνη των κοινωνικών, πολιτιστικών αλλά κυρίως των οικονομικών συνθηκών. (Ηγουμενάκης, 2000)

Ωστόσο, η συνεχώς εντεινόμενη ανάπτυξη του τουρισμού με κυρίαρχο πρότυπο αυτό του μαζικού τουρισμού χαρακτηρίστηκε από μια άνιση γεωγραφική κατανομή και επακόλουθα ανησυχητικά φαινόμενα κορεσμού σε αρκετές περιοχές. Σημαντικά προβλήματα αποτελούν η ποιότητα του οικιστικού και φυσικού περιβάλλοντος και το επίπεδο των προσφερομένων υπηρεσιών. Έτσι, περί το 1980 γίνεται φανερό, ότι στα εγγενή προβλήματα κοινωνικής και οικονομικής οργάνωσης του ελληνικού χώρου

προστίθενται και όσα απορρέουν από την απότομη και απρογραμματίστη τουριστική ανάπτυξη, δηλαδή:

- Νέες περιφερειακές ανισότητες με την υπερβολική συγκέντρωση τουριστικών δραστηριοτήτων σε ορισμένες περιοχές (Ρόδος, Κέρκυρα, Βόρεια Κρήτη, Χαλκιδική) και την καθυστέρηση άλλων.
- Σταδιακή εγκατάλειψη άλλων παραγωγικών δραστηριοτήτων και ανάδειξη του τουρισμού σε «μονοκαλλιέργεια» με όλες τις παρεπόμενες επιπτώσεις και εξαρτήσεις.
- Υπερεκμετάλλευση φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος με συνέπεια την υποβάθμιση, τον κίνδυνο απώλειας του τουριστικού πόρου, αλλά και τη χειροτέρευση της ποιότητας ζωής των κατοίκων. (ΤΕΕ, 1995)

Στο πλαίσιο αυτό αναδύονται νέα τουριστικά πρότυπα που έχουν πρώτιστα ενσωματώσει τη μέριμνα για αειφορία στις δραστηριότητές τους (οικοτουρισμός, αγροτουρισμός κ.λπ.). Έτσι, αναδύεται ο εναλλακτικός τουρισμός ουσιαστικά με στόχο μια ηπιότερη προσέγγιση ανάπτυξης τουριστικών προορισμών, με γνώμονα την προστασία του περιβάλλοντος και του πολιτισμού καθώς και την ικανοποίηση των αναγκών του εντόπιου κοινωνικού συνόλου. Σαφώς, εξυπηρετεί τις ανάγκες της αγοράς η διεύρυνση του τουριστικού προϊόντος, άλλωστε πηγάζει από αυτές, ωστόσο οι μορφές αυτές τουριστικής ανάπτυξης δεν αποβλέπουν αποκλειστικά στο οικονομικό συμφέρον και αυτό είναι ακόμα ένα ιδιαίτερο γνώρισμά τους.

Στο σημείο αυτό να υπογραμμιστεί ότι, δεν υπάρχουν μόνο υπέρμαχοι των εναλλακτικών μορφών τουρισμού αλλά και εκείνοι που αντιμετωπίζουν τις μορφές αυτές με ιδιαίτερη καχυποψία, αρνητικοί για τα αποτελέσματα που μπορούν να αποφέρουν στην αναπτυξιακή διαδικασία μιας περιοχής/ χώρας. Συγκεκριμένα, αναφέρεται σε κείμενο του ΙΤΕΠ (2006) «Είναι λάθος, με υψηλό κόστος, να βλέπουμε ορισμένα συμπληρωματικά στοιχεία στο συγκριτικό μας πλεονέκτημα ως δήθεν εναλλακτική λύση στο πρόβλημα του τουρισμού. Το μοντέλο που έχουμε ακολουθήσει δεν έχει λάθος κατεύθυνση. Έχει τύχει ατελούς αξιοποίησης. Οποιαδήποτε αλλαγή κατεύθυνσης θα έχει καταστροφικά αποτελέσματα. Το συμπέρασμα είναι αβίαστο και υπαγορεύει, υπό αυστηρή έννοια, μεγιστοποίηση των ωφελειών από την αξιοποίηση των εν δυνάμει τουριστικών αγαθών που διαθέτει η χώρα σε αφθονία. Οποιαδήποτε

απομάκρυνση από το υπάρχον διεθνές συγκριτικό πλεονέκτημα αποτελεί σπατάλη και οπισθοδρόμηση».

Ο τουρισμός είναι μια πολυδιάστατη ανθρώπινη δραστηριότητα με περιβαλλοντικές, οικονομικές, εμπορικές, πολιτιστικές και εν γένει χωρικές προεκτάσεις. Το περιβάλλον και ειδικότερα το φυσικό βρίσκονται σε μια σχέση αλληλεξάρτησης, αφού το πρώτο προσελκύει τον τουρισμό, ο οποίος μπορεί να έχει αρνητικές επιπτώσεις που μπορεί να οδηγήσουν στην τουριστική απαξίωση του περιβάλλοντος, αλλά έχει ταυτόχρονα και θετικές επιδράσεις, που μπορούν να οδηγήσουν στην ανάδειξη και διατήρησή του. Από αυτή τη σύνθετη σχέση προκύπτει και το ζητούμενο, δηλαδή η άμβλυνση των αρνητικών επιπτώσεων και η ενίσχυση των θετικών επιδράσεων. Αδύναμος κρίκος και στην υπόθεση των εναλλακτικών μορφών τουρισμού και γενικότερα είναι το γεγονός ότι η τουριστική δραστηριότητα αναπτύσσεται σε περιβαλλοντικά εύθραυστες περιοχές που αποτελούν και τουριστικά αξιοθέατα όπως λίμνες, νησιά, δάση, βιότοποι. (Θεοχάρη, 1995)

Αυτό που πρέπει να καταστεί σαφές είναι πως η χώρα μας αποτελεί έναν από τους δημοφιλέστερους τουριστικούς προορισμούς παγκοσμίως στηριζόμενη κατά κύριο λόγο στο ηλιοτροπικό πρότυπο και αυτό πρέπει να διατηρηθεί και να ενισχυθεί. Δεδομένης, ωστόσο, της άναρχης εκμετάλλευσης τόσο του φυσικού όσο και του δομημένου περιβάλλοντος δεκαετίες τώρα των παράκτιων και νησιωτικών περιοχών μας, το ανταγωνιστικό μας πλεονέκτημα έχει τεθεί σε κίνδυνο και μπορεί και να ανατραπεί. Ιδιαίτερα οι ακτές μας υφίσταται μεγάλη πίεση όχι μόνο από τον τουρισμό αλλά και απ' όλες τις άλλες δραστηριότητες. Ο εναλλακτικός τουρισμός δεν στοχεύουμε να λειτουργήσει ως υποκατάστατο του βασικού προτύπου αλλά συμπληρωματικά. Και αυτό δεν αποτελεί πρόθεση, επιθυμία αλλά επιτακτική ανάγκη. Άλλωστε, στους βασικότερους τουριστικούς πόρους της Ελλάδας δεν συγκαταλέγονται μόνο οι ακτές, αλλά και οι περιοχές ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, αλλά και τα πολιτιστικά και ιστορικά της μνημεία. Σαφώς, ο αγροτουρισμός, τα καταλύματα ξενοδοχειακού τύπου σε κάθε γωνιά της Ελλάδας δεν μπορούν να λειτουργήσουν ως πανάκεια στο βασικό πρόβλημα γιατί αν λειτουργήσει κατ' αυτόν τον τρόπο σε λίγες δεκαετίες από σήμερα οι επιπτώσεις από την ανάπτυξη του εναλλακτικού τουρισμού θα είναι ορατές. Πρέπει να διδαχθούμε από την εμπειρία του παρελθόντος και με προγραμματισμό και σχεδιασμό να οργανώσουμε το μέλλον της περιοχής μας.

Η αντιστροφή των σημερινών δυσάρεστων τάσεων στον τουρισμό δεν αποτελεί εύκολο εγχείρημα. Γι' αυτό και πρέπει να ξεκινήσει από μια σειρά συγκεκριμένες ενέργειες, με πρωτοβουλία της Πολιτείας, αλλά και με συστράτευση του κοινωνικού συνόλου.

Οφείλεται σύμφωνα με τον Θ. Παπαγιάννη (1995) και με βρίσκει απόλυτα σύμφωνη η προσαρμογή των τουριστικών δραστηριοτήτων στην αειφορία και προτείνεται:

- Καταγραφή, οριοθέτηση και αξιολόγηση των τουριστικών πόρων σε όλες τις ευαίσθητες περιοχές της χώρας.
- Μέσα από χωροταξικές ρυθμίσεις και αυστηρό έλεγχο χρήσεων γης, αποτελεσματική προστασία των πόρων αυτών από οποιαδήποτε δόμηση.
- Καθορισμός χωρητικότητας επισκεπτών, καθώς και ορίων κορεσμού.

Ανακεφαλαιώνοντας, τα τελευταία χρόνια εξαιτίας των αρνητικών συνεπειών της ανάπτυξης του μαζικού τουρισμού, πολλά κράτη διαμορφώνουν την πολιτική τους προς την ενθάρρυνση πιο ήπιων (εναλλακτικών) μορφών τουρισμού, αναζητώντας έτσι μια λύση για τα μακροχρόνια προβλήματα που έχουν προκληθεί από αυτού του είδους την ανεξέλεγκτη τουριστική ανάπτυξη. Ωστόσο, ο μαζικός τουρισμός είναι αναπόφευκτος εξαιτίας της μεγάλης τουριστικής ζήτησης και λόγω των τεραστίων επενδύσεων που έχουν γίνει σε μαζικού τύπου τουριστικά καταλύματα. Συνεπώς, αυτό που απαιτείται είναι να καταβληθούν προσπάθειες ώστε εν γένει ο τουρισμός, συμβατικός και εναλλακτικός, να καταστεί βιώσιμος, περιβαλλοντικά και οικονομικά για την τουριστική περιοχή και τους κατοίκους της.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

*ΑΝΑΛΥΣΗ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ,
ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΠΟΡΩΝ ΚΑΙ ΕΝΕΡΓΕΙΩΝ*

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΑΝΑΛΥΣΗ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ, ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΕΝΕΡΓΕΙΩΝ ΚΑΙ ΠΟΡΩΝ

3.1 ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

3.1.1. Γενικά στοιχεία

Ο Νομός Αχαΐας βρίσκεται στη βορειοδυτική Πελοπόννησο. Έχει έκταση 3.271 τετραγωνικά χιλιόμετρα με πληθυσμό 327316 κατοίκους (2001). Χαρακτηρίζεται από έντονες εδαφολογικές αντιθέσεις. Τα εδάφη του στο μεγαλύτερο ποσοστό 60% είναι ορεινά, ενώ διασχίζονται από μικρούς ποταμούς και χείμαρρους, που εκβάλλουν στον Πατραϊκό και Κορινθιακό κόλπο. Αποτελεί τη βασική πύλη σύνδεσης της Ελλάδας με τις υπόλοιπες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, μέσω του λιμανιού της Πάτρας. Ο Νομός Αχαΐας διοικητικά ανήκει στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας μαζί με τους νομούς Αιτωλοακαρνανίας και Ηλείας. Αποτελεί το γεωγραφικό κέντρο βάρους της περιφέρειας, καθώς κατέχει το 29% της συνολικής έκτασης και το 43% του συνολικού πληθυσμού της. Αποτελείται από τις επαρχίες Πατρών, Αιγιαλείας και Καλαβρύτων και διαιρείται σε 21 Δήμους και 2 Κοινότητες. Πρωτεύουσα του νομού είναι η πόλη της

Πάτρας η οποία είναι το τρίτο σε μέγεθος αστικό κέντρο της χώρας. Η Αχαΐα συνδυάζει φυσική ομορφιά και πολιτιστική ανάπτυξη. Αποτελεί ένα κομμάτι Ελληνικής γης που αναδεικνύει την ιστορική κληρονομιά και το σύγχρονο πολιτισμό.

Ο νομός Αχαΐας αποτελείται από 4 ημιορεινές περιοχές, 13 ορεινές, 6 πεδινές, σύνολο 23 περιοχές. Η πρωτεύουσα του Νομού η Πάτρα, η αρχαία πόλη του μυθικού Πατρέα, είναι το λιμάνι που συνδέει την Ελλάδα με τη Δυτική Ευρώπη και ξεχωρίζει για την αρχιτεκτονική και τη ρυμοτομία της. Η πλούσια ιστορική και πολιτιστική κληρονομιά της Πάτρας, καθώς και ο γεμάτος ζωντάνια σύγχρονος ρυθμός ζωής της, της δίνουν έναν ξεχωριστό χαρακτήρα. Το Πατρινό Καρναβάλι, το Διεθνές Φεστιβάλ που κάθε καλοκαίρι φιλοξενεί αξιόλογα δείγματα καλλιτεχνικής έκφρασης και το Δημοτικό Περιφερειακό Θέατρο της πόλης, με τη δραστήρια παρουσία του εκφράζουν τις βαθιές καλλιτεχνικές παραδόσεις των πατρινών.

Ο νομός Αχαΐας αποτελείται από 4 ημιορεινές περιοχές, 13 ορεινές, 6 πεδινές, σύνολο 23 περιοχές. Η πρωτεύουσα του Νομού η Πάτρα, η αρχαία πόλη του μυθικού Πατρέα, είναι το λιμάνι που συνδέει την Ελλάδα με τη Δυτική Ευρώπη και ξεχωρίζει για την αρχιτεκτονική και τη ρυμοτομία της. Η πλούσια ιστορική και πολιτιστική κληρονομιά της Πάτρας, καθώς και ο γεμάτος ζωντάνια σύγχρονος ρυθμός ζωής της, της δίνουν έναν ξεχωριστό χαρακτήρα. Το Πατρινό Καρναβάλι, το Διεθνές Φεστιβάλ που κάθε καλοκαίρι φιλοξενεί αξιόλογα δείγματα καλλιτεχνικής έκφρασης και το Δημοτικό Περιφερειακό Θέατρο της πόλης, με τη δραστήρια παρουσία του εκφράζουν τις βαθιές καλλιτεχνικές παραδόσεις των πατρινών

Ο Νομός Αχαΐας αποτελεί τη δυτική πύλη της Ελλάδας στην Ευρώπη προσφέροντας εύκολη πρόσβαση στους σημαντικότερους αρχαιολογικούς τόπους της χώρας : Αρχαία Ολυμπία, Δελφούς, Επίδαυρο, Ναό Επικούρειου Απόλλωνα, Μυκήνες, Αθήνα. Ο χρόνος μετάβασης από την Πάτρα, πρωτεύουσα του Νομού, στους χώρους που προαναφέρθηκαν κυμαίνονται από μια έως δύομισι (2,5) ώρες μέσω εθνικού οδικού δικτύου ταχείας κυκλοφορίας, γεγονός που διευκολύνει την επιστροφή αυθημερόν.

3.1.2. Κλίμα

Το κλίμα σύμφωνα με την Εθνική Μετεωρολογική Υπηρεσία είναι μεσογειακό εύκρατο χωρίς σημαντικές θερμοκρασιακές μεταβολές. Η μέση ετήσια

θερμοκρασία είναι περίπου 18 βαθμοί Κελσίου και η μέση διακύμανση της θερμοκρασίας είναι μεταξύ 8,5-28,1 βαθμοί Κελσίου. Από τα στοιχεία της Εθνικής Μετεωρολογικής Υπηρεσίας φαίνεται πως ψυχρότερος μήνας είναι ο Φεβρουάριος και θερμότερος ο Αύγουστος. Ψυχρότερο είναι το κλίμα στα ορεινά του νομού. Όσον αφορά στις βροχοπτώσεις, ο μήνας με το μεγαλύτερο ύψος βροχής είναι ο Νοέμβριος και ξηρότεροι οι μήνες Ιούλιος και Αύγουστος. Οι επικρατούντες άνεμοι είναι βόρειοι-βορειοδυτικοί, ενώ το μέσο ύψος διανομής της βροχής 800-1000 χιλιοστά στα παράλια και λίγο μεγαλύτερο από 1000 χιλ., στα ορεινά. Το ήπιο και εύκρατο κλίμα του νομού, η εναλλαγή των φυσικών τοπίων, βουνά, θάλασσα, λίμνες, ποτάμια, φαράγγια, σπήλαια, καταρράκτες, βιότοποι, δάση κλπ. δίνει την δυνατότητα στον επισκέπτη να απολαμβάνει τις φυσικές του ομορφιές στις 4 εποχές του χρόνου. Η πανίδα του νομού εμφανίζει πληθώρα ειδών και ειδικά όσον αφορά την ορνιθοπανίδα. Το κλίμα της περιοχής, η μορφολογία του εδάφους και η γεωγραφική θέση συντελούν στη διαμόρφωση ευνοϊκών συνθηκών για την εγκατάσταση και την ανάπτυξη πληθυσμών ορνιθοπανίδας, παρά τις σημαντικές ανθρώπινες επιδράσεις. Τα σημαντικότερα είδη πανίδας συναντώνται στις ορεινές περιοχές, στις δασικές εκτάσεις και τους υγρότοπους (Στροφιλιά, ποταμοί, έλη). (<http://www.achaia.gr/>)

3.1.3. Τουριστική Ανάπτυξη

Ο νομός Αχαΐας ενώ διαθέτει φυσικούς και πολιτιστικούς πόρους και συγκεντρώνει συγκριτικά πλεονεκτήματα από πλευράς κλίματος και γεωγραφικής θέσης, δεν έχει κατακτήσει μέχρι σήμερα μια αξιόλογη εξειδίκευση στις τουριστικές και πολιτιστικές δραστηριότητες και δεν έχει καταφέρει να αποτελέσει ένα μόνιμο πόλο έλξης. Η συμμετοχή του Νομού στον σχηματισμό του ΑΕΠ του τριτογενή τομέα σε επίπεδο χώρας αυξήθηκε, όμως η αύξηση αυτή ήταν αποτέλεσμα της αύξησης της συμβολής των κλάδων των μεταφορών – επικοινωνιών, των τραπεζών – ασφαλειών – διεκπεραιώσεων, της δημόσιας διοίκησης και της εκπαίδευσης – υγείας, η δε συμβολή των κλάδων του χονδρεμπορίου – λιανικού εμπορίου και των λοιπών υπηρεσιών μειώθηκε. Τα αίτια της σχετικά περιορισμένης τουριστικής ανάπτυξης και του νομού σύμφωνα με την *Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας (Π.Ε.Π 2000-2006)*, είναι κυρίως τα ακόλουθα:

1. Απουσία του συστηματικού προγραμματισμού διάσωσης και συντήρησης τόσο των φυσικών πλεονεκτημάτων όσο και των πολιτισμικών αξιών. Χαρακτηριστική είναι η ελλιπής και μη ορθολογική αξιοποίηση των ιαματικών πηγών, των απέραντων ακτών,

των πλούσιων αρχαιολογικών ευρημάτων και χώρων, των περιοχών ιδιαίτερου φυσικού κάλλους και οικολογικού ενδιαφέροντος.

2. Η αλόγιστη ρύπανση του θαλάσσιου και χερσαίου περιβάλλοντος τόσο από κακότεχνες και πρόχειρες κατασκευές, όσο και από την ανεξέλεγκτη και αλόγιστη απόρριψη γεωργικών αποβλήτων και πάσης φύσεως αγρήστων υλικών.

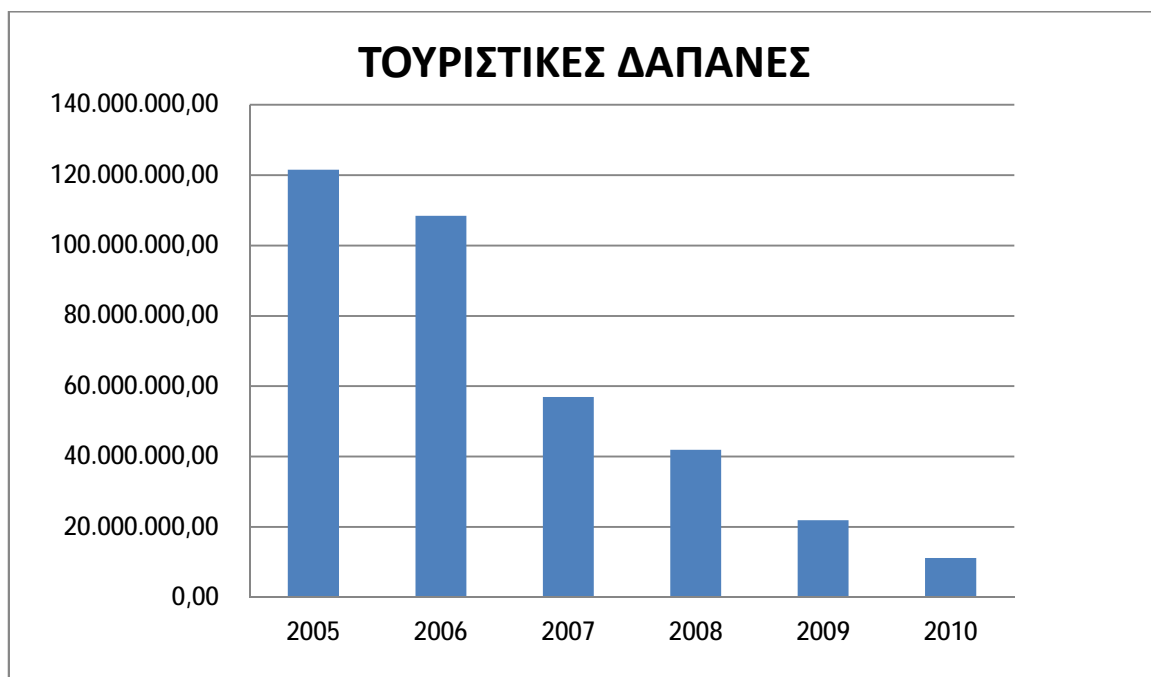
3. Οι χαμηλοί ρυθμοί προώθησης και εκσυγχρονισμού των βασικών έργων υποδομής, δηλαδή των λιμανιών, μαρίνων, αεροδρομίων, του οδικού και σιδηροδρομικού δικτύου, των χώρων πρασίνου και αναψυχής, στάθμευσης αυτοκινήτων, των πεζοδρόμων, των αποχετευτικών δικτύων και βιολογικών καθαρισμών και των δικτύων ύδρευσης.

4. Η πλημμελής τουριστική συνείδηση – τουριστική παιδεία αλλά και το χαμηλό, σχετικά, επενδυτικό ενδιαφέρον για τη δημιουργία ιδιωτικών τουριστικών εγκαταστάσεων και επιχειρήσεων. Αναφορικά με τον Τουρισμό, η ελλιπής μέχρι σήμερα αξιοποίηση και ανάδειξη των συγκριτικών πλεονεκτημάτων του φυσικού και πολιτισμικού περιβάλλοντος έχει κατά βάση οδηγήσει την αντιπροσώπευση του τουρισμού κατά το μεγαλύτερο μέρος του σε ξενοδοχεία και εστιατόρια στα οποία δεν θεωρείται ότι ο Νομός παρουσιάζει εξειδίκευση.

Λαμβάνοντας υπ' όψιν την κατανομή της τουριστικής ζήτησης σε επίπεδο Νομού, διαπιστώνεται επίσης ότι στην Αχαΐα η τουριστική δραστηριότητα βασίζεται και στους ημεδαπούς και στους αλλοδαπούς αλλά με φθίνουσα τάση. Παρόλα αυτά, η σημαντικότητα του Νομού στον τουρισμό της χώρας μειώθηκε αναφορικά με το 1981. Ειδικότερα η συμμετοχή του Νομού στις ξενοδοχειακές κλίνες της χώρας μειώθηκε συνεχώς κατά το χρονικό διάστημα 1981-1994. Επίσης μειώθηκε συνεχώς η συμμετοχή του Νομού στις συνολικές αφίξεις και τις αφίξεις αλλοδαπών, καθώς και σε όλες τις κατηγορίες των διανυκτερεύσεων.

Εξαίρεση αποτέλεσαν οι αφίξεις ημεδαπών που αυξήθηκαν μεταξύ 1981-1991, μειώθηκαν όμως μεταξύ 1991-1994 και μάλιστα σε επίπεδο κατώτερο του 1981. Τέλος μεταξύ 1998-2008 παρατηρείται αύξηση στις αφίξεις με αρκετές όμως διακυμάνσεις. Αξιοσημείωτη είναι πάντως, όπως προκύπτει και από το παρακάτω γράφημα, η μείωση στις τουριστικές δαπάνες για το Νομό Αχαΐας κατά το διάστημα 2005-2010. Αξίζει να σημειωθεί ακόμα ότι και η τουριστική κίνηση της περιοχής κινήθηκε με ανάλογους πτωτικούς ρυθμούς κατά το ίδιο χρονικό διάστημα.

Γράφημα 3.1: Τουριστικές Δαπάνες για το Νομό Αχαΐας κατά το διάστημα 2005-2010

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Πίνακας 3.1: Διανυκτερεύσεις τουριστών Νομού Αχαΐας

Νομός Αχαΐας	2005	2006	2007
Διανυκτερεύσεις	4.822.080	3.532.686	1.806.218

Πηγή: <http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE>

Πίνακας 3.2: Αφίξεις τουριστών Νομού Αχαΐας για το έτος 2006

Νομός Αχαΐας	2006
Αφίξεις	29.6963

Πηγή: <http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE>

Πίνακας 3.3: Ξενοδοχειακά καταλύματα, Αριθμός Ξενοδοχειακών Μονάδων

Ξενοδοχεία Α΄ Κατηγορίας	14
Ξενοδοχεία Β΄ Κατηγορίας	24
Ξενοδοχεία Γ΄ Κατηγορίας	55
Ξενοδοχεία Δ΄ Κατηγορίας	11
Ενοικιαζόμενα Δωμάτια	21
Κάμπινγκ	2
Σύνολο	127

Πηγή: <http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE>

Πίνακας 3.4: Μέση ετήσια πληρότητα ξενοδοχειακών καταλυμάτων (2000-2010)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Δυτική Ελλάδα						
%	46,6	44,5	40,5	43,8	39,3	41,0
	2006	2007	2008	2009	2010	
Δυτική Ελλάδα						
%	41,5	40,5	35,5	29,8	21,5	

Πηγή: <http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE>

Οι κλίνες στα ξενοδοχειακά καταλύματα του Νομού Αχαΐας παρουσιάζουν μία

αυξητική τάση μεταξύ των ετών 2002-2005, όπως φαίνεται στον πίνακα που ακολουθεί :

Πίνακας 3.5 : Αριθμός κλινών στα ξενοδοχειακά καταλύματα τα έτη 2002-2007

ΕΤΗ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΚΛΙΝΩΝ
2002	5.936
2003	6.268
2004	6.536
2005	6523
2006	6.654
2007	6.749

Πηγή: <http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE>

3.1.4. Ανθρώπινο Δυναμικό

Ο πληθυσμός του νομού Αχαΐας σύμφωνα με τα στοιχεία της απογραφής του έτους 2001, ανέρχεται σε 322.789 άτομα.

Πίνακας 3.6: Πληθυσμός Νομού Αχαΐας

ΝΟΜΟΣ ΑΧΑΪΑΣ	ΣΥΝΟΛΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ	ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ	ΑΣΤΙΚΟΣ
	322.789	106.197	216.592

Πηγή : ΕΣΥΕ 2001, (Πραγματικός πληθυσμός κατά αστικότητα)

Ιδιαίτερο ρόλο στο Νομό, αναφορικά με τον πληθυσμό, διαδραματίζει το πολεοδομικό συγκρότημα της Πάτρας, με συμμετοχή 57,6% στο σύνολο του πληθυσμού του νομού ,ενώ στον αντίποδα βρίσκεται η επαρχία Καλαβρύτων με μικρή πληθυσμιακή συμμετοχή (5,9%).

Απασχολούμενοι

Άνοδο κατά 6,4 ποσοστιαίες μονάδες σημείωσε το πλήθος των απασχολούμενων

στο Νομό Αχαΐας κατά την περίοδο 1991-2001, καθώς από 100.307 άτομα το 1991 ανήλθε σε 106.709 άτομα το 2001. Υψηλότερη του μέσου όρου του νομού είναι η μεταβολή του πλήθους των απασχολούμενων γυναικών καθώς από 29.441 απασχολούμενες γυναίκες το 1991 ανήλθαν στις 37.151 το 2001, άνοδος κατά 26,2%. Αντίθετα μείωση παρατηρείται στο πλήθος των απασχολούμενων ανδρών του νομού, κατά 1,8 ποσοστιαίες μονάδες, από 70.866 απασχολούμενους άνδρες το 1991 στους 69.558 το 2001.

Δείκτης Απασχόλησης

Ο δείκτης απασχόλησης ακολουθεί εν γένει φθίνουσα πορεία καθώς από το 90,1% που ήταν το 1991 υποχώρησε στο 83,7% το 2001. Παρόμοια είναι η εικόνα του δείκτη ανά φύλο, με τον ανδρικό δείκτη να υπερσχύει του γυναικείου κατά τα απογραφικά έτη 1991 και 2001, αν και η μείωση που σημειώνεται είναι υψηλότερη, 7,4% έναντι 3,3%

Εργατικό Δυναμικό

Το **εργατικό δυναμικό** του Νομού (15 ετών και άνω) αυξήθηκε κατά 14,3% (από 111.086 άτομα το 1991 σε 126.962 άτομα το 2001). Μεγάλη είναι η άνοδος του γυναικείου εργατικού δυναμικού κατά 31,4 ποσοστιαίες μονάδες, καθώς από 35.043 άτομα το 1991 ανήλθαν στα 46.037 άτομα το 2001. Σαφώς μικρότερη είναι η άνοδος στο ανδρικό εργατικό δυναμικό του νομού καθώς από 76.043 άτομα το 1991 ανήλθαν στα 80.925 άτομα το 2001 (+6,4%)..

3.1.5. Οικονομικά Στοιχεία

Ο Νομός Αχαΐας συγκεντρώνει ποσοστό 2,9% του πληθυσμού της χώρας και παράγει το 2,6% του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος μεταξύ των απογραφών 1991 και 2001. Ο πληθυσμός του Νομού αυξήθηκε σε ποσοστό 7,6% και έχει το ένατο μεγαλύτερο ποσοστό φυσικής αύξησης ανάμεσα στο σύνολο των Νομών της χώρας για το 1999. Το δηλωθέν εισόδημα ανά κάτοικο ανήλθε το 2000 σε 1,36 εκατομμύρια δρχ., με άνοδο 5,6% σε σχέση με το 1999, αντιπροσωπεύει δε ποσοστό 85% του μέσου όρου της χώρας. Οι καταθέσεις ανά κάτοικο κατά το 1998 αντιστοιχούσαν σε 1,32 εκατομμύρια δρχ., οι δε κάτοικοι του Νομού πλήρωσαν το 2000 κατά μέσο όρο για φόρο εισοδήματος 96.000 δρχ. έναντι του μέσου όρου της χώρας που ήταν 131.000δρχ.

Σύμφωνα με στοιχεία του Επιμελητηρίου Αχαΐας, στο Νομό Αχαΐας οι ενεργές επιχειρήσεις ανέρχονται σε 21.474, εκ των οποίων το 40,2% ή 8.627 επιχειρήσεις

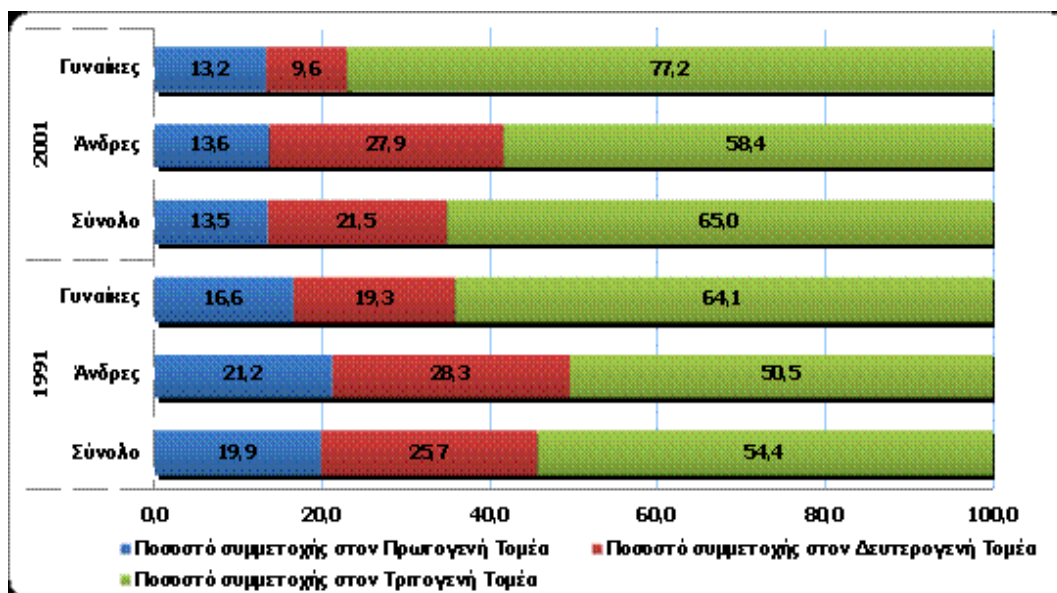
ανήκουν στο επαγγελματικό τμήμα, το 37% ή 7.947 επιχειρήσεις στο εμπορικό τμήμα, το 21,7% ή 4.670 επιχειρήσεις στο βιοτεχνικό και μόλις 1,1 ή 230 επιχειρήσεις κατατάσσονται στο βιομηχανικό.

Απασχόληση ανά τομέα Παραγωγής

Μελετώντας τον αριθμό των απασχολούμενων άνω των 15 ετών ανά τομέα παραγωγής προκύπτει πως σημειώνεται διαχρονική αύξηση στο πλήθος των απασχολούμενων στον τριτογενή τομέα, από 50.985 απασχολούμενους το 1991 σε 64.531 το 2001 άνοδος κατά 26,6%, με παράλληλη μείωση στον πρωτογενή τομέα, καθώς από 18.616 απασχολούμενους ελαττώθηκαν στους 13.378 το 2001, πτώση κατά 37,9%. Μικρότερη είναι η μείωση του πλήθους των απασχολούμενων του Νομού στον δευτερογενή τομέα (11,3%).

Οι απασχολούμενες γυναίκες στον τριτογενή τομέα σημειώνουν αύξηση κατά 54,6%, από 17.453 γυναίκες το 1991 ανήλθαν στις 26.991 άτομα το 2001, ενώ η αντίστοιχη αύξηση στους άνδρες κυμαίνεται στο 12%. Αντίθετα πτωτική πορεία ακολουθεί το πλήθος των απασχολούμενων ανδρών και γυναικών πρωτογενή και δευτερογενή τομέα. Εξάιρεση αποτελούν οι γυναίκες στον πρωτογενή τομέα καθώς σημειώνουν μικρή άνοδο κατά 2,3%.

Γράφημα 3.2: Ποσοστιαία συμμετοχή απασχολούμενων ανά Τομέα Παραγωγής και φύλο στον Νομό Αχαΐας

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Στο γράφημα απεικονίζεται η κατανομή της συνολικής απασχόλησης του Νομού Αχαΐας κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας. Παρατηρούμε ότι

περισσότεροι από έναν στους δύο απασχολούνται στον τριτογενή τομέα με το ποσοστό να εμφανίζει αυξητικές τάσεις διαχρονικά.

Πρωτογενής Τομέας

Ο πρωτογενής τομέας στον νομό Αχαΐας με τρεις βασικούς άξονες, την γεωργία, κτηνοτροφία και αλιεία είναι ιδιαίτερα δυναμικός και αναπτυσσόμενος και έχει ιδιαίτερη σημασία για την οικονομία του νομού, αντιμετωπίζει όμως κρίσιμα προβλήματα. Συγκεκριμένα ο γεωργικός κλάδος αντιμετωπίζει πολλά διαρθρωτικά προβλήματα όπως υφίσταται ο συνολικός γεωργικός κλάδος στη χώρα μας, τα οποία είναι πολυκερματισμός κλήρου, γήρανση απασχολούμενων, χαμηλός δείκτης αντικατάστασης των ήδη απασχολούμενων από νεότερους, μικρός βαθμός εκσυγχρονισμού σε μέσα και μεθόδους παραγωγής, κλπ.. Οι αδυναμίες αυτές απαιτούν άμεση λύση με την προώθηση νέων και απαραίτητων αλλαγών.

Παράλληλα όμως η γεωργία λόγω κλίματος και σύσταση εδάφους, έχει συγκριτικά πλεονεκτήματα που δίνει τη δυνατότητα παραγωγής ευρέως φάσματος προϊόντων με εξαγωγικές δυνατότητες. Οι βασικότεροι κλάδοι παραγωγής είναι η ελαιοκαλλιέργεια, τα κηπευτικά ,τα εσπεριδοειδή και η αμπελοκαλλιέργεια. Επίσης και η κτηνοτροφία στο νομό Αχαΐας παρουσιάζει προβλήματα μειωμένης παραγωγικότητα αφήνοντας ανεκμετάλλευτες δυνατότητες και διαθέσιμους πόρους.

Παράλληλα το υψηλό κόστος παραγωγής που έχει οδηγήσει πολλές κτηνοτροφικές μονάδες σε χρηματοοικονομικό αδιέξοδο, ενώ η ελλιπής υποδομή και η ανεπαρκής χρήση της σύγχρονης τεχνολογίας μειώνουν την περαιτέρω ανάπτυξη του κλάδου.

Ο τρίτος και τελευταίος κλάδος, η αλιευτική παραγωγή παρουσιάζει το σημαντικό πρόβλημα της μειωμένης απόδοσης των αλιευτικών πεδίων του Κορινθιακού και του Πατραϊκού κόλπου. Άλλα προβλήματα αφορούν τις ελλείψεις των απαραίτητων υποδομών, όπως και τις δυσκολίες στην λειτουργία του συστήματος διάθεσης των προϊόντων. Ο υποκλάδος των ιχθυοκαλλιεργειών, δεν έχει σημειώσει την ανάπτυξη που παρουσιάζει σε άλλες περιοχές της Ελλάδας, λόγω της γεωμορφολογίας της Αχαΐας και της έλλειψης κόλπων, που αποτελούν δυσμενείς παράγοντες για την ανάπτυξη του. Παρ' όλα, όμως, αυτά τα προβλήματα, ο κλάδος της αλιείας και της ιχθυοκαλλιέργειας στην Αχαΐα διαθέτει περιθώρια ανάπτυξης, αρκεί να αντιμετωπισθούν άμεσα τα

προβλήματα και να προωθηθεί χωρίς άλλες καθυστερήσεις ο απαραίτητος εκσυγχρονισμός του. Σύμφωνα με την ΕΣΥΕ, ο συνολικός αριθμός γεωργοκτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων είναι στο νομό Αχαΐας, 26.224 στρ.. Το σύνολο αμπελιών στην Αχαΐα είναι 84.322 στρ.. Οι εκτάσεις ελαιόδεντρων, στην Αχαΐα 184.160 στρ. (ΕΣΥΕ1999/2000)

Δευτερογενής Τομέας

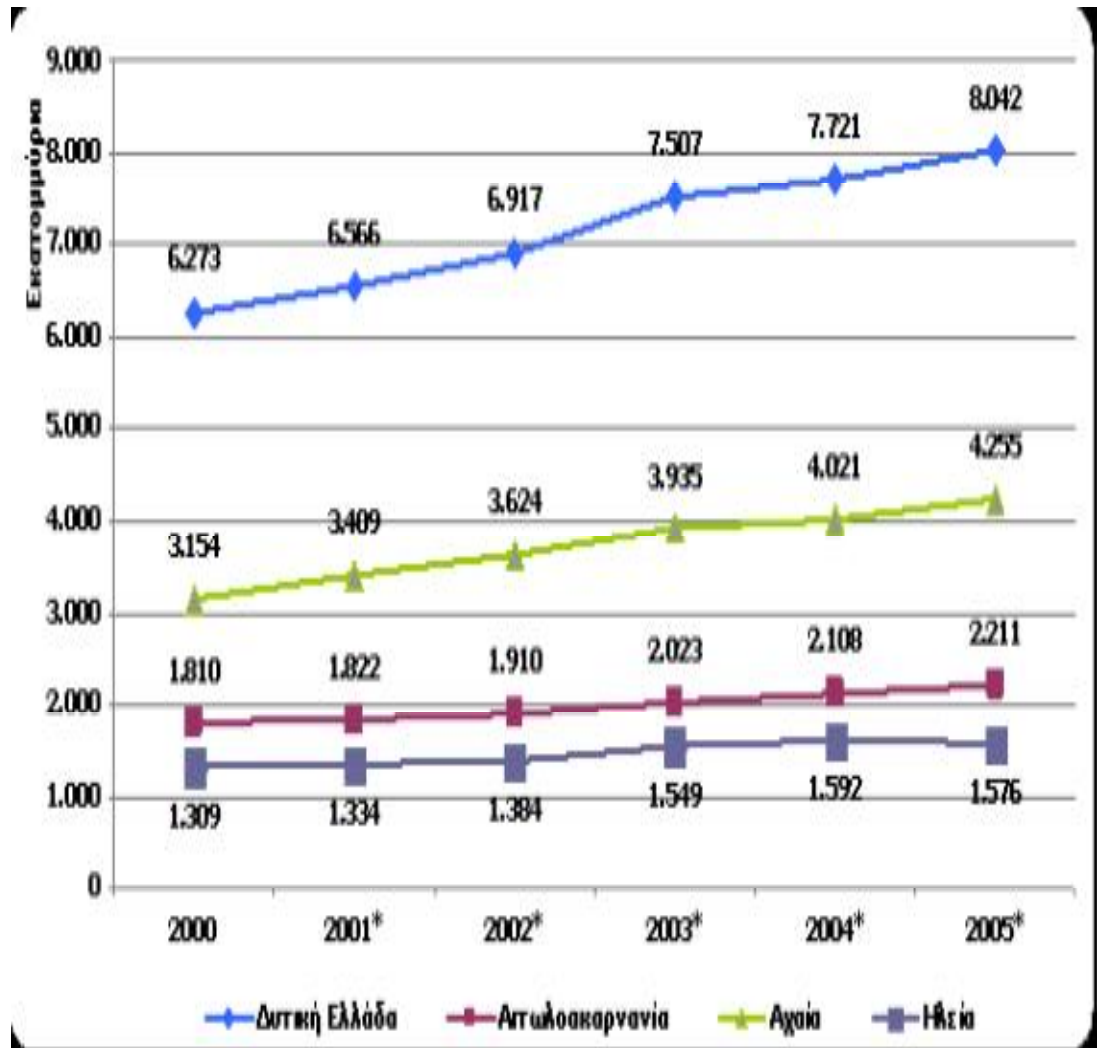
Ο τομέας της μεταποίησης στο νομό Αχαΐας τα τελευταία χρόνια ξεπέρασε την κρίση την οποία αντιμετώπισε κατά την δεκαετία του '80, που οδήγησε στην ολοκληρωτική αποβιομηχάνιση του νομού με το κλείσιμο σημαντικών βιομηχανικών μονάδων και μικρομεσαίων επιχειρήσεων και τελικώς στην ανεργία ενός μεγάλου ποσοστού του πληθυσμού του νομού και κατάφερε να παρουσιάσει σημάδια ανάκαμψης και ανάπτυξης. Παρ' όλα, αυτά ο τομέας της μεταποίησης αντιμετωπίζει σοβαρά προβλήματα που σχετίζονται με την ανάγκη τεχνολογικού και λειτουργικού εκσυγχρονισμού αρκετών από τις μεγάλες αλλά και από τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, εφαρμογής σύγχρονων και περισσότερο αποδοτικών μεθόδων διοίκησης, υιοθέτησης των νέων μοντέλων του Μάρκετινγκ κ.α. . Καθώς και για προβλήματα που προκαλούνται από τις πιεστικές χρηματο-πιστωτικές δυσκολίες αλλά και την έλλειψη ενημέρωσης για τις επικρατούσες τάσεις και εξελίξεις της ζήτησης στις διεθνείς αγορές . Όλα αυτά τα προβλήματα εμποδίζουν πολλές επιχειρήσεις να αποκτήσουν μια δυναμική παρουσία τόσο στην αγορά της ευρύτερης περιφέρειας, όσο και στην Ελληνική. Σύμφωνα με την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, παρ' όλα τα προβλήματα, ο Νομός Αχαΐας κατατάσσεται τρίτος στη χώρα και παράγει το 3,9% του συνολικού ΑΕΠ της μεταποίησης της (Π.Ε.Π 2000-2006). Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται αναδιάρθρωση της βιομηχανικής βάσης της περιοχής, αλλά και η βιομηχανική περιοχή (ΒΙΠΕ) Πατρών με την απαραίτητη συμπλήρωση των υποδομών της μπορεί να αποτελέσει πυρήνα για την περαιτέρω ανάπτυξη των μεταποιητικών δραστηριοτήτων.

Τριτογενής Τομέας

Ο τουρισμός, το εμπόριο και οι μεταφορές αποτελούν τους κυριότερους κλάδους υπηρεσιών του τριτογενούς τομέα της Αχαΐας και συμμετέχουν με υψηλό ποσοστό στη διαμόρφωση του τοπικού ΑΕΠ, ενώ η παρουσία σύγχρονων κλάδων υπηρεσιών όπως τηλεπικοινωνίες και πληροφορική είναι σχετικά μικρή στο νομό Αχαΐας.

Σταθερή ανοδική πορεία παρατηρείται την περίοδο 2000-2005 στο Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν τόσο της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας όσο και των Νομών της. Μάλιστα, στο Νομό Αχαΐας το 2005 παρουσιάζεται η υψηλότερη ποσοστιαία άνοδος(34,9%) του ΑΕΠ συγκριτικά με τους υπόλοιπους νομούς αναφορικά με το 2000.

Γράφημα 3.3: Εξέλιξη ΑΕΠ στην Χώρα, Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας και στους Νομούς της

Πηγή: ΕΣΥΕ, Περιφερειακοί Λογαριασμοί 2000-2005

Επεξεργασία: DATA RC

3.1.6.Υποδομές

Μεταφορικές υποδομές: Η σύνδεση του νομού Αχαΐας με την υπόλοιπη Ελλάδα, γίνεται κυρίως οδικά λειτουργούν όμως και τοπικές, θαλάσσιες συνδέσεις μέσω των λιμανιών Πάτρας, Αιγίου, Κυλλήνης, Κατάκολου, κλπ, ενώ

η σιδηροδρομική σύνδεση γίνεται μέσω της γραμμής Καλαμάτας - Πύργου - Πάτρας - Αθήνας. Η απευθείας σύνδεση των νομών με τις χώρες του εξωτερικού γίνεται μόνο μέσω θαλάσσιας οδού (Πάτρα- Ιταλία) και του αεροδρομίου του Αράξου (πτήσεις τσάρτερ).

Το οδικό δίκτυο είναι διαρθρωμένο σε άξονες, δηλαδή την Εθνική οδό Αθήνας - Πάτρας - Πύργου – Καλαμάτας και την 111 Πάτρας-Τρίπολης. Αυτό έχει σαν συνέπεια την ύπαρξη ελάχιστων εναλλακτικών διαδρόμων για τις ενδοπεριφερειακές μετακινήσεις. Αδύναμα σημεία στο δίκτυο είναι τα ανεπαρκή λειτουργικά χαρακτηριστικά των αξόνων Πάτρας - Πύργου - Καλαμάτας και Πάτρας - Κορίνθου. Η ευρεία παράκαμψη Πάτρας κατασκευάστηκε και αποσυμφόρησε την κυκλοφορία, ενώ η ζεύξη Ρίου - Αντίρριου είναι ένα έργο που θα δώσει τεράστια οφέλη στην περιοχή εκτός από την διεύρυνση της οδικής σύνδεσης της.

Λιμενικές υποδομές: Οι λιμενικές υποδομές της περιοχής με κυρίαρχο ρόλο το νέο κατασκευαζόμενο λιμάνι της Πάτρας που αποτελεί βασικό σημείο εισόδου - εξόδου της χώρας και τους λιμένες Αιγίου - Κυλλήνης -Κατάκολου να λειτουργούν συμπληρωματικά προς αυτό, θα απαιτήσουν συμπληρωματικές παρεμβάσεις προκειμένου να καλυφθούν ικανοποιητικά οι ανάγκες και να επιτευχθεί η πλήρη αξιοποίησή τους.

Πίνακας 3.7: Αφίξεις Αλλοδαπών Τουριστών θαλασσίως (2003-2006)

Λιμάνι Πατρών	2003	2004	2005	2006
	245.671	204.602	305.431	

Πηγή : ICAP 2007

Έργα Δημόσιας υποδομής: Η Πάτρα αποτελεί έναν από έναν από τους σημαντικότερους κόμβους στο πλαίσιο Διευρωπαϊκών δικτύων γιατί βρίσκεται στο «σταυροδρόμι» των θαλάσσιων δρόμων Αδριατικής – Ιονίου – Μεσογείου και ταυτόχρονα αποτελεί την δυτική πύλη του Διευρωπαϊκού άξονα Πατρών – Αθηνών –Πειραιώς, του οποίου οι θαλάσσιες προεκτάσεις οδηγούν στην Μεσανατολική καιΑφρικάνικη ζώνη, η οποία περιβάλλει το Νότιο-ανατολικό άκρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. . Για να επιτελέσει, όμως, ουσιαστικά η Πάτρα το ρόλο της, είναι αναγκαία η ταχύτερη αποπεράτωση του νέου λιμανιού. Το νέο

λιμάνι, είναι απαραίτητο να αποκτήσει την δυνατότητα ανάπτυξης δραστηριοτήτων με τοπική προστιθέμενη αξία, ώστε να μην περιοριστεί σε ρόλο «λιμανιού διέλευσης», αλλά να αναδειχθεί σε «λιμάνι παραγωγής».

Αλλά έργα που γίνονται ή έχουν ήδη γίνει είναι η ευρεία παράκαμψη Πατρών, η κατασκευή της μικρής περιμετρικής, η ζεύξη Ρίου – Αντιρρίου και η ολοκλήρωση της ΠΑΘΕ, έργα που θα δώσουν πνοή στην αναπτυξιακή πορεία του Νομού. Ο εκσυγχρονισμός του σιδηροδρομικού δικτύου κρίνεται ιδιαίτερα σημαντικό έργο για την Αχαΐα, η οποία προκείμενου να διεκδικήσει τη θέση που της προσδιορίζουν τα γεωοικονομικά της πλεονεκτήματα, πρέπει να αποκτήσει και την δυνατότητα παροχής σύγχρονων σιδηροδρομικών μεταφορικών υπηρεσιών. Ένα σύγχρονο και αναβαθμισμένο σιδηροδρομικό δίκτυο θα είναι καθοριστικός παράγοντας ανάπτυξης για την Αχαΐα. Τέλος η αξιοποίηση και αναβάθμιση του αεροδρομίου του Άραξου μπορεί να μετατρέψει την Αχαΐα σε κόμβο διασύνδεσης και ταυτόχρονα αναπτυξιακό κέντρο της ευρύτερης περιοχής της Δυτικής Ελλάδας.

3.1.7. Περιβάλλον

Οι δυνατότητες ανάπτυξης εναλλακτικών και ειδικών μορφών τουρισμού στις τουριστικές περιοχές εξαρτώνται από τις από τα γνωρίσματα του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος της κάθε περιοχής. Ο νομός Αχαΐας είναι προνομιούχος από την άποψη του περιβάλλοντος. Φιλοξενούν πολλά, ποικίλα και ευαίσθητα οικοσυστήματα όπως προστατευόμενα αισθητικά δάση, μνημεία της φύσης καθώς και τοπία ιδιαίτερου φυσικού κάλλους. Επιπλέον και ο πολιτιστικός της πλούτος είναι ιδιαίτερα σημαντικός διαθέτοντας μνημεία, εκκλησίες, αρχαιολογικούς χώρους, πολιτιστικές εκδηλώσεις κ.α.

Φυσικοί πόροι: Το φυσικό περιβάλλον του νομού Αχαΐας διαθέτει βιοποικιλότητα και οικοσυστήματα τα οποία αξιοποιώντας τα κατάλληλα μπορεί να προσφέρει διαφοροποιημένα τουριστικά προϊόντα και να προσελκύσει αξιόλογη πελατεία.

Στο σημείο αυτό θα παραθέσουμε μερικούς από τους σημαντικότερους φυσικούς πόρους της περιοχής, οι οποίοι έχουν τουριστική σημασία για την περιοχή.

- ▼ **Ποταμός Βουραϊκός- φαράγγι Βουραϊκού** (διατρέχει το ανατολικό τμήμα του νομού και εκβάλλει κοντά στο Διακοπτό). Καταρράκτες

χειμάρρων, σπήλαια με σταλακτίτες και σταλαγμίτες, η πλούσια εναλλασσόμενη βλάστηση από πλατάνια, έλατα, ελιές και πικροδάφνες φτιάχνουν ένα πρωτόγονης ομορφιάς τοπίο μοναδικό στην Ελλάδα το οποίο ο επισκέπτης μπορεί να το θαυμάσει με τον Οδοντωτό Σιδηρόδρομο.

- ▼ **Όρος Χελμός-Ύδατα Στυγός** που αποτελεί βιότοπο με σπάνια πανίδα και χλωρίδα.
- ▼ **Λίμνη Τσιβλίου** (στην ανατολική Αχαΐα στον δήμο Ακράτας). Η λίμνη παρουσιάζει ενδιαφέρον ως βιότοπος, που συνδυάζει την αισθητική ομορφιά με την οικολογική σπουδαιότητα με πλούσια βλάστηση πλατάνου, ελάτου, μαύρης πεύκης ενώ παρατηρείται σημαντικές ποσότητες ψαριών.
- ▼ **Λιμνοθάλασσα Καλογριάς** (στο νοτιοδυτικό τμήμα του νομού) με μεγάλη οικονομική (ιχθυοκαλλιέργειες) και οικολογική αξία προστατεύεται με βάση τη διεθνή σύμβαση του Ramsar.
- ▼ **Δάσος Στροφυλίας** (στην παραλιακή περιοχή της βορειοδυτικής Πελοποννήσου στα σύνορα με τον νομό Ηλείας και με συνολική έκταση 19.000 στρ.). Ο βιότοπος χαρακτηρίζεται από την παρουσία αμμοθινών, ενώ το δάσος κυριαρχείται από πεύκα, κουκουναριές και βελανίδια.. Η περιοχή προστατεύεται από την σύμβαση του Ramsar.

Εικόνα 3.1: Φαράγγι του Βουραϊκού

Πηγή: <http://www.achaia.gr/Axaia/patra.htm>

- ▼ **Αισθητικό Δάσος Καλαβρύτων** μια περιοχή με εναλλασσόμενη τοπογραφία, με μεικτή βλάστηση που σε συνδυασμό με την ιστορική και πολιτιστική αξία της προσδίδει ιδιαίτερη προσοχή
 - ▼ **Αλυκή Αιγίου** μια μικρή παράκτια λιμνοθάλασσα ανατολικά του Αιγίου που συγκεντρώνει περισσότερα από 217 είδη πουλιών.
 - ▼ **Λιμνοθάλασσα Προκόπου** αποτελεί βόρειο τμήμα της περιοχής του έλους Λάμιας με έκταση 1.500 στρ στην οποία ασκείται ιχθυοκαλλιέργεια εντατικής μορφής
- Οι παραπάνω φυσικοί πόροι που παρουσιάζουν μεγάλη οικολογική σημασία δημιουργούν πρόσφορο έδαφος για περιβαλλοντικές και οικοτουριστικές δραστηριότητες. Πολλά από τα παραπάνω οικοσυστήματα προστατεύονται από τη σύμβαση Ramsar. Επίσης η περιοχή ξεχωρίζει για τα αισθητικά μνημεία της φύσης καθώς και για τοπία ιδιαίτερου φυσικού κάλλους , που διαμορφώνουν το ιδιαίτερο περιβαλλοντικό της περιοχής όπως:
- ▼ Σπήλαιο Λιμνών (που αποτελείται από 15 λίμνες με σταλακτίτες και σταλαγμίτες),
 - ▼ Οι Βελανιδιές στην Καλαμιά Αιγίου,
 - ▼ Ο Πλάτανος του Πausανία στο Αίγιο,
 - ▼ Οι Δώδεκα Βρύσες στο Αίγιο,
 - ▼ Το Κλήμα των Καλαβρύτων ,
 - ▼ Ο Πλάτανος της Αγίας Λαύρας Καλαβρύτων.

Στους φυσικούς πόρους του νομού συμπεριλαμβάνονται και οι παραλίες κατά μήκος της ακτογραμμής με άριστες θερμοκρασίες και ποιότητα νερών αρκετές από τις οποίες φέρουν την «Γαλάζια Σημαία».

Πίνακας3.8: Παραλίες Ν. Αχαΐας

ΠΑΡΑΛΙΕΣ	ΔΗΜΟΣ
Καλογριά	Λαρισού
Λακόπετρα	Λαρισού
Γιανισκάρι	Λαρισού
Αραχωβίτικα	Ρίου
Ρίο	Ρίου
Άγιος Βασίλειος	Ρίου
Πράσινο	Ρίου
Ροδινή	Ρίου
Νιφορέικα	Δύμης
Ταραντέλα	Δύμης
Ψαθόπυργος	Ρίου
Αγυιά	Πατρών
Σελιανίτικα	Συμπολιτείας
Άκολη	Συμπολιτείας
Λόγγος	Συμπολιτείας
Λαμπίρι	Ερινεός

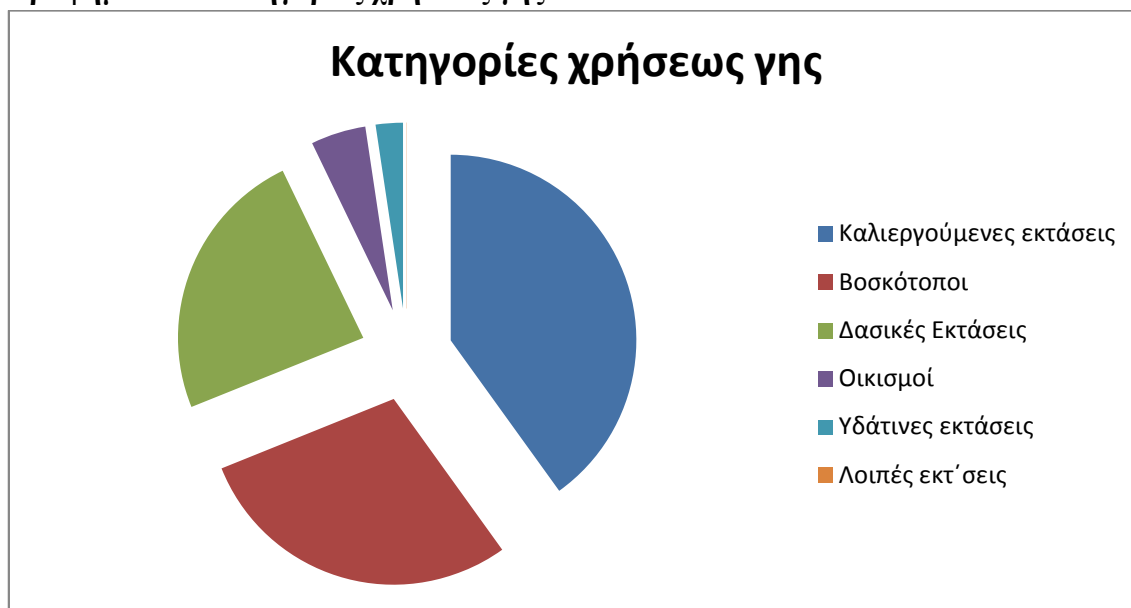
Βραχναίικα	Βραχναϊκών
Πούντα-Τράπεζα Διακοπτού	Διακοπτό
Νικολαίικα	Διακοπτό
Βαλιμίτικα	Αιγίου
Δεγελιώτικα	Αιγίου
Αλυκές	Αιγίου
Ακράτα	Ακράτας
Πλάτανος	Ακράτας
Αιγείρα	Αιγείρας

Πηγή: Ιδία επεξεργασία από συλλογή στοιχείων από δήμους του Νομού

Ορεινός χώρος: Ο Νομός Αχαΐας καλύπτεται σε μεγάλο μέρος από λόφους και βουνά τα οποία αποτελούν και ένα υπέροχο «μωσαϊκό» χλωρίδας και πανίδας αλλά και πεδίο έκφρασης μιας ενδιαφέρουσας παραδοσιακής αρχιτεκτονικής. Οι ορεινές περιοχές περιλαμβάνουν τους ορεινούς όγκους Παναχαϊκού, Καλαβρύτων, Ερύμανθου και την ορεινή Αιγιαλεία. Στις ορεινές περιοχές υπάρχουν φυσικοί πόροι οι οποίοι αν αξιοποιηθούν σε συνδυασμό με άλλα μέτρα (άρση της απομόνωσης, στήριξη εξωγεωργικών δραστηριοτήτων, ανάπτυξη κοινωνικών υποδομών κλπ) μπορούν να οδηγήσουν στη δημογραφική σταθεροποίηση του πληθυσμού και στην περαιτέρω ανάπτυξη. Οι βοσκότοποι, τα δάση, οι υδάτινοι πόροι, αλλά και τα μοναδικά σε ομορφιά φυσικά οικοσυστήματα, τα οποία μπορούν να αποτελέσουν πόλους έλξης εναλλακτικών μορφών τουρισμού και ανάπτυξης αγροτουριστικών δραστηριοτήτων, αποτελούν τους κυριότερους πλουτοπαραγωγικούς πόρους των περιοχών αυτών.

Βασικές κατηγορίες χρήσεων γης:

Γράφημα 3.4: Κατηγορίες χρήσεως γης

Πηγή: Ιδία επεξεργασία από στοιχεία της ΕΣΥΕ: Κατανομή έκτασης της Ελλάδας κατά βασικές κατηγορίες χρήσεως

(Προαπογραφικά στοιχεία της Απογραφής Γεωργίας – Κτηνοτροφίας 1991)

Πολιτιστικοί πόροι

Τα πολιτιστικά στοιχεία είναι πολλά και συμπεριλαμβάνουν ένα σημαντικό αριθμό από αρχαιολογικά μνημεία ,μουσεία ,μοναστήρια και νεότερα μνημεία, αλλά και πολιτιστικές εκδηλώσεις που δέχονται ένα μεγάλο αριθμό επισκεπτών το χρόνο και παρατίθενται παρακάτω:

Ø Ερείπια αρχαίων πόλεων, κάστρων και μεσαιωνικών πύργων:

- Αρχαία Αιγείρα
- Αρχαία Ελίκη
- Αρχαία Κερύνεια Διακοπτού
- Αρχαιότητες Αιγίου (Μυκηναϊκό Νεκροταφείο)
- Κάστρο Ρίου
- Πύργος (μυκηναϊκό νεκροταφείο –Δήμος Ωλενίας)
- Αχαϊκό Λεόντιο (ιερό της Αρτέμιδος)
- Αρχαία Φαρραί (ίχνη αρχαίας πόλης)
- Αρχαίοι Λουσοί (Καλάβρυτα)
- Αρχαία Ψωφίς (Τριπόταμα –Αροάνια)
- Αρχαία Κλείτωρ (Κλειτορία –Λευκάσιο)
- Αρχαία Πάος (ίχνη αρχαίας πόλης)
- Αρχαιότητες Πάτρας(Βυζαντινό–Φραγκικό κάστρο, Ρωμαϊκή Γέφυρα,

Ø Ρωμαϊκό Υδραγωγείο, Ρωμαϊκό Ωδείο)

Ø Εκκλησίες και μοναστήρια με μεγάλο ιστορικό ενδιαφέρον, που συγκεντρώνουν ανεκτίμητους θησαυρούς του Χριστιανισμού και της τέχνης:

- Άγιος Ανδρέας (Πάτρα)
- Παναγία Τρυπητή (Αίγιο)
- Παναγία Πλατανιώτισσα (Καλάβρυτα)
- Ναός του Αγίου Νικολάου (Πλατάνι –Ρίου)
- Άγιος Αθανάσιος(Φαρραί),
- Μονή Ομπλού ή Γλυκείας Παναγιάς
- Αγίου Ιωάννη του Θεολόγου
- Αγίων Ταξιαρχών (Αίγιο)
- Αγίας Λαύρας,
- Μεγάλου Σπηλαίου
- Αγίου Νικολάου Σπάτων

και πληθώρα πολλών άλλων.

Ø Μουσεία και Αρχαιολογικές Συλλογές:

Εικόνα 3.2: Αρχαιολογικό Μουσείο Πατρών

Πηγή: Προσωπικό αρχείο φωτογραφιών

- Ιστορικό Λαογραφικό Μουσείο Αιγίου
- Αρχαιολογικό Μουσείο Αιγίου
- - Μουσείο Τύπου Πατρών
- Μουσείο Λαϊκής Τέχνης
- Λαογραφικό Μουσείο
- Ζωολογικό και Βοτανικό Μουσείο του Πανεπιστημίου Πατρών
- Μουσείο Επιστημών και Τεχνολογίας του Πανεπιστημίου Πατρών
- Λαογραφικό Μουσείο (Κλειτορία Καλαβρύτων)
- Μουσείο Ολοκαυτώματος (Καλάβρυτα)
- Δημοτική Βιβλιοθήκη Αιγίου
- Δημοτική Βιβλιοθήκη Πατρών
- Ø Νεώτερα μνημεία και αξιοθέατα:
 - Ο τοπικός παραδοσιακός οικισμός στο Αλεποχώρι Πατρών
 - Το Δασύλλιο ,η Αχαΐα Κλάους Κάστρο –Οινοποιείο
 - Θέατρα όπως το Δημοτικό Θέατρο «Απόλλων», το θέατρο

Φρουρίου ,το Θέατρο Κάστρου, το Μέγαρο Λόγου και Τέχνης

- Ο Πολυχώρος «Πολιτεία»

Ø Πολιτιστικές εκδηλώσεις και γεγονότα:

- το Διεθνές Φεστιβάλ Πάτρας που πραγματοποιείται την καλοκαιρινή περίοδο

- το ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ Πάτρας

- το Καρναβάλι της Πάτρας

3.2. ΑΝΑΛΥΣΗ SWOT

3.2.1. Γενικά

Στο σημείο αυτό θα προχωρήσουμε σε μια ανάλυση SWOT , με σκοπό να επισημάνουμε τα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα, τα ισχυρά και ασθενή σημεία της περιοχής σε τομείς που σχετίζονται άμεσα με τον τουρισμό, ώστε να μπορέσουμε να κατανοήσουμε την κατάσταση που επικρατεί, τα περιθώρια βελτίωσης και τις δυνατότητες που υπάρχουν για την ανάπτυξη των ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού.

Η ανάλυση SWOT αποτελεί σημείο εκκίνησης για την κατάστρωση σχεδίων τουριστικού μάρκετινγκ. Η ανάλυση SWOT είναι μια στρατηγική ανάλυση η οποία αποτελεί τον τρόπο με τον οποίο ένας τουριστικός οργανισμός μπορεί να κατανοήσει τη σχέση του με το περιβάλλον στο οποίο δραστηριοποιείται. Αυτό γίνεται μέσω του εντοπισμού των πλεονεκτημάτων και των μειονεκτημάτων, σε σχέση με τις ευκαιρίες τις απειλές που υπάρχουν στο περιβάλλον της τουριστικής βιομηχανίας. (Χρήστου 2000).

Η ανάλυση SWOT διακρίνεται σε εσωτερική και εξωτερική. Η εσωτερική ανάλυση αποτελείται από τον εντοπισμό και την αξιολόγηση των δυνατών και των αδύνατων σημείων του τουριστικού οργανισμού. Τα δυνατά σημεία εκφράζονται συνήθως σαν συγγενή πλεονεκτήματα , ενώ τα αδύνατα σημεία σαν μειονεκτήματα. Ο στόχος της εσωτερικής ανάλυσης δεν επικεντρώνεται μόνο στην απάλειψη των αδυναμιών μιας τουριστικής επιχείρησης και στην καταγραφή των δυνατών της σημείων. Ο εντοπισμός της ύπαρξης του και μόνο δεν εξυπηρετεί κανένα αντικειμενικό σκοπό, αν δεν έχει στόχο την αξιοποίησή τους. Η εξωτερική ανάλυση στοχεύει στην εξέταση του εξωτερικού περιβάλλοντος ενός τουριστικού οργανισμού. Η δραστηριότητα αυτή ασχολείται με τον εντοπισμό και την αξιολόγηση των ευκαιριών και των απειλών, που υπάρχουν στο ευρύτερο περιβάλλον της τουριστικής βιομηχανίας. Οι ευκαιρίες και οι

απειλές προέρχονται από αλλαγές του εξωτερικού περιβάλλοντος, που δεν είναι πάντα ελέγξιμες από την επιχείρηση, άρα δεν είναι εύκολος ο έγκαιρος προσδιορισμός τους. Οι ευκαιρίες αποτελούν ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα, ενώ οι απειλές αποτελούν προκλήσεις, τις οποίες μια τουριστική επιχείρηση πρέπει να διαγνωστεί και να τις αντιμετωπίσει με τις κατάλληλες δραστηριότητες του μάρκετινγκ. (Χρήστου 2000)

3.2.2. Ανάλυση Πλεονεκτημάτων και Αδυναμιών – Ευκαιριών και Απειλών Δυνατά Σημεία - Συγκριτικά Πλεονεκτήματα

Δυνατά Σημεία - Συγκριτικά Πλεονεκτήματα	Ευκαιρίες
<ul style="list-style-type: none"> • Κομβική θέση του νομού Αχαΐας και της περιφέρειας που ανήκει στο διεθνές σύστημα μεταφορών. Ο νομός Αχαΐας και ειδικά η Πάτρα αποτελεί τη βασική πύλη σύνδεσης της χώρας με την Ευρωπαϊκή Ένωση. • Οι πολύ καλές ακτοπλοϊκές συγκοινωνίες από και προς Ιταλία, νησιά Ιονίου με συχνά δρομολόγια σύγχρονα πλοία και την κατασκευή του νέου λιμανιού της Πάτρας • Μεγάλα αναπτυξιακά έργα όπως ζεύξη Ρίου- Αντιρρίου, Εγνατία Οδός. • Οι σημαντικοί περιβαλλοντικοί πόροι, οι φυσικές ομορφιές όπως ακτές, δάση, λιμνοθάλασσες, ορεινοί όγκοι. • Η τοποθεσία της στο αρχαιολογικό τρίγωνο Δελφών- Ολυμπίας Μυκηνών. • Τουριστικοί, Πολιτιστικοί πόροι, ιστορικά μνημεία και σημαντική 	<ul style="list-style-type: none"> • Η αναβάθμιση της λειτουργίας των αεροδρομίων κυρίως του Αράξου για την υποδοχή διεθνών πτήσεων. • Η αξιοποίηση των ωφελειών μετά την διοργάνωση των Ολυμπιακών αγώνων του 2004 και τη σύνδεση του Νομού με το διεθνές πρόγραμμα προβολής τους. • Η υποψηφιότητα και ανάδειξη της Πάτρας ως πολιτιστική πρωτεύουσα για το 2006 και την δυνατότητα της προβολής ως διεθνές κέντρο. • Η δημιουργία καταλυμάτων εναλλακτικού τουρισμού μέσα από το πρόγραμμα LeaderPlus και το πρόγραμμα ανάπτυξης των ορεινών όγκων. • Δημιουργία νέων χώρων αναψυχής και κέντρων προσέλκυσης ειδικού τουριστικού ενδιαφέροντος. • Η αξιοποίηση των αναπτυξιακών προγραμμάτων (Αναπτυξιακός νόμος) για

<p>πολιτιστική, ιστορική και λαϊκή κληρονομιά.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Σημαντικά Χριστιανικά Μνημεία, που συμβάλλουν στην ανάπτυξη του θρησκευτικού τουρισμού. • Η οργάνωση πολιτιστικών εκδηλώσεων όπως το Διεθνές Φεστιβάλ της Πάτρας και το Καρναβάλι της Πάτρας. • Καλής ποιότητας θαλάσσια ύδατα , καθαρές ακτές. • Το ευνοϊκό κλίμα για κάθε είδους δραστηριότητας. • Οι πολλαπλές επιλογές διαφορετικού τύπου τουριστικών προορισμών. • Η λειτουργία Πανεπιστημίου, ΑΤΕΙ και ερευνητικών κέντρων διεθνούς εμβέλειας. • Η παράδοση στη μεταποιητική δραστηριότητα και στο εξειδικευμένο ανθρώπινο δυναμικό λόγω της ύπαρξης σημαντικών βιομηχανιών. • Η σημαντική παραγωγή στον πρωτογενή τομέα που μπορεί να στηρίξει συναφείς κλάδους μεταποίησης. • Πολύ καλό επίπεδο επιστιμόνων στον κλάδο της υγείας καθώς αξιόλογα κέντρα θεραπείας και αποκατάστασης 	<p>την χρηματοδότηση μεγάλων επενδυτικών έργων.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Η αξιοποίηση της πλεονεκτικής γεωγραφικής θέσης με την ταχεία ολοκλήρωση μεγάλων έργων υποδομής όπως τη ζεύξη Ρίου- Αντιρίου, το Νέο λιμάνι της Πάτρας, καθώς και τη δημιουργία και λειτουργία του δυτικού άξονα, τη ΠΑΘΕ(Κορινθός- Πάτρα) τη διπλή σιδηροδρομική γραμμή Κορίνθου- Πάτρας, οδωνοτό σιδηρόδρομο Καλαβρύτων και γενικότερα τη βελτίωση του σιδηροδρομικού δικτύου. • Η αξιοποίηση του φυσικού πλούτου, των πολιτιστικών εκδηλώσεων, των αρχαιολογικών μνημείων και την ανάδειξη νέων τουριστικών προϊόντων . • Η αξιοποίηση της διέλευσης μεγάλου αριθμού τουριστών, καθώς η Πάτρα ιδιαίτερα με το λιμάνι της αποτελεί πέρασμα πριν τον τελικό τους προορισμό και η δημιουργία νέων χώρων αναψυχής ειδικού τουριστικού ενδιαφέροντος με στόχο την μεγαλύτερη παραμονή τους στη περιοχή. • Η αναβάθμιση του τοπικού ανθρώπινου δυναμικού μέσω της συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης και δια βίου μάθησης και η αξιοποίηση νέων τεχνολογιών για την βελτίωση της τουριστικής απασχόλησης και τη αντιμετώπιση διαρθρωτικών προβλημάτων.
--	---

	<ul style="list-style-type: none"> • Η υλοποίηση σημαντικών έργων μεταφοράς σε γειτονικές περιφέρειες όπως η Εγνατία Οδός. • Ανάπτυξη αιολικής, υδροηλεκτρικής ενέργειας. • Αξιοποίηση των ερευνητικών δομών της Περιφέρειας.
Αδύνατα σημεία/Μειονεκτήματα	Απειλές
<ul style="list-style-type: none"> • Χαμηλό κατά κεφαλήν ΑΕΠ. • Οι διανομαρχιακές και ενδοπεριφερειακές ανισότητες σε υποδομές υψηλής τεχνολογίας, πληροφορικής και τεχνολογίας. • Η αποβιομηχάνιση. • Η έλλειψη αναβάθμισης και οι αδυναμίες στο σύστημα μεταφορών. • Η ελλιπής περιβαλλοντική προστασία, η κρατική υποδομή, αποχετεύσεις, ύδρευση, συλλογή απορριμμάτων, η έλλειψη οργανωμένων ΧΥΤΑ δεν ανταποκρίνονται στις ανάγκες του τουρισμού. • Η ελλιπής τουριστική υποδομή και κυρίως η ανεπαρκής ύπαρξη ξενοδοχειακών εγκαταστάσεων, αλλά και υποστηρικτικών υποδομών όπως χώρων 	<ul style="list-style-type: none"> • Υψηλός ανταγωνισμός από άλλους τουριστικούς προορισμούς π.χ. Ιόνια Νησιά και ο έντονος ανταγωνισμός από με φθηνές αγορές του εξωτερικού π.χ. Τουρκία. • Έντονος ανταγωνισμός σε τομείς της παραγωγής από χώρες της Ε.Ε. μετά τη διεύρυνση του 2005 • Η αδυναμία της Πάτρας να συγκρατήσει τους διερχόμενους τουρίστες για παραμονή. • Η έλλειψη σχεδιασμού στην ανάπτυξη έργων υποδομής ειδικά η παράκτια ζώνη παρουσιάζει ανεξέλεγκτη τουριστική και οικιστική ανάπτυξη και αυθαίρετη δόμηση με συνέπεια να απειλούνται περιοχές ιδιαίτερου φυσικού κάλλους. • Η έλλειψη στρατηγικού σχεδιασμού για την ανάπτυξη του τουρισμού στην περιοχή, ο ελλιπής σχεδιασμός σε μέτρα περιβαλλοντικής προστασίας με αποτέλεσμα

<p>αναψυχής και συνεδριακών χώρων.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Η Έντονη εποχικότητα του προσφερόμενου τουριστικού προϊόντος. • Η έλλιπής διαφήμιση και προώθηση του τουριστικού προϊόντος. • Η έλλειψη τουριστικής εκπαίδευσης και επιμόρφωσης των εργαζομένων στον τουριστικό κλάδο. • Η χαμηλή ποιότητα των τουριστικών προϊόντων σε ορισμένους τομείς και η έλλειψη συστήματος ελέγχου. • Η έλλειψη μεγάλων αστικών κέντρων. • Πληθυσμιακή αποδυνάμωση της υπαίθρου. • Χαμηλά ποσοστά απασχόλησης, υψηλά ποσοστά ανεργίας. 	<p>φυσικοί πόροι όπως οι ορεινοί όγκοι να δέχονται απειλές από την παράνομη υλοτομία, υπερβόσκηση, λαθροθηρία κ.α.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Η ζήτηση του τουριστικού προϊόντος της περιοχής στηρίζεται σε μια περιορισμένη αγορά (εσωτερικός τουρισμός και περιορισμένος αριθμός διαφορετικών κρατών προσέλευσης των αλλοδαπών τουριστών κυρίως Γερμανοί) • Καθυστέρηση σύνδεσης με Εγνατία και άλλους Πανευρωπαϊκούς άξονες.
---	--

3.3. Συμπέρασμα

Στο κεφάλαιο αυτό καταγράφουμε την υφιστάμενη κατάσταση περιγράφοντας στοιχεία της ιστορίας, του πολιτισμού, του φυσικού περιβάλλοντος, της οικονομίας, των υποδομών, στοιχεία απαραίτητα για το σχεδιασμό της τουριστικής ανάπτυξης της περιοχής. Παράλληλα καταγράφουμε τους φυσικούς και πολιτιστικούς πόρους της περιοχής που έχουν τη δυνατότητα να αξιοποιηθούν. Από την ανάλυση διαφαίνεται ότι είναι μια περιοχή προνομίου ωστόσο δεν έχει καταφέρει να αποτελέσει ένα δυναμικό μοχλό ανάπτυξης. Αυτό οφείλεται στην έλλειψη ενός ολοκληρωμένου προγράμματος τουριστικής ανάπτυξης και την έλλειψη συνεργασίας μεταξύ των τοπικών φορέων.

Η ανάλυση SWOT που ακολούθησε είχε σαν αποτέλεσμα την επισήμανση των δυνατών και αδύνατων σημείων της περιοχής σε σχέση με τη δυνατότητα τουριστικής της ανάπτυξης, αλλά και των ευκαιριών και των απειλών που δέχεται σαν τουριστικός προορισμός. Το συμπέρασμα που προέκυψε εμφανίζει πράγματι σημαντικές αδυναμίες και απειλές για την περιοχή, οι οποίες μπορούν να ξεπεραστούν μόνο με έγκαιρες και συντονισμένες δράσεις δημόσιων και ιδιωτικών φορέων, αλλά και με τη δημιουργία ενός ολοκληρωμένου σχεδίου τουριστικής ανάπτυξης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

***ΜΟΡΦΕΣ ΕΙΔΙΚΟΥ ΚΑΙ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ
ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΠΟΥ ΑΝΑΠΤΥΧΘΗΣΑΝ ΚΑΙ
ΕΞΕΛΙΧΘΗΣΑΝ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΑΧΑΪΑΣ ΒΑΣΗ ΤΩΝ
ΠΡΟΥΠΟΘΕΣΕΩΝ ΠΟΥ ΠΛΗΡΕΙ Ο ΝΟΜΟΣ***

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΜΟΡΦΕΣ ΕΙΔΙΚΟΥ ΚΑΙ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

ΠΟΥ ΑΝΑΠΤΥΧΘΗΣΑΝ ΚΑΙ ΕΞΕΛΙΧΘΗΣΑΝ ΣΤΟ ΝΟΜΟ

ΑΧΑΪΑΣ ΒΑΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΥΠΟΘΕΣΕΩΝ ΠΟΥ ΠΛΗΡΕΙ Ο ΝΟΜΟΣ

4.1. Γενικά

Με βάση τους πολιτιστικούς και φυσικούς πόρους που αναφέρθηκαν παραπάνω και με την ανάλυση SWOT που προηγήθηκε ο νομός Αχαΐας παρουσιάζει δυνατότητες ανάπτυξης ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού. Ο νομός Αχαΐας προσφέρει στους επισκέπτες δυνατότητες να ασχοληθούν με ένα πλήθος δραστηριοτήτων. Οι τουρίστες μπορούν να αξιοποιήσουν δημιουργικά το χρόνο των διακοπών τους εκμεταλλευόμενοι τις υποδομές κι τις δυνατότητες που του προσφέρονται.

Η εναλλαγή των τοπίων από αγροτικό σε παραθαλάσσιο αλλά και ο μεγάλος πλούτος της βιοποικιλότητας δίνει μεγάλες δυνατότητες εξέλιξης τουριστικών προγραμμάτων πολλαπλών τουριστικών ενδιαφερόντων με ποικίλες δραστηριότητες.

4.2. Ειδικές και Εναλλακτικές Μορφές που μπορούν να αναπτυχθούν στο Νομό Αχαΐας.

4.2.1. Ορεινός τουρισμός- Χειμερινών Σπορ

Χιονοδρομικό Κέντρο Καλαβρύτων (Χελμού): Η λειτουργία του Χιονοδρομικού Κέντρου αντέστρεψε τη φθίνουσα πορεία της περιοχής και την έθεσε σε ανιούσα αναπτυξιακή τροχιά. Πλέον τα Καλάβρυτα έχουν εξελιχθεί σ' ένα Τουριστικό Κέντρο με δεκάδες ξενοδοχειακές μονάδες, ανάλογο αριθμό καταστημάτων αναψυχής (καφέ, ταβέρνες, μπαρ) και χιλιάδες επισκέπτες κάθε χρόνο.

Εικόνα 4.1: Χιονοδρομικό Κέντρο Χελμού Καλαβρύτων

Πηγή: www.kalavrita-ski.gr

Το Χιονοδρομικό Κέντρο βρίσκεται στη βόρεια πλευρά του Χελμού και σε υψόμετρο από 1.650 έως 2.340 μέτρα. Λειτουργούν επτά (7) αναβατήρες (2αρχαρίων, 2 τύπου καρέκλας και 3 συρόμενοι) με συνολική δυνατότητα μεταφοράς 5.000 ατόμων ανά ώρα, που εξυπηρετούν 12 πίστες όλων των επιπέδων συνολικού μήκους 20 χιλιομέτρων. Ακόμα διαθέτει πίστες cross countryski, μονοπάτι αορειβατικού σκι και μονοπάτια πορείας και ορειβασίας. Υπάρχουν τρία κτίρια υποδοχής χιονοδρόμων και επισκεπτών για ξεκούραση, καφέ ή φαγητό. Οι χώροι στάθμευσης είναι άνετοι, ενώ διαθέτει σταθμό Α' Βοηθειών, καταστήματα ενοικιάσεως εξοπλισμού και σχολή σκι. Το Χιονοδρομικό Κέντρο λειτουργεί καθημερινά κατά την χειμερινή περίοδο η οποία διαρκεί από τα μέσα Δεκεμβρίου έως τα τέλη Απριλίου. Οι επισκέπτες του κέντρου φθάνουν τους 100.000 κατά τη χειμερινή περίοδο και είναι στην πλειοψηφία τους νεαρής ηλικίας και όλων των επιπέδων γνώσης του σκι.

4.2.2. Τουρισμός περιπέτειας- Αθλητικός Τουρισμός

Πολλές είναι οι περιοχές που μπορούν να αναπτύξουν αθλητικό τουρισμό και εκτός της Πάτρας με το Παμπελοποννησιακό στάδιο και πολλές άλλες περιοχές έχουν τα προσόντα να αναδειχτούν σε πόλους έλξης αθλητικού και τουρισμού περιπέτειας και ακραίων αθλημάτων.

Η Πάτρα είναι πρόσφορος τόπος και για αθλητικές διοργανώσεις. Στα πλεονεκτήματά της περιλαμβάνονται η εύκολη πρόσβαση και οι υποδομές που αναφέρθηκαν για τα συνέδρια με την προσθήκη και των πλήρως οργανωμένων νοσοκομείων της. Ακόμα το ευνοϊκό κλίμα για όποια αθλητική δραστηριότητα και οι πολλές και σύγχρονες αθλητικές εγκαταστάσεις (12 κλειστοί αθλητικοί χώροι, 2σκεπασμένα στάδια, 3 κολυμβητήρια). Στα αθλητικά κέντρα της έχουν φιλοξενηθεί σπουδαίες διεθνείς διοργανώσεις όπως: Οι ολυμπιακοί αγώνες ποδοσφαίρου (2004), το παγκόσμιο πρωτάθλημα μπάσκετ νεανίδων, το πανευρωπαϊκό πρωτάθλημα βόλεϊ (1995), το 13ο πανευρωπαϊκό πρωτάθλημα ρυθμικής γυμναστικής (1997), το 11^ο νεανίδων και 4ο γυναικών πανευρωπαϊκά πρωταθλήματα Tae Kβο Nτο (1997), το Ευρωπαϊκό Πρωτάθλημα Γυμναστικής (1999), το Ευρωπαϊκό πρωτάθλημα μπάσκετ γυναικών (2003).

Αναρρίχηση: Πολλά είναι τα αναρριχητικά πεδία που προσφέρεται για αναρρίχηση με διαδρομές διαφόρων βαθμών δυσκολίας.

Αναρριχητικό πεδίο Αλεποχωρίου: απέχει 40χμ. από την Πάτρα, βρίσκεται στους πρόποδες του Ερυμάνθου και περιλαμβάνει πέντε αναρριχητικά πεδία με 60διαδρομές συνολικά.

Αναρριχητικό πεδίο καλογριάς: απέχει 45χμ. Από την Πάτρα, έχει νότιο προσανατολισμό και η καλύτερη περίοδος αναρρίχησης είναι Οκτώβριο με Απρίλιο.

Αναρριχητικό πεδίο Σπαρτιάς (Γρεβενού): απέχει από την Πάτρα γύρω στα 50χμ.μέσω Ερυμάνθειας, βρίσκεται στις παρυφές ενός εκτεταμένου ελατοδάσους στους δυτικούς πρόποδες του Ερύμανθου, λόγο ψηλότερα από το Αλεποχώρι, περιλαμβάνει δέκα διαδρομές.

Αναρριχητικό πεδίο Όρους Σκολίς (Σανταμέρι): βρίσκεται πάνω από τον κάμπο της Αχαγίας, 45χμ. από την Πάτρα. Υπάρχουν δυο συγκροτήματα σε αντίστοιχες πλευρές του βουνού Χατζούρι (Πόρτες) και Σανταμέρι.

Ο «Ωλενός» έχει ήδη οργανώσει από το 2002 5 εκπαιδευτικές σχολές αναρρίχησης αρχαρίων, ενώ από την άνοιξη του 2006 προχωρεί και στο σχεδιασμό και οργάνωση σχολών προχωρημένων αναρριχητών. Οι σχολές γίνονται με εξειδικευμένους εκπαιδευτές, διάρκειας 10 ημερών η κάθε μια (ολόκληρων ημερών, με συνεχή επαφή των μαθητών με εκπαιδευτές.)Τα τελευταία 2 χρόνια, ο «Ωλενός» έχει επιτύχει να συνεργάζεται σταθερά και στενά για το σχεδιασμό και την διεξαγωγή υψηλής ποιότητας εκπαιδευτικών σχολών με τον Οδηγό Βουνού Νίκο Χατζή, ο οποίος είναι ένας από τους δύο Έλληνες οδηγούς που διαθέτουν τη διεθνή αναγνώριση UIAGM. Για τις σχολές αναρρίχησης εκπονείται αναλυτικό πρόγραμμα και περιεχόμενο σπουδών των μαθημάτων, που περιλαμβάνει και θεωρητικά μαθήματα και δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στην ασφάλεια και τη συνεργατικότητα. Οι απόφοιτοι των σχολών αναρρίχησης πολύ συχνά συνεχίζουν και μετά την σχολή, και με αυτό το τρόπο αυξάνεται το δυναμικό των αναρριχητών της περιοχής αλλά και μεταφέρεται αμφίδρομα η τεχνογνωσία στην ευρύτερη κοινότητα. Επίσης ο «Ωλενός» διαθέτει και δανείζει χωρίς κόστος ,αναρριχητικό εξοπλισμό στα μέλη του εφόσον αυτά έχουν εκπαιδευτεί..

Πεζοπορικές Διαδρομές: Όσον αφορά στις πεζοπορικές διαδρομές, στην περιοχή υπάρχουν πανέμορφα τοπία και οι διαδρομές είναι ποικίλες με βαθμό δυσκολίας από μέτριο έως δύσκολο.

Ιππασία: Ιππικός όμιλος Πατρών που διαθέτει άρτια εξοπλισμένες εγκαταστάσεις και καταλαμβάνει έκταση 10 στρεμμάτων. Βρίσκεται στο 14 Χελμ. Της Πατρών-Καλαβρύτων, στη θέση Κουρλάμπα.

Ανεμόπτερο Πλαγίας: Στο Δήμο Ωλενίας στις Πλαγίες του όρου Σκόλις από το Σανταμέρι.

Μηχανοκίνητο Αλεξίπτωτο Πλαγίας: Αερολέσχη Αιγίου Μέλος της Αεραθλητικής Ομοσπονδίας.

Καγιάκ-ράφτινγκ-ποδηλασία στο Λάδωνα: Ο ποταμός Λάδωνας θεωρείται ένας από τους δυσκολότερους ποταμούς στην Ελλάδα, προσφέρεται όμως και από αρχάριους. Σε συνδυασμό με το συναρπαστικό άγριο τοπίο η περιοχή είναι από τις πιο προνομιούχες για καγιάκ και ράφτινγκ.

Οι περιοχές στο Λάδωνα προσφέρονται και για ποδηλασία.

Ορειβατικό ποδήλατο: Η ορεινή περιοχή των Καλαβρύτων, η περιοχή της Τριταίας(μεταξύ των χωριών Αλεποχώρι και Καλέντζι), ο Λάδωνας ποταμός, το όρος Μόβρη στη Δυτική Αχαΐα αποτελούν θαυμάσιες διαδρομές μέσα στη φύση.Οι πιο ενδιαφέρουσες διαδρομές είναι:

- Γύρος του όρου Λαμπείας
- Χωρίο Ξηρόκαμπος, Σούβαρδο, λίμνη Τσιβλού

Για να αναπτυχθεί ο τουρισμός περιπέτειας απαιτείται ένα συνολικό και ολοκληρωμένο σχέδιο ανάπτυξης τουρισμού περιπέτειας για τον νομό, και συνδυασμένες παρεμβάσεις για την υλοποίησή του, που θα προέλθουν από τη συνεργασία της Πολιτείας, της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και των τοπικών φορέων. Χρειάζεται ακόμα ένα ξεκάθαρο θεσμικό πλαίσιο, καθώς και η αξιοποίηση των υφιστάμενων Ευρωπαϊκών κονδυλίων, με τα οποία μπορούν να υπάρξουν σημαντικά αποτελέσματα εφόσον διατεθούν σωστά. Τους παραπάνω στόχους υπηρετεί η επικείμενη ίδρυση του Οργανισμού Ελληνικού Τουρισμού Υπαίθρου, ο οποίος θα λειτουργεί ως το θεσμικό κέντρο σχεδιασμού που έλειπε απ' τη χώρα μας. Απαιτείται η σχεδίαση και υλοποίηση προγραμμάτων προβολής του τουρισμού περιπέτειας της χώρας τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό. Επίσης δράσεις για την προώθηση του τουρισμού περιπέτειας σε δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς κα συνεργασία μαζί τους για την υλοποίησή τους. Παράλληλα απαιτείται η συνεργασία με τις οργανώσεις των τουριστικών επιχειρήσεων, τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης, τους Οργανισμούς του Δημοσίου για την επεξεργασία, σχεδίαση και εφαρμογή προγραμμάτων διαφημιστικής προβολής των προορισμών της χώρας. Τέλος μελέτη και εκτέλεση έργων ολοκληρωμένης ανάπτυξης και υποδομής, τα οποία χρηματοδοτούνται από εθνικούς πόρους ή πόρους Ευρωπαϊκής Ένωσης, με ή χωρίς συνεργασία άλλων φορέων. Ο εντοπισμός, η καταγραφή, η ανάδειξη, η σήμανση και αξιοποίηση των πολλών μονοπατιών των ορεινών όγκων της

περιοχής είναι απαραίτητες ενέργειες για τη χρησιμοποίησή τους από τους τουρίστες. Ο καθαρισμός, η πλακόστρωση, η κατασκευή βαθμίδων αλλά και η χαρτογράφησή τους ακόμα και σε ψηφιακή μορφή πρέπει να χρηματοδοτηθούν. Πολλοί επισκέπτες από την Ευρώπη απολαμβάνουν το περπάτημα σε τέτοια μονοπάτια και είναι πιθανό να επιλέξουν την περιοχή για τέτοια δραστηριότητα.

Συγκεκριμένα:

- Εκπόνηση περιβαλλοντικών μελετών
- Διάνοιξη και σηματοδότηση μονοπατιών σε ορεινές περιοχές
- Οργάνωση εκδηλώσεων περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης
- Ανάπτυξη γεωγραφικού συστήματος πληροφοριών (G.I.S.)
- Διαχείριση προγραμμάτων αναβάθμισης και προστασίας ορεινών περιοχών

Η φυσιολογία της περιοχής που εξετάζουμε, ενισχύει ιδιαίτερα την ανάπτυξη του τουρισμού περιπέτειας, καθώς διαθέτει ποτάμια και πλήθος ορεινών περιοχών και μονοπατιών. Ο Νομός Αχαΐας θα πρέπει να καταβάλει προσπάθεια να καθιερωθεί στην αγορά του τουρισμού περιπέτειας, καθώς αποτελεί μία ταχέως αναπτυσσόμενη αγορά.

4.2.3. Θαλάσσιος Τουρισμός

Ο Νομός Αχαΐας είναι ένας από τους προικισμένους νομούς της χώρας μας καθώς συνδυάζει βουνό και θάλασσα. Βασική μορφή τουρισμού του νομού είναι ο θαλάσσιος τουρισμός. Διαθέτει μοναδικής ομορφιάς παραλίες με κρυστάλλινα νερά που έχουν τιμηθεί με την “Γαλάζια Σημαία”. *Ιστιοπλοϊκός Όμιλος Πατρών*: προσφέρει υπηρεσίες στην εκμάθηση και προώθηση ιστιοπλοΐας στην Πάτρα. Πρόκειται για έναν από τους μεγαλύτερους ιστιοπλοϊκούς ομίλους της Δυτικής Ελλάδας με μεγάλες προοπτικές ανάπτυξης ,διαθέτει σχολή για την εκμάθηση της ιστιοπλοΐας.

Καταδύσεις: Η παραλία της Παναγοπούλας δεν είναι γνωστή μόνο για τα πεντακάθαρα νερά της, αλλά και ως τόπος συγκέντρωσης για όλους όσους επιθυμούν να ανακαλύψουν τα μυστικά του βυθού της θάλασσας. Στην Πάτρα λειτουργούν πολλές σχολές για όσους θέλουν να μνηθούν στα μυστικά των καταδύσεων.

4.2.4. Θρησκευτικός τουρισμός

Ο νομός Αχαΐας διαθέτει αρκετές μονές και μοναστήρια, πολλά από τα οποία έχουν μεγάλη ιστορία. Τα πιο σημαντικά από αυτά είναι η Ιερή μονή Μεγάλου Σπηλαίου και η Ιερά μονή της Αγίας Λαύρας. Και οι δύο αυτές μονές δέχονται κάθε χρόνο χιλιάδες επισκέπτες, αφού αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα της ιστορίας της περιοχής.

Ιερή Μονή Μεγάλου Σπηλαίου: Ένα από τα πιο παλιά και ιστορικά Μοναστήρια της Ελλάδας, που βρίσκεται σε απόσταση 11χλμ. από την πόλη των Καλαβρύτων πάνω στη

κατακόρυφη πλευρά του Χελμού. Διαθέτει μεγάλο πλούτο κειμηλίων και μια αξιοθαύμαστη βιβλιοθήκη. Παναηγυρίζει στις 15 Αυγούστου και πλήθος πιστών από όλη την Ελλάδα επισκέπτονται την Μονή.

Ιερά Μονή Αγίας Λαύρα: Βρίσκεται δυτικά των Καλαβρύτων σε απόσταση 6χλμ. και ιδρύθηκε το 961μ..χ. Η Μονή έγινε το κέντρο της Εθνεγερσίας του 1821, με την ύψωση του λαβάρου από τον Παλαιών Πατρών Γερμανό. Η Μονή πανηγυρίζει 15 Αυγούστου.

Ιερά Μονή της Παναγίας Γηροκομίτισσας: Μία από τις παλαιότερες Μονές της Ελλάδας βρίσκεται στην ανατολική περιοχή της Πάτρας στον οικισμό της Μεσσάτιδος. Διαθέτει ανδρική Μονή, πλούσια βιβλιοθήκη και πανηγυρίζει τις 15 Αυγούστου.

Ιερός ναός Αγίου Ανδρέα: Στο Παλαιό ναό φυλάσσονται τα άγια λείψανα και ο τίμιος σταυρός του πρωτόκλητου Ανδρέα, ενώ μπροστά στον κυρίως ναό βρίσκεται ο μαρμάρινος τάφος του Αποστόλου. Ο νέος ναός είναι μεγαλοπρεπέστατος ναός βυζαντινού ρυθμού και βρίσκεται δίπλα στον παλιό, ενώ είναι ο μεγαλύτερος και καλλιτεχνικότερος των Βαλκανίων. Από το 1966 καθιερώθηκαν τα Πρωτοκλήτεια :Ιερός ναός Αγ. Ανδρέα καλλιτεχνικές εκδηλώσεις πριν την εορτή του Αγίου (30 Νοεμβρίου).

Στην περίπτωση του θρησκευτικού τουρισμού θα πρέπει να ενθαρρυνθούν προγράμματα επίσκεψης των θρησκευτικών μνημείων της περιοχής, μέσω ειδικών τουριστικών προγραμμάτων που αναφέρονται π.χ. στα βήματα του Απόστολου Ανδρέα, στις εορταστικές εκδηλώσεις της Αγ. Λαύρας κ.α. Θα πρέπει επίσης να υπάρξει διασύνδεση του πολιτιστικού και θρησκευτικού τουρισμού με παράλληλες δραστηριότητες στην ευρύτερη περιοχή.

4.2.5. Αρχαιολογικός τουρισμός/ μορφωτικός /πολιτιστικός τουρισμός

Αρχαία Αιγείρα: Στα όρια του νομού Αχαΐας και Κορινθίας στο χωριό Αιγές στο δήμο Αιγείρας βρίσκεται η ακρόπολη της μυκηναϊκής πόλης, που λεγόταν Υπερησία και οι κάτοικοι της οποίας έλαβαν μέρος στον Τρωικό πόλεμο. Παράλληλα εκεί βρίσκονται τα ερείπια της κλασσικής- ελληνιστικής- ρωμαϊκής Αιγείρας της οποίας τα σπουδαιότερα μνημεία το θέατρο δύο ναοί και το Γυμνάσιο.

Αρχαία Τριταία: Στο χωριό Αγία Μαρίνα του Δήμου Τριταίας υπάρχουν ίχνη της αρχαίας αχαϊκής πόλης Τρίτειας την οποία είχε επισκεφτεί ο περιηγητής Πausανίας.

Ρωμαϊκό Ωδείο: Στα δυτικά της Ακρόπολης, κοντά στην πλατεία αγίου Γεωργίου στην οδό Γερμανού βρίσκεται το Αρχαίο Ωδείο της Πάτρας, το οποίο αναγέρθηκε στα μέσα

του 2ου αιώνα μ.χ. Διαθέτει όλα τα βασικά μέρη του θεάτρου, κοίλο, ορχήστρα, προσκήνιο, σκηνή και παρασκήνια. Η χωρητικότητα του ανέρχεται σε 2.500 θεατές.

Κάστρο Ρίου: Οχυρωματικό έργο του Σουλτάνου Βαγιαζήτ Β', το 1499, χτίστη και απέναντι από το κάστρο του Αντιρρίου, ώστε έτσι να ελέγχεται το θαλάσσιο πέρασμα, από το Ιόνιο Πέλαγος στον Κορινθιακό Κόλπο, που λεγόταν «Κιουτσούκ Τσανάκ Καλέ», δηλαδή «Μικρά Δαρδανέλλια». Ο πολιτιστικός τουρισμός αποτελεί μια μορφή τουριστικής ανάπτυξης που είναι ενταγμένη στο τοπικό αναπτυξιακό πλαίσιο. Επομένως οι συνέπειες που απορρέουν έχουν μεγάλο αντίκτυπο στην τοπική περιοχή.

Ο πολιτισμός έχει παίξει μεγάλη σημασία στο Νομό Αχαΐας. Τα αρχαιολογικά μνημεία του νομού σε συνδυασμό με τα αρχαιολογικά μουσεία αποτελούν πόλο έλξης για τους τουρίστες. Ο νομός Αχαΐας είναι πλούσιος σε ιστορία και πολιτιστικά τουριστικά θέλητρα καθώς και σε πολιτιστικές εκδηλώσεις. Ο πολιτιστικός τουρισμός αποτελεί τη βάση του ποιοτικού τουρισμού και η ανάπτυξη του και η προώθηση του εγγυάται μια ιδιαίτερη σημαντική διάσταση της αειφόρου ανάπτυξης. Δεν αντιστρατεύεται το μοντέλο τουρισμού ήλιος και θήλασα αλλά αλληλοσυμπληρώνονται. Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού εκτιμάται ότι ο πολιτιστικός τουρισμός αναπτύσσεται με ρυθμό 15% τον χρόνο και ότι το 37% όλων των διεθνών ταξιδιών περιλαμβάνουν ένα πολιτιστικό στοιχείο, ενώ αντίθετα ο μαζικός τουρισμός αναπτύσσεται μόνο κατά 8% το χρόνο. Συνδυάζει την ποιότητα στους επισκέπτες, την ποιότητα στις παρεχόμενες υπηρεσίες μια αρμονική ανάπτυξη προστασίας και ανάπλασης περιβάλλοντος και των έργων υποδομής με προβολή των μοναδικών πολιτιστικών στοιχείων της περιοχής του φυσικού κάλλους και των πνευματικών δράσεων.

Προσπάθειες θα πρέπει να καταβληθούν για την συνεργασία τομέων Τουρισμού και Πολιτισμού για την διαμόρφωση ενός στρατηγικού σχεδίου για την ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού. Απαιτείται η συνεργασία του δημοσίου με τον ιδιωτικό τομέα σε τοπική βάση. Απαιτεί ένα οργανωμένο σχεδιασμό από την κοινότητα με ενεργοποίηση όλων των τοπικών παραγόντων. Ο σχεδιασμός αυτός θα πρέπει να ενισχυθεί κεντρικά με κύριους φορείς τον ΕΟΤ και το Υπουργείο Πολιτισμού. Προγράμματα για την ενίσχυση όπως προγράμματα παραδοσιακών οικισμών του ΕΟΤ ή διάφορες πολιτιστικές διαδρομές και πολιτιστικά μονοπάτια π.χ. ο δρόμος του Πausanias. Θα πρέπει να επέλθει αναβάθμιση των υπηρεσιών των μουσείων και των αρχαιολογικών χώρων εμπλουτίζοντας το προϊόν και εκσυγχρονίζοντας τις υποδομές τους με σύγχρονους τρόπους προώθησης και προβολής προϊόντων. Τέλος επιπλέον

μέτρο ανάπτυξης είναι ο σχεδιασμός πακέτων με θεματικό πεδίο τον πολιτισμό την κληρονομιά, την αρχαιότητα, τα μουσεία, τον λαϊκό πολιτισμό, τις σύγχρονες εικαστικές τέχνες.

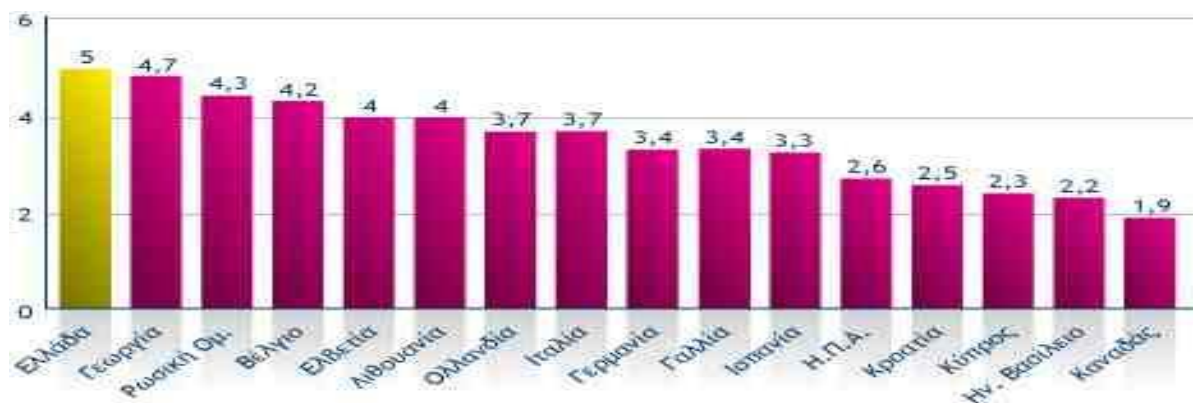
4.2.6. Ιαματικός τουρισμός.

Ιαματική πηγή Σελιανίτικων – Αίγιο: Τα Σελιανίτικα είναι ένα πανέμορφο παραθαλάσσιο χωριό που βρίσκεται σε απόσταση 35 χλμ από την Πάτρα. Ο οικισμός με περίπου χίλιους κατοίκους, αποτελεί σήμερα τουριστικό πόλο έλξης για τα ιαματικά λουτρά της περιοχής, καθώς και για την όμορφη καταγάλανη θάλασσα της. Θερμοκρασία νερού : 26ο Κελσίου. Χαρακτηρισμός νερού : Αλιπηγή, βρωμιούχος, ασθενώς αλκαλική Θεραπευτικές ιδιότητες : Ρευματικές, αρθρικές και δερματικές παθήσεις.

4.2.7. Τουρισμός Υγείας

Στο σημείο αυτό θα ήθελα να αναφερθώ στον Τουρισμό Υγείας-μια μορφή εναλλακτικού τουρισμού όπου δεν είναι καθόλου διαδεδομένη στο Νομό Αχαΐας, παρόλα αυτά θα μπορούσε να αποτελέσει κάλλιστα μοχλό ανάπτυξης για την περιοχή, καθότι διαθέτει όλες τις απαραίτητες προδιαγραφές ανάπτυξης. Ο Νομός Αχαΐας αλλά και η Ελλάδα γενικότερα φημίζονται για τους άριστους γιατρούς τους και τους επαγγελματίες υγείας, που σπουδάζουν και εξειδικεύονται σε μερικά από τα καλύτερα πανεπιστήμια της Ευρώπης και της Βορείου Αμερικής. Το γεγονός αυτό αποτελεί στρατηγικό πλεονέκτημα για το Νομό, καθώς οι ασθενείς ανακαλύπτουν τα οφέλη της ιατρικής φροντίδας σε χώρους όπου η εξειδίκευση συνδυάζεται με την εξοικονόμηση εξόδων και ένα ελκυστικό περιβάλλον ανάρρωσης. Ο Οργανισμός Παγκόσμιας Υγείας κατατάσσει το σύστημα υγείας της Ελλάδας στη 14^η θέση μεταξύ 191 χωρών παγκοσμίως.

Γράφημα 4.1: Αναλογία γιατρών ανά 1000 άτομα

Πηγή:

WorldTravel&TourismCompetitivenessReport

2010

Η πλαστική χειρουργική, τα κέντρα αποτοξίνωσης, οι κλινικές γονιμότητας και η αιμοκάθαρση σε ευχάριστο περιβάλλον είναι από τους τομείς που γνωρίζουν επιτυχία στον τομέα του τουρισμού υγείας. Στο Νομό εκτός από τα κρατικά νοσοκομεία, από το 2004 λειτουργεί και το Ολύμπιο Θεραπευτήριο Πάτρας-ένα πρότυπο Ιδιωτικό Ιατρικό Κέντρο τόσο για την Πάτρα όσο και για την Δυτική Ελλάδα. Το Κέντρο Αποθεραπείας και Αποκατάστασης ξεκίνησε τη λειτουργία του στις αρχές του 2004. Είναι ένας χώρος υψηλών προδιαγραφών, πλήρως εξοπλισμένος τεχνολογικά ,και στελεχωμένο με εξειδικευμένο επιστημονικό δυναμικό. Η Ιδιωτική Γενική Κλινική Πατρών της Ολύμπιον Α.Ε, ξεκίνησε την λειτουργία της τον Αύγουστο του έτους 2005. Η κλινική έχει δυναμικότητα 200 κλινών και το κέντρο αποθεραπείας 135 κλίνες. Το συγκρότημα παρέχει υπερσύγχρονη νοσηλεία σε εξωτερικούς και εσωτερικούς ασθενείς. Σύμφωνα με τη γνώμη του Διευθύνοντα συμβούλου του Ολύμπιου, Κύριο Παπαβασιλακόπουλο, το θεραπευτήριο Ολύμπιον θα μπορούσε κάλλιστα να αποτελεί πόλο έλξης τουριστών που ταξιδεύουν για λόγους υγείας προσφέροντας μία από τις πιο ελκυστικές πλευρές της θεραπευτικής αγωγής στον Νομό Αχαΐας τη δυνατότητα ανάρρωσης σε ένα πανέμορφο περιβάλλον απολαμβάνοντας την ελληνική φιλοξενία. Σύμφωνα με το νομοσχέδιο του 2010, υποστηρίζεται ο τουρισμός υγείας.

4.2.8. Οικολογικός τουρισμός

Ο νομός Αχαΐας χαρακτηρίζεται από το ιδιαίτερα πλούσιο φυσικό περιβάλλον του με οικοσυστήματα ιδιαίτερα σημαντικά. Αρκετές οι περιοχές της Περιφέρειας που έχουν ενταχθεί στο NATURA-2000. Τρεις από αυτές (λιμνοθάλασσα Κοτύχι, λιμνοθάλασσες Μεσολογγίου-Αιτωλικού,λιμνοθάλασσα Αμβρακικού), έχουν ενταχθεί και προστατεύονται από την συνθήκη RAMSAR.

Οι φορείς του νομού Αχαΐας πρέπει να προβούν σε ενέργειες για την προσέλκυση των επισκεπτών αλλά κυρίως για την προστασία του περιβάλλοντος και γενικότερα του οικοσυστήματος, όπως η χάραξη μονοπατιών, η δημιουργία παρατηρητηρίων για παρατήρηση πουλιών (birdwatching) κ.α. , η δημιουργία φυσικού πάρκου, η υιοθέτηση κανόνων δόμησης οικισμών κ.α. Το ζητούμενο αποτέλεσμα είναι η αύξηση της ελκυστικότητας τέτοιων περιοχών των τόπων προσέλκυσης ανάλογων επενδύσεων και άσκησης οικονομικών δραστηριοτήτων, λαμβάνοντας υπ' όψη τις ανταγωνιστικές συνθήκες, τις προοπτικές και εξελίξεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση και τις άλλες χώρες του

άμεσου και ευρύτερου περιβάλλοντος. Αυτό σημαίνει πως θα πρέπει να δοθεί προσοχή στην αξιοποίηση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών, αλλά και έμφαση στο ρόλο των τοπικών κοινωνιών. Σύμβουλοι προς αυτή την κατεύθυνση μπορεί να είναι το Πανεπιστήμιο της Πάτρας, περιβαλλοντολόγοι, στελέχη ερευνητικών ινστιτούτων, επιχειρηματίες του τουριστικού κλάδου, οι οποίοι μπορούν να δραστηριοποιηθούν στο χώρο του οικολογικού τουρισμού. Η διαφύλαξη του τοπίου, των παρθένων περιοχών και δασικών εκτάσεων, των περιβαλλοντικών ιδιαιτεροτήτων και των πολιτιστικών πόρων των ορεινών περιοχών αποτελεί πρωταρχική προτεραιότητα χωροταξικής πολιτικής. Σ' αυτό μπορεί να συμβάλει καθοριστικά η αξιοποίηση των υφιστάμενων και η δημιουργία νέων φορέων διαχείρισης (αυτοδιοίκηση, μη κυβερνητικές οργανώσεις κ.α.) σε εταιρική βάση με στόχο την περιβαλλοντική ολοκληρωμένη διαχείριση και ανάπτυξη των ορεινών περιοχών.

4.2.9. Συνεδριακός τουρισμός

Ο Νομός Αχαΐας πληρεί πολλές από τις προϋποθέσεις που απαιτούνται για την ανάπτυξη του συνεδριακού και εκθεσιακού τουρισμού.

- Οι πλούσιες φυσικές ομορφίες, η ποικιλία αξιοθέατων, καλλιτεχνικών εκδηλώσεων, αρχαιολογικών χώρων, μουσείων κ.α., στοιχεία που αφορούν την φυσική και πολιτιστική και ιστορική ταυτότητα του τόπου, στοιχεία που εκτιμούνται και υπολογίζονται από τον συνεδριακό τουρισμό.

- Ευνοϊκή γεωγραφική θέση

- Έντονη επιχειρησιακή και εμπορική δραστηριότητα

- Πανεπιστήμιο υπερδραστήριο και αναπτυσσόμενο

Παράλληλα ο Νομός Αχαΐας αντιμετωπίζει πολλά θεμελιακά προβλήματα που αν δεν αντιμετωπιστούν δεν μπορεί να αναπτυχθεί ο συνεδριακός τουρισμός.

- Έλλειψη αυτόνομων συνεδριακών κέντρων

- Έλλειψη γενικότερα συνεδριακής υποδομής

- Ελλιπής αεροδρομική πρόσβαση

- Υποβαθμισμένες υπηρεσίες επικοινωνιών και συγκοινωνιών

- Έλλειψη ξενοδοχείων υψηλών προδιαγραφών με ανάλογες υπηρεσίες

Αυτό στο οποίο θα πρέπει να δοθεί μεγαλύτερη βαρύτητα είναι η δημιουργία αυτόνομου συνεδριακού κέντρου στη Πάτρα, στα πρότυπα του συνεδριακού κέντρου της Helexpo στην Θεσσαλονίκη. Δηλαδή ενός πλήρους συνεδριακού κέντρου που να ανταποκρίνεται στα Ευρωπαϊκά και διεθνή δεδομένα, με τα απαραίτητα οπτικοακουστικά μέσα, βοηθητικούς χώρους στάθμευσης αυτοκινήτων, ιατρείων,

εστιατορίων, γραφείων, εκθετηρίων χώρων. Απαιτείται να δοθούν επιπλέον κίνητρα για την ανάπτυξη συνεδριακού τουρισμού όπως

- Επιδότηση επενδύσεων για την δημιουργία ειδικής συνεδριακής υποδομής από δημόσιους φορείς
- Προβολή και διαφήμιση
- Το ανθρώπινο δυναμικό θα πρέπει να εξειδικευμένο, να ειδικεύεται και να επιμορφώνεται από ειδικούς φορείς

Ο συνεδριακός τουρισμός μπορεί να αποτελέσει για τον Νομό Αχαΐας μια άριστη ευκαιρία για την επέκταση των τουριστικών της δραστηριοτήτων. Δίνει την δυνατότητα επέκτασης της τουριστικής περιόδου, σταματώντας την ύπαρξη του εποχικού τουρισμού. Επίσης η μέση ημερήσια δαπάνη του συνεδριακού τουρίστα είναι υψηλότερη από αυτή του τουρίστα αναψυχής, ενεργοποιεί ένα σημαντικό αριθμό δευτερευόντων υπηρεσιών. Τέλος μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο ιδιαίτερης προβολής και διαφήμισης για τη χώρας μας.

4.3. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΚΙΝΗΣΗΣ

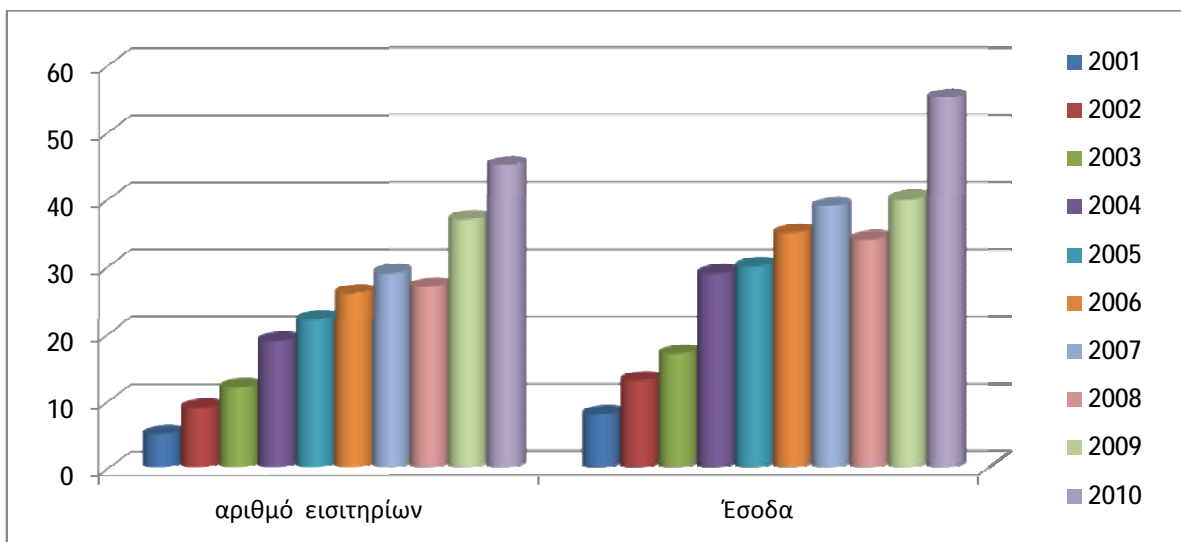
4.3.1. ΠΟΣΟΤΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΚΙΝΗΣΗΣ

Έπειτα από έρευνες που πραγματοποιήθηκαν σε δευτερογενείς πηγές αλλά και από επιτόπια έρευνα στην περιοχή διαπιστώνεται ότι είναι εξαιρετικά δύσκολο να υπάρξουν ακριβή ποσοτικά στοιχεία για την τουριστική κίνηση στην περιοχή και επακόλουθα ανέφικτο να παρακολουθήσουμε επαρκώς την εξέλιξή της. Για το λόγο αυτό, η εργασία επιδιώκοντας να σκιαγραφήσει έστω την εξέλιξη της τουριστικής ζήτησης και προσφοράς στην περιοχή δανείζεται στοιχεία από τον ΕΟΤ και την ΕΣΥΕ αλλά και από τοπικούς φορείς και παρουσιάζει την τουριστική κίνηση, για την πλέον πρόσφατη περίοδο που υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία, την περίοδο 2000-2012. Ειδικότερα, παρατίθενται στοιχεία σχετικά με την εξέλιξη των διανυκτερεύσεων και των επισκεπτών στην περιοχή του Χιονοδρομικού Κέντρου Καλαβρύτων αλλά και στην ευρύτερη περιοχή.

Ο σημαντικότερος τροφοδότης των ξενοδοχειακών επιχειρήσεων στην Ελλάδα είναι ο εισερχόμενος τουρισμός και συγκεκριμένα οι αλλοδαποί τουρίστες, οι οποίοι επισκέπτονται τη χώρα μας κυρίως τους θερινούς μήνες για παραθερισμό. Με βάση τα στοιχεία της ΕΣΥΕ, το 2006 αφίχθησαν στην Ελλάδα 17,3 εκατ. Αλλοδαποί τουρίστες, ενώ σε όλα τα ξενοδοχειακά καταλύματα της χώρας πραγματοποιήθηκαν 57,8 εκατ.

διανυκτερεύσεις, εκ των οποίων το 74,5% αυτών πραγματοποιήθηκε από αλλοδαπούς. Όσον αφορά το ύψος των τουριστικών εισπράξεων για τη χώρα μας, το έτος 2006 διαμορφώθηκε σε 11.356,7 εκατ. (σύμφωνα με τα στοιχεία της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας) παρουσιάζοντας αύξηση κατά 4,8% σε σχέση με το 2005 (10.835,5 εκατ.). Βασικές πύλες εισόδου τουριστών στον Νομό, πλην της οδικής και σιδηροδρομικής πρόσβασης είναι το λιμάνι της Πάτρας και το αεροδρόμιο του Αράξου. Σύμφωνα με τον ΕΟΤ (2002), η τουριστική δραστηριότητα βασίζεται σε ημεδαπούς και σε αλλοδαπούς τουρίστες αλλά με φθίνουσα τάση. Ιδιαίτερα, η πόλη της Πάτρας δεν θεωρείται κατεξοχήν τουριστικός προορισμός, με την έννοια ότι δεν είναι ένας τόπος που δέχεται και φιλοξενεί τουρίστες κατά τη διάρκεια των διακοπών τους με εξαίρεση την περίοδο του «Καρναβαλιού» τέλος Φεβρουάριου με μέσα Μαρτίου, όπου παρατηρείται εντυπωσιακή προσέλευση από εσωτερικούς τουρίστες. Όσον αφορά τα Καλάβρυτα, πρώτο σε επισκεψιμότητα είναι το Χιονοδρομικό τους Κέντρο.

Γράφημα 4.2. : Αριθμός εισιτηρίων και Έσοδα από το Χιονοδρομικό (2001-2008)

Πηγή: Ιδία επεξεργασία (από στοιχεία εταιρίας διαχείρισης Χιονοδρομικού Κέντρου).

Αξιοσημείωτη είναι η αύξηση που καταγράφεται καθ'όλη τη διάρκεια του διαστήματος 2001-2010, ακόμα και κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης, στον αριθμό των επισκεπτών και των εσόδων στο Χιονοδρομικό Κέντρο. Η αύξηση αυτή οφείλεται κυρίως στο γεγονός ότι το Χιονοδρομικό κέντρο του Νομού έχει δει ότι έχει συγκριτικό πλεονέκτημα που αποτελεί αδύνατο σημείο για τα υπόλοιπα Χιονοδρομικά Κέντρα της γύρω περιοχής και προσπαθεί να το εκμεταλλευτεί όσο το δυνατόν περισσότερο. Το

συγκριτικό αυτό πλεονέκτημα δεν είναι άλλο από τη στρατηγικής σημασίας τοποθεσία που βρίσκεται το Χιονοδρομικό Καλαβρύτων. Λόγω της κοντινή απόσταση από την Αθήνα, οι Αθηναίοι λόγω της οικονομικής κρίσης και της αύξησης τις τιμής της βενζίνης το προτιμούν για τις χειμερινές εξορμήσεις τους.

Ωστόσο, για την τουριστική δυναμική της περιοχής είναι κρίσιμο να αναφερθεί πως εκτός από τις διανυκτερεύσεις στα ξενοδοχειακά καταλύματα υπάρχει ένας τεράστιος, για τα δεδομένα της περιοχής, όγκος ημερήσιων επισκεπτών που αξίζει να υπερθεματιστεί. Η Δημοτική Επιχείρηση αναφέρεται σε 150.000 επισκέπτες κάθε χρόνο!

4.3.2. ΠΟΙΟΤΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΚΙΝΗΣΗΣ

Με βάση τη συνήθη πρακτική, τα ποιοτικά στοιχεία της τουριστικής ζήτησης μιας περιοχής περιλαμβάνουν πληροφορίες σχετικά με το προφίλ, τα βασικά χαρακτηριστικά, τις ανάγκες, τον τρόπο επιλογής του ταξιδιού, το βαθμό ικανοποίησης των επισκεπτών / τουριστών που έχουν ήδη επισκεφτεί το συγκεκριμένο προορισμό κ.λπ.. Έτσι, για την υπό διερεύνηση περιοχή του Νομού Αχαΐας ισχύουν τα εξής:

∅ **Ως προς την ηλικιακή σύνθεση**, οι επισκέπτες φαίνεται να καλύπτουν όλες τις κατηγορίες ηλικιών. Ωστόσο τα τελευταία χρόνια όλο και νεώτερες ηλικίες φαίνεται ότι συνδυάζουν το χειμερινό σκι στο Χιονοδρομικό Κέντρο των Καλαβρύτων με την επίσκεψη στο Νομό. Αλλά και μεγαλύτερες ηλικίες, επισκέψεις σε εκκλησίες και μοναστήρια.

∅ **Ως προς την εθνικότητα (τόπο προέλευσης) των επισκεπτών** της ευρύτερης περιοχής του Νομού, στη συντριπτική τους πλειοψηφία φαίνεται πως είναι Έλληνες κυρίως από:

- τους Νομούς της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας, Πελοποννήσου και Ιόνιων Νήσων, αλλά
- και άλλους Νομούς όπως Αττικής.

Μεταξύ των επισκεπτών της περιοχής καταγράφεται και μικρός σχετικά αριθμός αλλοδαπών, οι οποίοι συνήθως είναι Γερμανοί, Ρώσοι, Ρουμάνοι, Γάλλοι και Σέρβοι αλλά και κάποιοι Άγγλοι και Αμερικανοί.

∅ **Αναφορικά με τον τρόπο διοργάνωσης του ταξιδιού**, οι επισκέψεις στο Νομό

πραγματοποιούνται τόσο από ιδιώτες όσο και από διάφορες κοινωνικές ομάδες, όπως σχολεία, ορειβατικούς και αθλητικούς συλλόγους (πχ Άρσης Βαρών), ΚΑΠΗ ενώ διοργανώνονται εκδρομές και από τουριστικά πρακτορεία.

Ø **Ως προς την εποχικότητα της ζήτησης**, στο Νομό Αχαΐας η περίοδος αιχμής εντοπίζεται την περίοδο του Πατρινού Καρναβαλιού (Φεβρουάριος – Μάρτιος), οπότε παρουσιάζεται η μέγιστη ζήτηση και επακόλουθα, το μέγιστο της πληρότητας, η οποία ξεπερνά το 90%. Αυτή την περίοδο δεν παρατηρούνται ιδιαίτερες διακυμάνσεις στη ζήτηση μεταξύ Σαββατοκύριακου και των υπόλοιπων ημερών της εβδομάδας, καθώς υπάρχουν τουρίστες που έρχονται στο Νομό για επαγγελματικό ή εκπαιδευτικό τουρισμό και τις καθημερινές.. Αντιθέτως, η ζήτηση εμφανίζεται αρκετά αυξημένη μόνο τα Σαββατοκύριακα και τις αργίες κατά την διάρκεια της χειμερινής περιόδου, καθώς πολλούς επισκέπτες συγκεντρώνει το Χιονοδρομικό Κέντρο των Καλαβρύτων όπως και η γύρω περιοχή που επιλέγουν για την διαμονή τους. Αξίζει βέβαια να σημειωθεί ότι πολλοί είναι αυτοί που προτιμούν τις παραλίες του Νομό και κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού για παραθερισμό και θαλάσσια μπάνια και λουτροθεραπεία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5
ΕΡΕΥΝΑ ΠΕΔΙΟΥ:
ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ & ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΕΡΕΥΝΑ ΠΕΔΙΟΥ: ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ & ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Με σκοπό την απόκτηση πιο ολοκληρωμένης αντίληψης για την αναπτυξιακή εικόνα Του Νομού Αχαΐας η εργασία κρίνεται σκόπιμο να εντάξει και την άποψη φορέων εμπλεκόμενων στο τουριστικό σύστημα της περιοχής, μέσω, πρώτον, της διεξαγωγής κατευθυνόμενων συνεντεύξεων αιχμής σε άτομα- κλειδιά και δεύτερων της καταγραφής ομιλιών και συζητήσεων που διεξήχθησαν κατά τη διάρκεια ημερίδας που διοργανώθηκε στο Επιστημονικό Πάρκο Πατρών(ΕΠΠ) τον Ιούνιο του 2012 με θέμα << Τουρισμός & Ανάπτυξη>>, στην οποία συμμετείχα ως επιστημονικός συνεργάτης Διαχείρισης& Υλοποίησης Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων. Κατ' αυτόν τον τρόπο, τα πορίσματα της δευτερογενούς έρευνας και τα συμπεράσματα της αξιολόγησης της τουριστικής ανάπτυξης που προηγήθηκε, η οποία βασίστηκε τόσο σε ποσοτικά στοιχεία από ανέκδοτες πηγές όσο και σε ποιοτικές παρατηρήσεις μέσω της επαφής και παρατήρησης του χώρου, συμπληρώνονται από την άποψη των ειδικών πληροφορητών ώστε τελικώς να επαληθευτούν ή να διαψευδτούν οι αρχικές υποθέσεις εργασίας.

Οι συνεντεύξεις και οι ομιλίες δομήθηκαν βάσει τεσσάρων θεματικών αξόνων:

Αξονας 1: Μετασχηματισμός του χώρου& ο ρόλος της τουριστικής δραστηριότητας

Αξονας 2: Αναπτυξιακό προφίλ της περιοχής

Αξονας 3: Διερεύνηση της θεματικής και χωρικής διεύρυνσης της τουριστικής δραστηριότητας

Αξονας 4: Αξιολόγηση της τουριστικής ανάπτυξης

Επί των αξόνων αυτών διαμορφώθηκε ουσιαστικά και η ερευνητική διαδικασία όσον αφορά στην διερεύνηση της περιοχής μελέτης και είχαν τη μορφή συζήτησης, δίνοντας ωστόσο στον ερωτώμενο κατευθυντήριες γραμμές. Επιδίωξη είναι η άντληση πληροφοριών από την τοπική κλίμακα, με στόχο τη διαμόρφωση ενός ολοκληρωμένου πλαισίου το οποίο θα συμβάλλει στην αξιολόγηση και τη διαχρονική εξέλιξη του φαινομένου του τουρισμού στην περιοχή. Στην κατεύθυνση αυτή επιλέχθηκαν άτομα αιχμής με κριτήριο την ενεργή συμμετοχή τους όχι μόνο στην ανάπτυξη της τουριστικής δραστηριότητας αλλά εν γένει στην ανάπτυξη του τόπου. Ειδικότερα:

- Ο Δήμαρχος Καλαβρύτων.
- Σύμβουλος του Υπουργείου Τουριστικής Ανάπτυξης
- Δημοτικοί Σύμβουλοι.
- Η Πρόεδρος της Δ.Ε.Π.Α.Π.

- ο Επιχειρηματίες της περιοχής.
- ο Φορείς του Πανεπιστημίου Πατρών και του Επιστημονικού Πάρκου Πατρών

Μετά το πέρας των συνεντεύξεων και των ομιλιών έγινε μια συνοπτική καταγραφή των απόψεων, η οποία και παρουσιάζεται στη συνέχεια.

Ο τέως Σύμβουλος του Υπουργείου Τουριστικής Ανάπτυξης Δημήτρης Τριανταφυλλόπουλος τόνισε ότι ο Νομός υστερεί έναντι άλλων σ' επίπεδο κίνησης αλλά και εσόδων από το τουριστικό προϊόν. Μου εξέφρασε τους φόβους του, ότι "αν δεν υπάρξουν συγκεκριμένες ενέργειες τόνωσης του τουριστικού τομέα στην περιοχή, η Αχαΐα θα συνεχίσει να υστερεί έναντι άλλων σ' επίπεδο κίνησης αλλά και εσόδων από το εν λόγω προϊόν, πολύ δε περισσότερο εν μέσω γενικευμένης κρίσης", κρίνοντας από τα στοιχεία των τελευταίων ετών στο νομό, που ναι μεν συγχωρούν μια αισιοδοξία, από την άλλη όμως συγκρινόμενα με άλλα μέρη, αποτελούν "καμπανάκι" περαιτέρω απωλειών στην τοπική οικονομία.

Καταλήγει στο συμπέρασμα, πως "η Αχαΐα θα πρέπει με κάθε μέσο να επιτύχει μια δυναμική επισκεψιμότητα κατά τους χειμερινούς μήνες, με έμφαση τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού, όπως είναι, αυτός του βουνού, των σπορ του χιονιού, ο περιπατητικός και ο θρησκευτικός, έτσι ώστε, σε συνέχεια του καλοκαιριού να επιτευχθεί συνολικά η επιμήκυνση της τουριστικής σεζόν".

Προτείνει επιπλέον, οι νέοι Δήμοι, που διαθέτουν ευκαιρίες απόδρασης, να "εκμεταλλευτούν" τις κοντινές χιλιομετρικές αποστάσεις από την Αθήνα αλλά και από τους γύρω νομούς, επιμένοντας όμως και στους εγχώριους (Αχαιούς) επισκέπτες. "Δήμοι, Περιφέρεια και Τουριστικοί φορείς οφείλουν να ενεργήσουν συντονισμένα για να κρατήσουν ζωντανό ένα τομέα που αντέχει ακόμα και στα πολύ δύσκολα. Ο νομός διαθέτει παραλίες, μοναστήρια, φυσικές διαδρομές, μοναδικές γαστρικές απολαύσεις, διαδρομές οίνου και τόσα άλλα που δεν του επιτρέπουν να υστερεί έναντι άλλων περιοχών". Επιπροσθέτως υπογραμμίζει την τεράστια ανάγκη να προχωρήσουν σχετιζόμενα έργα, όπως το "Αυτοκινητοδρόμιο", τα "Καταφύγια Τουριστικών Σκαφών" σε Πάτρα και Αίγιο, η "Ολυμπία Οδός", η νέα Σιδηροδρομική γραμμή κ.ά.

Ο Πρύτανης του Πανεπιστημίου Πατρών κ. Σταύρος Κουμπιάς και ο πρόεδρος του ΕΠΠ καθηγ Πέτρος Γρουμπός, τόνισαν το πολυδιάστο της έννοιας του τουρισμού καθώς και την αναγκαιότητα της σύνδεσης του με την ανάπτυξη.

Στα θεμελιώδη συμπεράσματα και στοιχεία που περιέχονται στην μελέτη της Ε.Ε¹ αναφέρθηκε ο καθηγητής Στέφανος Παϊπέτης². Ο κ. Παϊπέτης τόνισε ότι μέσω αυτών αποδεικνύεται η σημαντικότερη συμβολή του Πολιτισμού στο ακαθάριστο τοπικό προϊόν (GDP) και το οποίο για το έτος 2003 ανήλθε σε ποσοστό 2,3%, αυξανόμενο πολύ ταχύτερα από το ρυθμό αύξησης της γενικής οικονομίας, και παράλληλα συνέβαλε στην αύξηση και την σταθεροποίηση της απασχόλησης. Παράλληλα ο ίδιος ανέλυσε τις γενικότερες ευνοϊκές επιδράσεις όχι μόνο στην οικονομία αλλά και στην κοινωνική συνοχή, σε σχέση με άλλα πεδία της οικονομίας, με γενικό συμπέρασμα ότι ο εναλλακτικός τουρισμός και η δημιουργικότητα χρησιμοποιούμενα για κοινωνικούς σκοπούς, ενισχύουν την αειφόρο ανάπτυξη και την ανάπτυξη της κοινωνίας γενικότερα. Επικεντρωνόμενος στην Ελλάδα είπε: «το αντίστοιχο ποσοστό συμμετοχής του πολιτισμού είναι μόνο 1%, γεγονός που αποδεικνύει την αργοπορημένη ανάπτυξη αλλά και τα μεγάλα περιθώρια ανάπτυξης που υπάρχουν. Τέλος, ο ομιλητής αναφέρθηκε στις μορφές του εναλλακτικού τουρισμού και μέσω αυτών στην «Ολιστική Προσέγγιση στον Πολιτιστικό Τουρισμό», μια πρόταση που μπορεί να συμβάλει ουσιαστικά στην οικονομία πόλεων όπως η Πάτρα, που μπορεί να καταστεί τουριστικός προορισμός στην παρούσα μεταβιομηχανική φάση της με βάση την πολιτιστική της υποδομή.

Στον πολιτισμό ως καθημερινή πρακτική που σχετίζεται με την υγιεινή ύδρευση, τους αποσυμφορημένους δρόμους, την ασφάλεια των πολιτών, την αποκατάσταση των προσφύγων, την αισθητική της αρχιτεκτονικής της, την αξιοποίηση των αρχαιολογικών χώρων και των ιστορικών περιοχών, έως το επιπλέον δώρο που διαφοροποιεί την καθημερινότητα μας τις πολιτιστικές εκδηλώσεις αναφέρθηκε η πρόεδρος της ΔΕΠΑΠ κ. Ελένη Δάσιου. Η κ. Δάσιου αναφερόμενη στους σημαντικούς θεσμούς της ΔΕΠΑΠ υποστήριξε ότι η Πάτρα πόλη -πύλη της Δύσης είναι μια προνομιακή πόλη για την εξέλιξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού. Ο δήμος φροντίζει να διατηρήσει τους θεσμούς της και να αποκτήσει επιπλέον με την ίδρυση Φεστιβάλ Κινηματογραφικής Μουσικής στο άμεσο μέλλον.

¹ Συμπεράσματα της από Οκτ. 2006 μελέτης της ΕΕ με τίτλο «TheEconomyofCultureinEurope» σε σχέση με την Ελλάδα.

² Στέφανος Παϊπέτης καθηγητής. Παν/μιου Πατρών -πρόεδρος του (Ι.ΠΟ.ΠΟΙ.Ζ).

Ο Επίκουρος Καθηγητής Γ. Αναστασόπουλος¹ επεσήμανε ότι ο κόσμος στις μέρες μας κινείται περισσότερο και αυτό αποδεικνύεται από την διεθνή ζήτηση που έχει διπλασιαστεί, ώστε το μεγάλο κεφαλαίο τουρισμός να συνιστά αναμφίβολα πηγή ανάπτυξης.

Ο ίδιος τόνισε, ότι οι τουρίστες σήμερα αναζητούν εμπειρίες, έτσι ο επισκέπτης θέλει να κατανοήσει και να εκτιμήσει τον βασικό χαρακτήρα ενός τόπου και τον πολιτισμό του ως σύνολο, περιλαμβάνοντας την ιστορία και την αρχαιολογία, τον λαό που επισκέπτεται και τον τρόπο ζωής του, την πολιτιστική εξέλιξη, τις τέχνες, την αρχιτεκτονική, το φαγητό, το κρασί, και τα διάφορα φεστιβάλ και πολιτιστικές εκδηλώσεις. «Στη βάση αυτή εάν καταστεί εφικτό να βελτιωθεί το ήδη παρεχόμενο προϊόν, να αναπτυχθούν νέες δραστηριότητες και υπηρεσίες, που να ανταποκρίνονται στα νέα lifestyles, πέρα από τις κλασικές αλλά συνδεδεμένες με αυτές (π.χ. τουρισμός πολιτιστικός), τότε μέσα από τον πολιτισμό θα επιταχυνθούν σε μεγάλο βαθμό οι ρυθμοί ανάπτυξης της περιοχής μας που έχει τεράστια πολιτιστική κληρονομιά και αρχαιολογικούς θησαυρούς.»

Ο Δημήτρης ΕΤΑ/ΠΔΕ Καραγιάννης² υποστήριξε ότι στα πλαίσια της εξελικτικής διαμόρφωσης των εναλλακτικών μορφών τουρισμού στην Αχαΐα, θα μπορούσαν να αναπτυχθούν και νέες για την περιοχή μορφές εναλλακτικού τουρισμού, όπως για παράδειγμα ο Γαστρονομικός Τουρισμός. Τόνισε, ακόμα, ότι σύμφωνα με έρευνα το 44% των τουριστών επιλέγουν τον προορισμό τους με κριτήριο την κουζίνα. «Αφήνουμε την Ευρώπη να μιλάει και να θαυμάζει την Μεσογειακή κουζίνα και δεν την εκμεταλλευόμαστε ως θησαυρό υγείας και ανάπτυξης.»

Για να αναπτυχθεί Γαστρονομικός Τουρισμός στο νομό Αχαΐας, πρέπει να γίνει έρευνα, ανάπτυξη και προώθηση προϊόντος, εκπαίδευση και επιμόρφωση. Στο πλαίσιο αυτό μίλησε για την αναγκαιότητα δημιουργίας αντίστοιχων Σχολών καθώς και Διαγωνισμών και Φεστιβάλ φαγητού στην Περιοχή.

¹.Γ. Αναστασόπουλος Καθηγητής (Παν/μιο Πατρών) «Πολιτισμός και Βιωματικός Τουρισμός»

².Δ. Καραγιάννης (ΕΤΑ/ΠΔΕ)«Διαχείριση τοπικών προϊόντων, διατροφή και γαστρονομικός τουρισμός»

Στην ίδρυση τμήματος Ιστορίας της Αρχαιολογίας και πολιτιστικών πόρων αναφέρθηκε ο κοσμήτορας των ανθρωπιστικών Σπουδών καθηγητής Γ.Δελλής¹. « Η μελέτη ίδρυσης που έχει εγκριθεί από την σύγκλιτο βρίσκεται στο Υπουργείο Παιδείας και κάνουμε προσπάθειες για την έγκριση της. Θεωρώ αναγκαία την ίδρυση του τμήματος γιατί θα βοηθήσει στην προβολή και ανάδειξη των αρχαιολογικών θησαυρών της Πάτρας, έτσι ώστε να γίνει τουριστικός προορισμός.»

Τέλος, ο κ Γκαβρανιτζ² αναφέρθηκε στην αναπτυξιακή πολιτική της Περιφέρειας που επένδυσε με έργα στην πολιτιστική ανάπτυξη μέσα από το Γ΄ ΚΠΣ.Ο ίδιος παρέθεσε στοιχεία για έργα προστασίας, ανάδειξης και αξιοποίησης του πολιτιστικού πλούτου 2007-2013 μέσα από το Δ΄ ΚΠΣ «Η Τα συγκριτικά πλεονεκτήματα του Νομού Αχαΐας στον τομέα του Πολιτισμού, επικεντρώνονται στη σημαντικότητα και το πλήθος των πολιτιστικών πόρων, αλλά και στην ύπαρξη πολιτιστικών θεσμών. Η αξιοποίηση του πολιτιστικού πλούτου και η προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς αποτελούν παράγοντες οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης, καθώς και ανταγωνιστικό πλεονέκτημα του τουρισμού στο Νομό.

Όσο αφορά στην αξιολόγηση της μέχρι σήμερα πορεία της τουριστικής ανάπτυξης δηλώνουν επιφυλακτικά μεν αλλά εντούτοις ευχαριστημένοι. Επιτακτική θεωρείται γι' αυτούς η ανάγκη κοινού σχεδίου δράσης για την περιοχή, στο οποίο ενεργό ρόλο θα έχουν οι άμεσοι εμπλεκόμενοι στο τουριστικό σύστημα με τη μορφή επίσημης εκπροσώπησης και ουσιαστικής συνεργασίας. Τέλος, απαιτείται, και είναι άξιο υπερθεμάτισης, η προβολή του συνόλου του τουριστικού προϊόντος του νόμου δεδομένου ότι πρώτιστα πρέπει να καταστεί ο νομός ανταγωνιστικός τουριστικός προορισμός και στη συνέχεια ο κάθε δήμος αβίαστα θα λάβει ότι του αναλογεί σύμφωνα με τους τουριστικούς πόρους που διαθέτει.

¹.Γκάβρανιτζ (Π.Δ.Ε.),Πρόγραμμα πολιτιστικής ανάπτυξης Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας .

².Ιωάννης Δελλής (Παν/μιο Πατρών)

Συμπερασματικά, βάσει των απαντήσεων των ερωτηθέντων, οι οποίες δεν παρουσιάζουν σημαντικές διαφοροποιήσεις, θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι τοπική κοινωνία και δημοτική αρχή πορεύονται μαζί στον αγώνα για βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των κατοίκων αυτού του Νομού. Αυτό θα μπορούσε να δικαιολογηθεί από το γεγονός ότι αρνητικές επιπτώσεις από την υπερεκμετάλλευση των διαθέσιμων φυσικών πόρων δεν έχουν κάνει αισθητή την παρουσία τους στον συγκεκριμένο τόπο και ίσως με τους κατάλληλους χειρισμούς να αποφευχθούν, εφόσον πρόκειται για μια περιοχή που άμεσα θα αποκτήσει ολοκληρωμένο σχεδιασμό για την χωρική οργάνωση των δραστηριοτήτων της, αρκεί βεβαίως αυτός να ακολουθηθεί.

Έτσι, αντικρουόμενα συμφέροντα, προς το παρόν τουλάχιστον, δεν παρατηρούνται εν αντιθέσει διαφαίνονται συνέργειες σε επίπεδο δήμων του νομού για την επίτευξη θεματικής και χωρικής διεύρυνσης της τουριστικής δραστηριότητας στην περιοχή αλλά και επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΓΕΝΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΓΕΝΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Στο πέρας αυτής της εργασίας τα αρχικά ερωτήματα επανέρχονται αναζητώντας τις τεκμηριωμένες βάσει της ερευνητικής διαδικασίας απαντήσεις. Κύρια επιδίωξη ήταν να παρουσιαστεί η εξελικτική διαμόρφωση των εναλλακτικών μορφών τουρισμού στο Νομό Αχαΐας. Η διερεύνηση της τουριστικής ανάπτυξης του Νομού, ως μια περιοχή που δύναται να αποτελέσει βασικό τουριστικό πόλο, κρίνεται επιτυχημένη επιλογή καθώς μέσω της ανάλυσης στο τοπικό επίπεδο, και μάλιστα σε χέρσο έδαφος πρόσφορο για έρευνα, αναδείχθηκαν συνιστώσες και ιδιαιτερότητες της τουριστικής διαδικασίας, οι οποίες επιβάλλεται να λαμβάνονται υπόψη στο σχεδιασμό χωρικό και αναπτυξιακό.

Στην πρώτη Φάση της εργασίας, της αποσαφήνισης των σχετικών εννοιών με την τουριστική ανάπτυξη και των μεγεθών της, διαπιστώνεται ότι οι βασικές μορφές τουρισμού, που αναπτύχθηκαν μέχρι σήμερα στην Ελλάδα, αξιοποίησαν μέρος της ποικιλίας και των διατιθέμενων τουριστικών πόρων. Το πλήθος των νησιών, το μεγάλο μήκος των παράκτιων περιοχών και το μεσογειακό κλίμα κατέστησαν τη χώρα προνομιακό τουριστικό προορισμό, με κυρίαρχο το μοντέλο «ήλιος-θάλασσα». Ωστόσο, οι διεθνείς τάσεις για εξατομίκευση του τουριστικού προϊόντος, σε συνδυασμό με την αύξηση του ανταγωνισμού λόγω της εισόδου και άλλων μεσογειακών χωρών στην αγορά, καθώς και η αλλοίωση ή η υπερφόρτιση σημαντικών πόρων λόγω της κατανάλωσής τους με βάση το κυρίαρχο μοντέλο, καθιστούν αναγκαία, την παράλληλη ανάπτυξη και άλλων μορφών τουριστικής δραστηριότητας.

Εν συνεχεία, οι θεωρητικές επισημάνσεις επιβεβαιώνονται στη δεύτερη Φάση μέσω της εικόνας που παρουσιάζεται από την εξέλιξη διαχρονικά των μεγεθών της τουριστικής προσφοράς και ζήτησης. Στη διάρκεια της εικοσαετίας 1981-2001 οι χωρικές διαφοροποιήσεις είναι προφανείς. Σαφώς, συνεχίζουν να κυριαρχούν στην κατανομή των βασικών τουριστικών μεγεθών οι νομοί που διαθέτουν τουριστικούς πόρους θερινών διακοπών, όπως τα παράλια και τα νησιά. Ωστόσο, με μια περισσότερο χωρική προσέγγιση παρατηρείται ότι τα μεγάλα αστικά κέντρα της χώρας, Αθήνα και Θεσσαλονίκη, αποδυναμώνονται, και μαζί τους μείωση της ελκυστικότητάς τους εμφανίζουν και εκείνοι οι τουριστικοί τόποι που χαρακτηρίστηκαν τις τελευταίες δεκαετίες από την άλογη και άμετρη ανάπτυξη της τουριστικής δραστηριότητας (Κέρκυρα). Εν αντιθέσει, αναδύονται περιοχές όπως είναι οι ορεινές- παραμεθόριες που βασίζονται κυρίως στην ανάπτυξη των εναλλακτικών μορφών τουρισμού (Γρεβενά, Ευρυτανία) αλλά και μεσαία αστικά κέντρα (Καρδίτσα, Βόλος) που συνδυάζουν αστικό τουρισμό είτε με άλλες μορφές εναλλακτικού τουρισμού (Λίμνη Πλαστήρα, Πήλιο) είτε με παραθαλάσσιο τουρισμό (ακτές Παγασητικού κόλπου). Τέλος, σημαντική ενίσχυση της τουριστικής τους δυναμικής

παρουσιάζουν και ορισμένες παράκτιες- νησιωτικές περιοχές που βασίζονται στο ηλιοτροπικό πρότυπο. Αυτές ανήκουν τόσο στο Ιόνιο Πέλαγος (Ζάκυνθος, Λευκάδα, Κεφαλονιά) όσο και στο Βόρειο Αιγαίο (Λέσβος, Σάμος, Χίος).

Στην τρίτη και τέταρτη Φάση η εργασία επικεντρώνεται στο μικροεπίπεδο, δεδομένου ότι η γενική θεώρηση στην οργάνωση του τουρισμού στον ελλαδικό χώρο δεν επαρκεί προκειμένου να αναδειχθούν ολοκληρωμένα οι δυναμικές του ελληνικού τουρισμού. Μάλιστα, όπως έχει αναφερθεί ανωτέρω, αν κρινόταν ικανοποιητική για τη διεξαγωγή συμπερασμάτων η ανάλυση στο επίπεδο των νομών, ο σχολιασμός για την Αχαΐα θα ήταν σαφής και λακωνικός: όπως καταμαρτυρούν τα στατιστικά στοιχεία “ο Ν. Αχαΐα επιδεικνύει στάσιμη ή/και ελαφρά μειωμένη τουριστική δυναμική την τελευταία δεκαετία”. Ωστόσο, αποδείχτηκε περίτρανα ότι η έρευνα στο τοπικό επίπεδο μπορεί να επιδείξει νέους πόλους τουριστικής ανάπτυξης.

Όσον αφορά στην μελέτη περίπτωσης, η πόλη των Πατρών, το χιονοδρομικό κέντρο Καλαβρύτων και το μοναδικό φυσικό περιβάλλον που τις περιβάλλει, καθώς και οι πεντακάθαρες παραλίες αποτελούν τους κύριους πόλους έλξης της περιοχής προς τους επισκέπτες, συνεπικουρούμενη από έντονα πολιτισμικά στοιχεία που διατηρούν σε μεγάλο βαθμό την αυθεντικότητά τους. Βέβαια η ελκυστικότητα των πλεονεκτημάτων κάθε περιοχής συνδέεται άμεσα τόσο με τεχνικές υποδομές, όσο και με υποστηρικτικές δομές ανάδειξής τους, στοιχεία όπου η περιοχή υστερεί.

Επιπλέον, για να καταστεί η περιοχή ένας ανταγωνιστικός τουριστικός προορισμός δεν αρκεί η προβολή και η ενίσχυσή της αποκομμένη από το ευρύτερο χωρικό πλαίσιο που αυτή ανήκει, αλλά η ένταξή της σε ένα ολοκληρωμένο θεματικά και χωρικά τουριστικό προϊόν του συνόλου του Νομού Αχαΐας, αυτήν την ανάγκη αναγνωρίζει και υπογραμμίζει και η Δημοτική Αρχή Καλαβρύτων. Άλλωστε, όπως τεκμηριώθηκε και στην ανάλυση, ο νομός έχει όλα τα εχέγγυα ώστε να αναδειχθεί υπολογίσιμη τουριστική δύναμη. Σήμερα, η τουριστική ζήτηση διαμορφώνεται γύρω από τέσσερις πόλους, ικανούς να καλύψουν όλο το έτος:

- Το χιονοδρομικό κέντρο των Καλαβρύτων.
- Τις παραλίες του Αιγίου.
- Την πόλη των Πατρών.
- Ζεύξη Ρίου-Αντιρίου

Η μελέτη του ΕΟΤ για την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας (2002) χαρακτηριστικά αναφέρει για την περιοχή “Ο αποκλεισμός των παραμέτρων «ήλιος» και «θάλασσα» από το τουριστικό προφίλ του νομού, σε συνδυασμό με την μονοδιάστατη ως τώρα αντίληψη και τοποθέτηση του ελληνικού τουριστικού προϊόντος, έχει έως τώρα οδηγήσει στην γενική υστέρηση της τουριστικής ανάπτυξης στο Νομό Αχαΐας, και στην ελάχιστη συμμετοχή των αλλοδαπών

στην σύνθεση της τουριστικής ζήτησης, σε σημείο που να μπορεί να υποστηριχθεί ότι ο νομός αποτελεί έναν «άγνωστο» προορισμό στους μη Έλληνες (και σε πολλούς Έλληνες) εν δυνάμει επισκέπτες. Από την άλλη πλευρά, η ύπαρξη πλούσιων τουριστικών -ιδίως περιβαλλοντικών πόρων, σε ένα ανθρωπο-γεωγραφικό περιβάλλον που χαρακτηρίζεται από ιδιαίτερες πολιτιστικές ιδιαιτερότητες, και έναν χαρακτήρα «αυθεντικότητας» οδηγεί σε ένα εξαιρετικά ενδιαφέρον κράμα-αφετηρία για την ανάπτυξη εσωτερικού, κυρίως οικολογικού – αγροτικού και θεματικού – περιηγητικού τουρισμού, εκ των πραγμάτων «εναλλακτικού» σε σχέση με το σημερινό εθνικό πρότυπο”.

Εν κατακλείδι, λαμβάνοντας υπόψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του Νομού που είναι:

- διακρίνεται για έναν ιδιαίτερο φυσικό πόρο, τις το Χιονοδρομικό Κέντρο Καλαβρύτων, γεγονός που οδηγεί σε μορφές τουρισμού διαφοροποιημένες από το κλασικό μοντέλο “ήλιος + θάλασσα”,
 - αξιοσημείωτο φυσικό περιβάλλον: NATURA 2000, τοπία ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, περιοχές απόλυτης προστασίας,
 - ήθη – έθιμα, πολιτιστική κληρονομιά, παραδόσεις,
 - γενικότερα, ιδιαίτερη γεωμορφολογία που προσφέρεται για την ανάπτυξη ενός τουρισμού θεματικά διευρυμένου,
- καθίσταται σαφές ότι η δημιουργία νέων υποδομών και η περαιτέρω ανάπτυξη της περιοχής είναι ανάγκη να οδηγεί και να προσδιορίζει ήπιες μορφές τουριστικής ανάπτυξης, με γνώμονα τη διατήρηση της αυθεντικής φυσιογνωμίας της ευρύτερης περιοχής, του παραδοσιακού χαρακτήρα των οικισμών και της δομής τους και τη διατήρηση των στοιχείων του φυσικού περιβάλλοντος τόσο εντός του οικιστικού ιστού όσο και αυτών που γειτνιάζουν.

Η παρούσα εργασία, όπως από την αρχή έχει αποσαφηνιστεί, δεν έχει σκοπό να αποτελέσει μια μελέτη τουριστικής ανάπτυξης για το Νομό αλλά μια επιστημονική προσέγγιση της εξελικτικής διαμόρφωσης του τουριστικού φαινομένου και ειδικότερα των ήπιων μορφών αυτού ώστε να αναδειχθούν νέες τουριστικές περιοχές. Έτσι, θεωρείται επιστημονικά ανεπαρκές, καθότι δεν έχει προηγηθεί ολοκληρωμένη ανάλυση της υπάρχουσας κατάστασης και συνεκτίμηση των οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών παραμέτρων, η εν λόγω εργασία να προχωρήσει στη διατύπωση προτάσεων ή στη χάραξη στρατηγικής για την τουριστική εξέλιξη της περιοχής. Για τους λόγους αυτούς το παρόν περιορίζεται στην διατύπωση ορισμένων γενικών αναπτυξιακών στόχων:

1. Διατήρηση και ανάδειξη του αγροτικού χαρακτήρα της περιοχής.
2. Ενίσχυση της συμβολής του τουρισμού στην ανάπτυξη της περιοχής.
3. Σταθερή επιδίωξη της βιωσιμότητας του τουρισμού.

Η κατεύθυνση της συγκεκριμένης εργασίας είναι ουσιαστικά η διαφύλαξη του εγγενή χαρακτήρα της περιοχής. Αυτός είναι η πηγή από την οποία απορρέουν

όλα τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της και όπως ορθά αναφέρει η Ρ.Κλαμπατσέα (2003) “όταν το τοπικό συγκριτικό πλεονέκτημα αναδεικνύεται εις βάρος των υπόλοιπων τοπικών χαρακτηριστικών, τα οποία συνεχώς συρρικνώνονται, αδρανοποιούνται ή και εξαλείφονται, η αναπτυξιακή προοπτική της περιοχής επιρροής τίθεται σε αμφισβήτηση ή και σε κίνδυνο.”

Στο πλαίσιο αυτό, η θεμελιώδης υπόθεση εργασίας ότι «η ανάπτυξη και εξέλιξη των εναλλακτικών μορφών τουρισμού σε ένα Νομό της ελληνικής περιφέρειας δύναται, υπό προϋποθέσεις, να αποτελέσει βιώσιμη αναπτυξιακή προοπτική για την περιοχή, και να την κατατάξει σε ελκυστικό τουριστικό προορισμό της χώρας», ολοκληρώνοντας το εγχείρημα αυτό επιβεβαιώνεται και συμπληρώνεται μέσα από το αναπτυξιακό όραμα της περιοχής ως εξής:

«Ο νομός Αχαΐας , ως τόπος έλξης τουριστών και επισκεπτών, μέσα από μια οργανωμένη στρατηγική προώθησης και προβολής της περιοχής, στο πλαίσιο πάντα της αειφορικής προστασίας του φυσικού, ανθρωπογενούς και πολιτιστικού περιβάλλοντος της ευρύτερης περιοχής της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας μπορεί να αποτελέσει έναν ανταγωνιστικό “νέο” τουριστικό προορισμό».

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

Ι. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Α

ΑΧΑΪΑ Α.Ε., (2005). «Τουριστικός Οδηγός Νομού Αχαΐας», Έκδοση της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Αχαΐας

Ανδριώτης, Κ. (2003), “Ο εναλλακτικός τουρισμός και τα διαφοροποιητικά χαρακτηριστικά του”, Τόπος, 20-21/03: 139-154.

Αυγερινού- Κολώνια, Σ. (1996) Ειδικά θέματα αναπτυξιακού σχεδιασμού, Αθήνα: Εκδόσεις ΕΜΠ.

Β

Βαρβαρέσος, Σ. (1997) Τουρισμός: οικονομικές προσεγγίσεις, Αθήνα: Εκδόσεις Προπομπός.

Βαρβαρέσος, Σ. (1998) Τουρισμός: έννοιες, μεγέθη, δομές: η ελληνική πραγματικότητα, Αθήνα: Εκδόσεις Προπομπός.

Βελισσαρίου Ε. (2000), « Μάνατζμεντ Ειδικών και Εναλλακτικών Μορφών Τουρισμού» , Πάτρα: Ε.Α.Π

Γ

Γαλάνη-Μουταφή, Β. (2002) Έρευνες για τον Τουρισμό στην Ελλάδα και την Κύπρο. Μια Ανθρωπολογική Προσέγγιση, Αθήνα: Εκδόσεις Προπομπός.

Ε

ΕΟΚ, Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων:

- Ανανεωμένη πολιτική της ΕΕ για τον τουρισμό: για μια ισχυρότερη σύμπραξη υπέρ του Ευρωπαϊκού Τουρισμού, 17/03/2006.

- Ατζέντα για έναν αειφόρο και ανταγωνιστικό ευρωπαϊκό τουρισμό, 19/10/2007.

Ζ

Ζαχαράτος Γ. (1999), « Οι παρεμβάσεις του κράτους στην τουριστική προσφορά», στο Ζαχαράτος Γ.– Τσάρτας Π., « Πολιτική και Κοινωνιολογία της Τουριστικής Ανάπτυξης», Πάτρα, ΕΑΠ

Η

Ηγουμενάκης, Ν. (2000) Τουρισμός & Ανάπτυξη, Αθήνα: Εκδόσεις INTERBOOKS.

Θ

Θεοχάρη, Χ. (1995), “Προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και τουριστική ανάπτυξη”, Ημερίδα ΤΕΕ: Τουρισμός και Περιβάλλον, Τεχνικά Χρονικά, 5/95: 41-43.

Ι

Ινστιτούτο Τουριστικών Ερευνών και Προβλέψεων (2006) Ελληνική οικονομία και τουρισμός, Τεύχος 22, Αθήνα : Επτάλοφος ΑΒΕΕ.

Κ

Κομίλης, Π., Βαγιονής, Ν. (1999) Τουριστικός Σχεδιασμός: μέθοδοι και πρακτικές αξιολόγησης, Αθήνα: Εκδόσεις Προπομπός.

Κομίλης, Π. (2007) Οικοτουρισμός: η εναλλακτική προοπτική αειφόρου τουριστικής ανάπτυξης, Αθήνα: Εκδόσεις Προπομπός.

Κοκκώσης, Χ. και Τσάρτας, Π. (2001), Βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη και περιβάλλον, Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική ΑΕ.

Κοκκώσης Χ. (1999), «Φορείς και μέσα άσκησης πολιτικής για τον τουρισμό», στο Κοκκώσης Χ.– Τσάρτας Π.: « Ανάπτυξη και περιβάλλον στον τουρισμό», Πάτρα: ΕΑΠ

Κράβαρης, Π. (2005) “Ο εναλλακτικός τουρισμός και η συμβολή του στην ανάπτυξη- Η περίπτωση του Δήμου Νάουσας”, Διπλωματική Εργασία, Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Βόλος.

Π

Παναρέτου, Α. (1995) Ελληνική ταξιδιωτική λογοτεχνία, Αθήνα: Εκδόσεις Επικαιρότητα.

Παπαγιάννης, Θ. (1995), “Ο τουρισμός υπό το πρίσμα της αειφορίας”, Ημερίδα ΤΕΕ:

Σ

Σφακιανάκης Μ. (2000) « Εναλλακτικές Μορφές Τουρισμού» , εκδόσεις
ΕΛΛΗΝ, Αθήνα

Τ

Τσεκούρας, Γ., Καλοκάρδου, Ρ., Τσάρτας, Π. (1991) Μεταβολή του προτύπου του
μαζικού τουρισμού- νέες μορφές τουρισμού, Αθήνα: Ελληνική Τράπεζα Βιομηχανικής
Ανάπτυξης Α.Ε..

Τουφεγγούλου, Α. (2008). Εναλλακτικές μορφές τουρισμού και "νέες" τουριστικές
περιοχές. Διερεύνηση της τουριστικής ανάπτυξης των Λουτρών Αριδαίας. Διπλωματική
Εργασία ΔΠΜΣ Αρχιτεκτονική- Σχεδιασμός του Χώρου, Αθήνα.

II. ΞΕΝΗΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

B

Burkart, A., Medlik, S. (1989) *Tourism: Past, Present and Future*, London: Heinemann
Professional Publishing

D

Demunter, C. (2008), “ Are recent evolutions in tourism compatible with sustainable
development?” Statistics in focus- Industry, trade and services, *Eurostat 1/2008*,
Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.

G

Gunn, S. (1997), “Vacationscape- Developing Tourist Areas”, 3rd, Taylor & Francis,
Bristol.

L

Lozato- Giotart J.P. (1996) Τουριστική Γεωγραφία, Μετάφραση Μ. Πολίτης, Αθήνα:
Εκδόσεις Interbooks.

S

Shaw, G., Williams, M. (2004) *Tourism and Tourist Spaces*, London: Sage Publishing.

P

Pearce, D. (1997), “ Tourist Denelopment ” (2ndedition), London: Longman Group UK Limited

III. ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΟΙ ΤΟΠΟΙ

Νομαρχιακή αυτοδιοίκηση Αχαΐας <http://www.achaia.gr/Axaia/patra.htm>
.Υπουργείο Πολιτισμού <http://www.culture.gr> .

Υπουργείο Πολιτισμού και Τουρισμού <http://www.yppo.gr/0/gindex.jsp>

Ελληνικός οργανισμός τουρισμού <http://www.gnto.gr>

Νομαρχιακή Επιχείρησης Πολιτιστικής Ανάπτυξης του Νομού Αχαΐας
<http://www.nepa.gr>

Σύνδεσμος Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων <http://www.sette.gr>

Εθνική Στατιστική Υπηρεσία <http://www.statistics.gr-tables>

Νομαρχιακή Επιχείρηση Ανάπτυξης Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Αχαΐας
<http://www.nea.gr>

Τουριστικός Οδηγός Νομού Αχαΐας <http://www.nea.gr/tour/index.htm>

<http://www.sport-tourism.com>

www.alternative.gr

www.agrotourism.gr

www.agrotravel.gr

www.economics.gr//AllMedia/-gr

<http://www.world-tourism.org>

www.traveldailynews.gr

www.unwto.org